

Täysistunto

Torstai 7.3.2019 klo 16.02—20.58

Täysistunto alkoi klo 16.02. Täysistunto päättyi klo 20.58.

Puhetta johtivat puhemies Paula Risikko (16.02—18.02), toinen varapuhemies Tuula Haatainen (18.02—19.01) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (19.01—20.58).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
valtiovarainministeri Petteri Orpo
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen
asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen
ulkoministeri Timo Soini
puolustusministeri Jussi Niinistö
työministeri Jari Lindström
liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner
sisäministeri Kai Mykkänen
sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
oikeusministeri Antti Häkkänen
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko
ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Anne-Mari Virolainen

Puhemies Paula Risikko: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

2.1. Suullinen kysymys hoitajien aseman parantamisesta (Antti Rinne sd)

Suullinen kysymys SKT 282/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäisen kysymyksen esittää sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän edustaja. — Edustaja Rinne, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.03 **Antti Rinne sd:** Arvoisa puhemies! Suomalainen julkinen terveydenhoito ja erityisesti erikoissairaanhoito on maailman parasta. Sen voi todeta nyt omakohtaisella kokemuksella, syvällä rintäänellä.

Sote-uudistuksessa piti korjata niitä asioita, jotka ovat rikki — nimenomaan korjata niitä, jotka ovat rikki. Hallituksen uudistuksessa hoitajien asema jäi kuitenkin kokoomuksen ja keskustan valtapelin ja yksityisten yritysten voitontavoittelun jalkoihin. Kymmenettuhannet työlleen omistautuneet hoitajat ansaitsevat parempaa. Nyt on aika lisätä hoitajien ja lääkäreitten, hoivahenkilökunnan, määrää ja huolehtia siitä, että paremmat työolot kattavat näitten ihmisten elämää ja että työn vaativuutta vastaava palkkaus saadaan toteutumaan.

Arvoisa pääministerin sijainen, ministeri Orpo, miten hallitus aikoo taata sen, että hoitajien työolosuhteita parannetaan työn tärkeyttä ja sen arvostusta edellyttävälle tasolle? — Nimenomaan ministeri Orpo.

16.04 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin, tervetuloa takaisin, edustaja Rinne!

Suomessa on todellakin monilta osin maailman parasta terveydenhuoltoa, erikoissairaanhoitoa, erikoissosiaalipalveluita ja perustason palveluita, mutta valitettavasti se ei toteudu joka paikassa Suomessa. Meillä on liian suuria alueellisia eroja, meillä on liian pitkiä jonoja, joissa ihmiset joutuvat jonottamaan, odottamaan hoitoon pääsyä. Ja kun siellä jonossa ei ole tähän mennessä kukaan vielä parantunut, on siksi ollut niin tärkeää, että jo kolmen hallituskauden ajan on pyritty yhdessä korjaamaan sosiaali- ja terveystaloudellisia uudistamaan niitä nykyaikaiseksi ja vastaamaan tuleviin koviin haasteisiin. Tätä työtä on jatkettava. Me tiedämme kaikki, että sosiaali- ja terveystaloudellisten uudistamisessa, joka luo pohjan sille hyvälle sosiaali- ja terveystaloudetuotannolle, joka meillä Suomessa on, ja hyvälle palvelulle, on isoja haasteita. Se on tällä hetkellä eduskunnan käsissä, ja varmasti lähipäivinä, ehkä huomenna, meillä on tarkempaa tietoa siitä, miten eteenpäin päästään.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tästä aiheesta, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Edustaja Rinne jatkaa, olkaa hyvä.

16.05 **Antti Rinne sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Orpo, puhuin näitten ihmisten työolosuhteista ja palkasta, siitä, miten näitten ihmisten asiat järjestetään paremmin tässä muutoksessa, murroksen aikana, niin että saadaan sitä parempaa hoivaa myös.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Hallituksen vaatimat lomarahaleikkaukset kohdistuvat erityisen vakavasti juuri näihin pienituloisiin hoitajiin. Uusia uhkia on luvassa: teidän puolueenne on puhunut työehtosopimusten yleissitovuuden heikentämisestä pelkästään palkkamääräyksiin yksityisellä puolella. [Paavo Arhinmäki: Samoin Halla-aho!] Tiedoksi kokoomukselle se, että yleissitovien työehtosopimukset ovat heikommassa asemassa olevien ihmisten tuki ja turva. Yleissitovuuden purkaminen mahdollistaa palkanalennusten tekemisen esimerkiksi juuri hoitajille. Kuin kruunuksi tähän surulliseen tarinaan: te olette nyt työaikalain kautta kurittamassa hoitajia työaikalain muutoksella, jonka myötä yhä useamman hoiva-alan ammattilaisen työvuoroja voidaan pidentää ja lepoaikaa lyhentää. Näin hoitajien entisestään raskas kuormitus kasvaa.

Arvoisa ministeri Orpo, menikö tämä nyt väärinpäin? Miksi lisäätte hoitajien kuormitusta silloin, kun hoiva-alan työntekijöitä tarvitaan ja [Puhemies koputtaa] tarvittaisiin niitä ihmisiä työpaikoille?

16.07 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin aloitan siitä, että kun äsken puheenvuorossani kerroin, että Suomessa on maailman parasta sosiaali- ja terveystalveta, niin kyllähän sen tekevät suomalaiset ammattilaiset, niin hoitajat kuin lääkäritkin ja muu henkilökunta, jotka näissä sairaaloissa ja hoitolaitoksissa hoitavat meidän sairaita ihmisiä tai vanhuksia. Heidän työnsä on kaikki kaikessa. Meidän tehtävämme on luoda puitteet sille, että he voivat tehdä työtään mahdollisimman hyvissä olosuhteissa, joissa on tähän päivään sopivat työehdot, työelämän pelisäännöt, joissa on hyvää johtamista, joissa todella esimerkiksi hoitohenkilökunta voi keskittyä siihen tärkeimpään eli ihmisten, vanhusten, sairaiden ihmisten, hoitamiseen, heille parhaan mahdollisen hoidon turvaamiseen.

Me olemme kaikki tässä salissa samaa mieltä siitä, että me tarvitsemme lisää ja paljon hoitohenkilökuntaa ja sosiaali- ja terveystalveta ammattilaisia. Me olemme käynnistäneet työn, jolla tätä pohjustetaan jo seuraavaa hallitusohjelmaa ja hallitusta varten. [Välihuutoja vasemmalta]

16.08 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on oleellinen kysymys, että mistä sitä lisähenkilöstöä saadaan. Jos me katsomme, niin SuPer on kertonut, että meillä on 30 000 ihmistä, jotka ovat hoiva-alan ammattilaisia mutta ovat siirtyneet muihin tehtäviin. THL:n lukujen mukaan meillä on yli 70 000 ihmistä, jotka ovat hoiva-alan ammattilaisia mutta ovat siirtyneet muihin tehtäviin. Uskallan väittää, että yksi syy tähän on kohtuuton jaksotyö, jota olisi voitu korjata nyt työaikalaissa, mutta hallituksen työaikalaki laajentaa tämän jaksotyön käyttöä vielä muillekin, esimerkiksi sosiaalipuolen aloille, jolloin meillä on kohta samat ongelmat silläkin puolella.

Tämä on myös tasa-arvokysymys siitä näkökulmasta, että meillä miesvaltaisilla aloilla tehdään työtä kolmivuorossa ja sieltä saa iltalisät ja yölisät, mutta kun tullaan hoiva-alalle, niin tehdään joustotyönä, jolloin näistä lisistä jäädyään paitsi. Eikö nyt olisi aika laittaa liikkeelle selvitys, jossa jaksotyöstä luovutaan?

16.09 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ihan totta, työaikalaki on tänään sitten palautekeskustelussa. Se on eduskunnassa nyt käsitelty valiokunnassa perusteellisesti, ja myönnän, että se on todella haastava laki. Sen ideanahan on saattaa työaika ja työn tekeminen vastaamaan 2020-luvun haasteisiin. Sen jäl-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

keen, kun se oli kirjoitettu, meille alkoi tulemaan yhteydenottoja erilaisilta tahoilta siitä, että meihin tätä ei pitäisi soveltaa, ja toisaalta, että meihin tätä pitäisi soveltaa. Tämä soveltamisalakysymys on ollut tiedossa kyllä ministeriössä. Me olemme pyrkineet rakentamaan tämän tasapainoisesti ja myös niin, että se täyttää EU:n työaikadirektiivin, ILO:n ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan asettamat vaatimukset. Tässä on se raami, missä me olemme pyrkineet toimimaan. Ei ole todellakaan helppo harjoitus ollut.

Kyllä minä suhtaudun vakavasti tähän ehdotukseen, että näitä on syytä pohtia ottaen huomioon se, kuinka monimuotoista työn tekeminen näinä aikoina on.

16.10 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri puhuu nyt vähän eri asiasta. Eli kyse siinä työaikalaisissa on siitä, onko työ autonomista ja ovatko ihmiset työaikalain piirissä vai eivät, mutta kun puhutaan jaksotyöstä, niin puhutaan nimenomaan naisvaltaisista aloista ja siellä tehtävästä hoivatyöstä. Jos teidän vastauksenne oli se, että te olette valmis ottamaan vakavasti sen, että jaksotyöstä pyritään luopumaan ja tällainen selvitys laitetaan ministeriössä liikkeelle, niin tästä olen äärimmäisen iloinen ja toivoisin tähän vastauksen.

16.11 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ennen kuin minä rupean tässä vetämään yhteen sitä, mikä on se johtopäätös, niin asia pitää selvittää, ja aina tämmöiseen selvittämiseen minulla on kyllä valmiuksia. Mutta se, että ruvetaan tekemään tässä se lopputulos, päättämään se etukäteen, on eri asia.

Tiedän, että näillä jaksotyöaloilla jaksotyötä saa teettää myös erilaisissa tukitoiminnoissa, ja nythän tätä säännöstä täsmennetään sillä lailla, että näitten tukitoimien tulee olla tehtäviä, jotka ovat välttämättömiä toimintojen käynnissä pitämiseksi. Tässä on yritetty rakentaa tämä silleen, että tämä vastaisi mahdollisimman hyvin näitä tarpeita, mutta myönnän, että edelleen tässä varmaan jää korjattavaa.

16.12 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä täytyy sanoa, että hallitus olisi voinut paremminkin onnistua näissä kysymyksissä, ja uskon, etten puhu vain omasta puolestani. Pakkolakipaketti, lomarahaleikkaukset, [Ben Zyskowiec: Tehän hyväksyitte kikyn, tähän kannatitte sitä!] irtisanomissuojan heikennys, aktiivimallileikkuri ja myöskin se tapa, jolla alle 30-vuotiaiden perusteettomien määräaikaisten työsuhteiden salminen tehtiin. Tässä on nyt vain joitakin työelämän asioita, ja kun me katsomme sitä kovaa kuvaa, jonka vallassa me olemme, kun puhutaan hoiva-alalla työskentelevistä ihmisistä, niin samaan aikaan hallitus flirttailee sillä, pitäisikö hankkia työvoimaa Filippiineiltä. Me täällä keskustelemme siitä, voisiko 200 miljoonaa laittaa panostusta siihen, että me voisimme tosiasiallisesti lisätä henkilökuntaa vanhustenhuoltoon, ja se ei millään käy, vaikka täällä ovat lähes kaikki eduskuntaryhmätkin siitä yksimielisiä. Kyllä kyyti on kovaa, kun keskustelemme siitä, millä tavalla hoiva-alalla työskenteleviä ihmisiä tässä maassa kohdellaan. Minä vielä kerran kysyn teiltä: [Puhemies koputtaa] olisiko järkevää saada nämä ihmiset takaisin hoiva-alalle kohtelemalla hoiva-alan työntekijöitä paremmin?

Puhemies Paula Risikko: Kuka ottaa? Ottaako ministeri Saarikko?

16.13 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapasin eilen täällä salissakin paljon puhuttaneen vanhusaiheen tiimoilta sen

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

saman joukon, jonka kanssa laadimme 25 kohdan sitoumuksen: siis alan keskeisimmät yksityiset yritykset, henkilöstöjärjestöjen edustajat, valvojaedustajat, myös suomalaisten kuntien edustajat. Arvioimme, mitä muutoksia alalla on tapahtunut tämän julkisen, kriisiytyneen ja oikeutetun keskustelun jälkeen. Kuvaan nyt vain sitä, mitä nämä aivan arjessa asiaa parhaiten — ehkä paremmin kuin kukaan meistä — tuntevat minulle kertoivat. Pääviestit olivat:

Johtamiseen panostaminen. Tämän tunnistivat sekä yritykset, kuntatyönantaja että palansaajapuoli.

Toinen iso kysymys oli työsuhteiden vakinaisuus. Merkittävä arjen haaste on, jos työtä päätetään. Tässä suomalainen julkinen sektorikaan ei kunnostaudu tällä hetkellä vielä riittävällä tavalla.

Ehkä esiin nousi vahvasti myös se, että työn johtamiseen, esimiestyöhön ja hyvinvointiin panostaminen, esimerkiksi oikeus kertoa näkemistään epäkohdista, on yksi merkittävimpiä seikkoja työhyvinvoinnille.

Ja tämä keskustelu rajautui siis vain vanhuspalveluun [Puhemies: Aika!] tästä laajasta hoiva-alasta.

Puhemies Paula Risikko: Ja vielä ministeri Soini.

16.14 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä viitattiin filippiiniläisiin. Minä en voi ymmärtää, että heistä ja heidän hoitajistaan puhuttaessa käytetään julkisuudessa kieltä ”orjatyö” ja ”karjalauma” ikään kuin filippiiniläiset ihmiset ja naiset olisivat [Välihuutoja vasemmalta] jotenkin huonompia kuin muut. Sellainen kielenkäyttö on rasistista, sortavaa ja ihmisarvoa alentavaa ja häpeällistä. [Oikealta: Kyllä! Oikein!] Olen julkisuudessa todennut, että filippiiniläiset hoitajat, jos he tulisivat Suomeen, maksaisivat samat verot, heillä olisi samat työehdot ja kaikki tämä muu. En voi ymmärtää tällaista kielenkäyttöä vasemmistolta. [Välihuutoja]

Puhemies Paula Risikko: Otetaan vielä edustaja Kiurulta yksi kysymys, sitten mennään seuraavaan aiheeseen.

16.15 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli erittäin hieno ele, kun puhemies antoi vielä mahdollisuuden todeta ulkoministeri Soinille, että te puhutte kyllä jostain sellaisesta vasemmistosta, jota minä en tunnista. Minä kysyin täällä: jos täällä on 70 000 hoiva-alalla työskennellyttä ihmistä, jotka eivät ole enää tämän alan palveluksessa, niin voisimmeko me lähteä hakemaan niitä ratkaisuja hiukan lähempää kuin Filippiineiltä asti? Tämä oli se kysymykseni, ja halusin kysyä aidosti, voisimmeko me parantaa näiden ihmisten työolosuhteita näyttämällä esimerkkiä Suomen hallituksessa siinä, millä tavalla hoiva-alalla työskenteleviä ihmisiä kohdellaan.

Minun on pakko sanoa, että haamuhoitajailmiöt ja kaikki vastaavat tapaukset kertovat siitä, että silmät ummistetaan ja sokeana mennään vain eteenpäin. Minusta on käsittämätöntä, että te ette ota hallitusaitiossa minkäänlaista vastuuta näistä kysymyksistä.

16.16 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tietysti erittäin vakava syytös valiokunnan puheenjohtajalta kuvata, että

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

vastuuministerinä en ole kantanut millään tavalla vastuuta näistä kysymyksistä. [Välihuutoja] Tämän tietysti jätän pohdintaani.

Mutta tärkeä huomio puheenvuorossanne, ja yhdyn täysin siihen arvioon, liittyy näihin kymmeniintuhansiin ihmisiin, jotka ovat työn raskauden, heikon palkkauksen tai työolosuhteiden vuoksi vetäytyneet alalta. On aivan totta, että heidän saamisensa takaisin alalle vaatii ryhtiliikettä, josta äsken kerroin muutamia esimerkkejä. Vaikkapa työsuhteiden vakinaistaminen on yksi vastaus.

Mutta joudun myös toteamaan teille, edustaja Kiuru, että vieraillessani vajaa pari viikkoa sitten Turussa, kotikaupungissa, sekä yksityisessä että julkisessa hoivakodissa, yhteinen viesti kaikilta oli: yksittäisessä omassa kotikaupungissani päivääkään vanhushuoltoa eivät pyörisi ilman ulkomaalaista työvoimaa. Jo tänä päivänä meidän hoitohenkilöstöstä merkittävä osa — täällä on esillä ollut vain yksi lähtömaa — on ihmisiä, jotka tulevat naapurimaista tai paljon kauempaa, ja he ovat tärkein voimavara ja myös pidetty osa henkilöstöä. [Suna Kymäläinen: Tärkein?] — Tärkeä voimavara henkilöstön osana.

16.17 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ylipäättään tähän keskusteluun hoitoalasta: Me kaikki tietysti tiedämme sen, että he tekevät äärettömän tärkeää työtä. Pitää ymmärtää se, että nämä erilaiset työn tekemisen muodot, niin kuin tämä esille nostettu jaksotyö, ovat äärimmäisen tärkeitä yhteiskunnan toimintojen kannalta. On ihmisiä, jotka joutuvat tekemään tammöistä työtä. Sen takia olisi hyvä tuoda esille myös se, että kun me teemme muutoksia tähän, niin muun muassa lepoaika muuttuu 9 tunnista 11 tuntiin. Eli kyllä me olemme pyrkineet siihen, että me teemme tästä inhimillisempää kuin se tänä päivänä on.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys maahanmuuton kustannuksista (Juho Eerola ps)

Suullinen kysymys SKT 283/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Seuraavaksi kysymyksen esittää edustaja Eerola perussuomalaisten eduskuntaryhmästä.

Keskustelu

16.18 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Talousasiantuntija KHT Pauli Vahtera on laskenut maahanmuuton vuosittaisiksi kuluiksi noin 3,2 miljardia euroa. Selvitys perustuu kylmään, saatavilla olevaan faktaan, ja siitä uutisoitiin tällä viikolla.

Perussuomalaiset asettaa oman kansan haitallisen maahanmuuton edelle. Suomalaisilla on varaa hyvinvointivaltioon vain, jos Suomi ei toimi koko maailman sosiaalitoimistona. Mitä enemmän tätä haitallista maahanmuuttoa on, sitä mahdottomampaa on ylläpitää nykyisen kaltaista sosiaaliturvaa, hyviä työehtoja, palkkoja tai turvallista yhteiskuntaa. Vertailun vuoksi sanottakoon ja äskeiseen aiheeseen viitattakoon, että tämän hoitajamitoituksen saisi kuntoon noin 250 miljoonalla eurolla. Se löytyisi, jos leikkaisi edes 10 prosenttia näistä maahanmuuton kuluista.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Miksi te, hyvä hallitus ja ministeri Orpo, leikkaatte kestävyysvajeen nimissä suomalaisilta, [Puhemies koputtaa] jopa vanhuksilta ja sairailta, mutta unohdatte maahanmuuton?

16.19 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sisäministeriön puolella sinänsä kustannukset maahanmuuton, siis turvapaikkaperäisen maahanmuuton, vastaanotosta ovat noin 240 miljoonaa euroa vuodessa, alle kymmenesosa siitä, mitä tässä Vahteran kolumnissa todettiin. Toki muilla ministeriöillä ja kunnilla on myös kuluja vastaanotosta, en osaa niihin ottaa kantaa, mutta laskelmassa tietysti on yleensä taaseessa kaksi puolta: suurin osa työkäisenä turvapaikkaperusteella maahan tulevista tulee tehneeksi myös töitä tämän maan hyväksi. En sano, että nettolaskelma olisi kansainvälistä suojelua annettaessa se peruste, jolla voitaisiin arvioida, kannattaako sitä tehdä. Siinä mietitään ihan muita asioita kuin taloudellista kannattavuutta, ja siinä täytyy olla tarkkana, mikä on Suomelle oikean kokoinen pala. Siitähän olemme tässä neljä vuotta puhuneet, ja hallituksella on selvä tahtotila, mutta ihan näin ei voi kokonaisuutta laskea edes heidän osaltaan.

Kokonaisuudessaan on tietysti tärkeä muistuttaa, että maahanmuutto Suomeen on pääasiassa työperäistä. Työperäisistä tulleista viimeisen viiden vuoden ajalta 90 prosenttia on edelleen töissä. He ovat nimenomaan osa sitä Suomea, joka pärjää 2020-luvulla.

16.21 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensin todettakoon, että te olitte siunaamassa ne kaikki leikkaukset, joihin viittasitte. [Vasemmalta: Kyllä!] Olitte samassa hallituksessa, ja olitte hallituksessa myös silloin, kun Suomi yhdessä Euroopan mukana jäi maahanmuuttokriisin jalkoihin. Sitä on nyt hoidettu, ja jos katsotaan vuositasolla valtiovarainministeriön laskelmia, siis budjettitalouteen, niin vuonna 2015 ennen maahanmuuttokriisin varsinaista alkua maahanmuuttokustannukset budjetissamme olivat 90 miljoonaa. Ne nousivat 800 miljoonaan vuonna 2016, jolloin kulut olivat suurimmillaan, mutta nyt kun me olemme onnistuneet hyvin rauhoittamaan tilanteen ja pitkälti toistakymmentätuhatta turvapaikanhakijaa, jotka eivät tarvitse turvaa, on lähtenyt pois, niin tällä hetkellä kustannukset budjetissa ovat 460 miljoonaa.

Minä pidän tätä tutkimusta, johon viittaatte, ylimitoitettuna ja vääränlaisena laskentana, koska, kuten ministeri Mykkänen viittasi, varmasti se laskenta pitää sisällään myöskin työperäisen maahanmuuton, ja kuten äsken hoitajakeskustelussakin selvisi, [Puhemies koputtaa] Suomi ei pärjäisi ilman työperäistä maahanmuuttoa ja me tarvitsemme sitä vielä paljon lisää.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää tästä aiheesta lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.22 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Te, ministeri Orpo, heititte meidät ulos hallituksesta, koska me halusimme heittää täältä Suomesta jotain ihan muuta ulos. [Välihuutoja vasemmalta] Nämä maahanmuuton kustannukset eivät ole vain taloudellisia. Tämä haitallinen maahanmuutto jättää hirveän jälkensä myös turvallisuuden ja hyvinvointiin. Seksuaalirikollisuus lisääntyy, islamistinen terrori-isku on Suomessa jo nähty, tuhansia oleskelee maassa luvatta. Tunneteko näitten kaikkien taustat? [Eduskunnasta: Hyvä kysymys!]

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Hallituksen mukaan Suomen pitäisi ottaa takaisin jopa Isis-taistelijoita, jos he ovat Suomen kansalaisia. Eikö olisi tärkeämpää pyrkiä saamaan täällä olevat Isis-taistelijat takaisin Irakiin ja Syyriaan eikä tuoda niitä tänne lisää, vai voisiko ajatella edes jotain vaihtaria päittäin?

16.23 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee — tietysti erittäin pöyristyttäviin — seksuaalirikoksiin, joista tässä maassa on onneksi puhuttu nyt myöskin ja joihin on tartuttu aiempaa tomerammin, kuten pitää, niin niiden osalta on totta, että tietyistä suojelunhakumaista tulevilla on yliedustus, vaikka toki suurin osa tekijöistä viime vuoden osaltakin oli valitettavasti Suomessa syntyneitä. Hallitus on erittäin jämerästi tähän myös tarttumassa, kuten tiedätte 50 kohdan toimenpideohjelman. Olemme myös esittämässä sitä, että kansainvälisen suojelun status voidaan jatkossa purkaa, jos syyllistyy törkeään rikokseen, esimerkiksi seksuaalirikokseen, Suomessa.

Mitä tulee Isis-taistelijoihin, itse asiassa saavuun tänne suoraan Brysselistä, missä keskustelin tästä erityisesti Pohjoismaiden kollegoiden kanssa. Meidän lähtökohtamme on sinänsä tässä kohtaa sama kuin edustaja Eerolalla, että on tärkeää, että rikosvastuu toteutuu, ja turvallisuusministereiden näkökulmasta parasta on, jos se toteutuu siellä tapahtumalueella, ja on tärkeitä tarkastella, voidaanko esimerkiksi perustaa kansainvälinen rikos-tuomioistuin. Eräissä vanhemmissa konflikteissa näin on tehty. Tätä tietysti oikeusministerit valmistelevat eteenpäin.

Joka tapauksessa sisäministeriön puolelta on selvää, [Puhemies koputtaa] että kukaan ei valvomatta Suomeen palaa. Jokainen yksilöllisesti valvotaan, jos tulee tänne, ja rikosvastuu täällä toteutuu, jos on siihen aiheita.

2.3. Suullinen kysymys Isis-taistelijoiden ja heidän perheidensä paluusta Suomeen (Päivi Räsänen kd)

Suullinen kysymys SKT 284/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Tähän Isis-taistelija-teemaan on kaksi kysymystä eri ryhmillä. Otetaan ne tässä vaiheessa. — Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Räsänen.

Keskustelu

16.24 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Todellakin Suomen turvallisuuden kannalta on tärkeää, että pystymme estämään näiden vierastaistelijoiden paluun Suomeen, ja täytyy huomioida myös nämä perheenjäsenet. Tiedetään, että terroristisen ideologian omaksuneet naiset ovat myös uhka ympäristölle ja ovat syyllistyneet terroritekoihin.

Lisäksi on tiedossa, että taistelualueelta on jo palannut Suomeen henkilöitä, jotka ovat voineet tulla väärillä henkilötiedoilla ja turvapaikanhakijoina. Tänään käsittelyssä oleva tiedustelulaki tuo yhden työkalun poliisille, mutta tiedustelen: miten edistätte nyt vielä jäljellä olevalla toimikaudellanne sitä, että lainsäädäntö saataisiin sekä tämän paluun estämi-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

seksi kansalaisuuslain kannalta että myös tämän oleskelulupalainsäädännön kannalta riittävän tiukaksi [Puhemies koputtaa] ja viranomaisille riittävät resurssit?

16.25 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tähän on sinänsä tartuttu ajoissa, ja meillä poliisi on suojelupoliisin johdolla hyvin tarkkaan valvonut jokaisen niin sanotun varhaisen palaajan, joita jo aiempina vuosina on tullut.

No, nyt ollaan siinä tilanteessa, että kalifaatti on viimein kukistumassa, ja on erittäin tärkeää tässä tilanteessa, myös yhdessä meidän pohjoismaisten kollegoidemme kanssa, varmistaa, että kukaan ei huomaamatta palaa, ja täällä kohdistetaan toimia, kuten sanoin.

Viittasitte kysymykseen kansalaisuuksista. Täällä on tällä viikolla käsitellyssä hallituksen esitys, että kansalaisuus voitaisiin kaksoiskansalaiselta poistaa, jos hän syyllistyy terroristekoon Suomen elintärkeitä etuja vastaan Suomessa. Me olemme nyt käynnistäneet tarkastelun siitä, voidaanko Suomen perustuslain ja kansainvälisten sopimusten puitteissa laajentaa tulevaisuudessa tällaista mahdollisuutta myös sellaisiin terroristijärjestön toimintaan osallistumisiin, jotka tapahtuvat ulkomailla, [Välihuutoja oikealta] taistelualueilla.

Lainsäädäntö tässä on haasteellista, esimerkiksi Ruotsista on liikkunut toisiakin huhuja, mutta Ruotsin sisä- ja oikeusministerit vahvistivat minulle tänään, että Ruotsin perustuslaki estää kansalaisuuden poistamisen kaikissa tilanteissa. Tanskassa taas on toisenlainen tilanne. Me katsomme nyt, mikä on kansallisen turvallisuuden kannalta Suomelle paras ratkaisu.

2.4. Suullinen kysymys Suomen kansalaisuuden menettämisestä kansallisen turvallisuuden nojalla (Kari Kulmala sin)

Suullinen kysymys SKT 285/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Tähän oli vielä yksi kysymys. — Sininen eduskuntaryhmä, edustaja Kulmala.

Keskustelu

16.27 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Isisin aika alkaa olla todellakin ohi, kuten ministeri kertoi. Terroristit on ajettu heidän valtaamiltaan alueilta.

Kansainväliset mediat ovat haastatelleet suomalaista Sannaa, joka on ollut neljä vuotta lapsineen Isisin matkassa Lähi-idässä. Sanna haluaisi nyt palata Suomeen. Nykyhallitus on viemässä läpi lakia, joka mahdollistaa Suomen kansalaisuuden poistamisen terrorismirikokseen syyllistyneeltä kaksoiskansalaiselta. Suomeen takaisin haluavalta Isisin taistelijalta kansalaisuus voitaisiin näin ollen viedä, jos hänellä on toinenkin kansalaisuus. Ilman kansalaisuuttahan ketään ei voi jättää.

Sinisten mielestä tulevaisuudessa kansalaisuuden menettämisen pitäisi olla mahdollista myös kansallisen turvallisuuden vaarantamisen nojalla laajemmassa merkityksessä. Jos esimerkiksi aikuinen ihminen päättää lähteä terroristien mukaan, hän on tehnyt ratkaisun, josta ei ole paluuta Suomeen. Kysynkin arvoisalta ministeriltä: mitä mieltä olette siitä, pi-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

täisikö lakia todellakin muuttaa niin, että yleisesti kansallista turvallisuutta vaarantavat teot voivat merkitä niin kansalaisuuden poistoa kuin maahantulokieltoa Suomeen?

16.28 **Sisäministeri Kai Mykkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti erityisesti näin vakavassa asiassa sääntelyn täytyy olla tarkkarajaista, eli yleissäännöstä ei voi säätää, mutta kyllä minun oikeustajuani sinänsä vastaisi se, että jos aikuinen tietoisena liittyy terroristijärjestön riveihin ja käytännössä silloin palatessaan myös muodostaa uhan hyvin suurella todennäköisyydellä, niin tällaisessa tilanteessa kansalaisuuttakin voitaisiin tarkastella. Kuten sanottu, meidän on tärkeätä tietysti oikeusvaltiossa toimia perustuslain ja myöskin eurooppalaisen kansalaisuussopimuksen pohjalta, ja tarkastelemme nyt tässä kontekstissa, voitaisiinko Suomessa tulevaisuudessa toimia toisin. Toki on selvää ja tärkeää myöskin se tässä tehdä selväksi, että tietysti takautuvasti ei voida tällaisia lakeja hyödyntää. Juuri sen takia olen itse sitä mieltä, että parasta on, jos nämä rikosoikeudelliset vastuut toteutuvat siellä tapahtuma-alueella kansainvälisen yhteisön toimesta, ja silloin voidaan jo rikosoikeudellisestikin käsitellä ne, joille se käsittely kuuluu. Jos näin ei tapahdu, niin me kyllä valvomme Suomessa jokaisen, joka tänne pyrkii takaisin, [Puhemies koputtaa] ja täällä pyritään rikosvastuu toteuttamaan.

16.29 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulijavirran hiipuminen vuoden 2015 jälkeen johtuu pelkästään Tanskan, Ruotsin ja muiden reitillä olevien maiden toimenpiteistä. Suomen hallituksen toimenpiteillä ei ole tässä mitään tekemistä. [Välihuutoja vasemmalta]

Irakin suurlähettiläs sanoi, että miksi ette käännyttäneet irakilaisia turvapaikanhakijoita rajalla, että ei Irakin hallitus olisi siitä teitä syyttänyt, mutta nyt irakilaiset ovat teidän ongelmanne, koska te ette käännyttäneet irakilaisia turvapaikanhakijoita rajalla. [Välihuutoja] Hallitus on pysynyt ihan samana vuodesta 2015, hallitus on edelleen ihan samana, ja se on kyllä todella surullista, että hallituspuolueen kansanedustajia ei kuunneltu silloin. Minä vuonna 2015 vaadin, että turvapaikanhakijat turvallisista maista tulee käännyttää rajalla, ja tein myös valtiopäivätoimenpiteen asiasta. Onko meillä vielä arvopohjassa näin iso kuilu? Aiotteko te jatkaa tätä avointen rajojen politiikkaa, vai aiotteko te tehdä järkevää politiikkaa, jossa turvapaikanhakijoita [Puhemies koputtaa] ei oteta vastaan turvallisista maista? Raja on yhä auki. [Välihuutoja]

16.30 **Sisäministeri Kai Mykkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mikäli edustaja olisi tarkkaan seurannut silloin perussuomalaisten hallituksessa ollessa sitä hyvin tarkkaa työtä, mitä tehtiin, niin tietäisitte, että sisärajarakastusten käyttöönotto länsirajalla ei olisi vähentänyt lainkaan Suomessa turvapaikkahakemusten vastaanottamista. Kun tapasin vuosi sitten ensimmäisen kerran kollegani Ruotsissa, hän heti aluksi sanoi, että minähän pelastin teidät, kun Ruotsi otti rajatarkastukset käyttöön, koska sen jälkeen jokainen Tanskasta Ruotsiin tullut rekisteröitiin hakijaksi Ruotsissa. Heidän tilanteensa muuttui vasta siinä vaiheessa, kun Tanska vastaavasti teki samalla tavalla. Suomi on omalta osaltaan kyllä muuttanut tilannetta esimerkiksi tarkastelemalla onneksi parantunutta Irakin turvallisuustilannetta, niin että Keski-Irakista tuleva ei enää maa-arvion perusteella toissijaisista suojelua saa, jolloin ainoastaan aidosti henkilökohtaisesti vainotut, vainoa tai kidutusta paossa olevat voivat Suomesta suojelua saada. Ja totta kai tämä on vaikuttanut muun muassa siihen, että enää tänne ei Irakista ole uusia turvapaikanhakijoita kovinkaan paljon viime

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

vuosina tullut. [Eva Biaudet: Niin kuin ei mistään muualtakaan!] Itse asiassa suurimmat ryhmät viime vuonna olivat ihan muualta.

Puhemies Paula Risikko: Sitten vielä ministeri Soinin lisäys.

16.31 **Ulkoministeri Timo Soini** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jotta tämä käsienpesu nyt ei menisi aivan mahdottomaksi, niin käsitykseni mukaan perussuomalaisen eduskuntaryhmän pöytäkirjoista tai mistään puolue-elimien päätelmistä ei löydy mitään poikkeavaa sanontaa eikä toimenpidettä siihen, jossa te olette olleet mukana. Siitä ei pääse yhtään mihinkään. Tämä täytyy totuuden nimessä sanoa. Nyt jäljestäpäin te huutelette sitä, mitä olette itse olleet tekemässä. [Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

16.32 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin tuolloin eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja ja muistan hyvin, kuinka meiltä oltiin ryhmästä erottamassa ihmisiä, jotka toivat esille maahanmuuttokriittisiä näkökohtia. Tämä on aivan selvä ja kaikkien muistissa. Edustaja Huhtasaari on tehnyt näistä valtiopäivätoimenpiteitä, jotka löytyvät eduskunnan asiakirjoista. Ja ministeriaitiossa ovat istuneet koko ajan samat ihmiset, niin että jos joku puhuu käsienpesusta, niin kannatan silloin peiliin katsomista.

Mutta kysyisin ministeri Orpolta: Kun totesitte, että Pauli Vahteran laskelmat eivät voi pitää paikkaansa, niin kertoisitteko yksityiskohtaisesti ne vastaavat luvut? Hän on ottanut erilaiset prosessit, asumistuet, terveydenhoidot ja muut osa-alueet. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö teki 2017 selvityksen, että silloin se oli noin miljardi vuodessa. Voitteko te nyt kertoa kokonaiskulut, mitä ne ovat samoilla luokituksilla? Nyt ei tule oikein vastausta sieltä ministeriaitiosta.

16.33 **Valtiovarainministeri Petteri Orpo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pyytänyt valtiovarainministeriön virkamiehiä käymään läpi tämän tutkimuksen, ja ensimmäiset arviot siitä eivät ole kovinkaan mairittelevia, ja sitä ei pidetä kovinkaan tarkkana tai paikkansapitävänä. Pohjaolettamukset ovat valtiovarainministeriön virkavastuuarvion mukaan hyvinkin huteralla pohjalla, ja näyttää siltä, että sinne on laskettu kuluja, jotka eivät sinne kuuluisi. Ylipäänsä kun maahanmuutto on niin laaja käsite — se on niin laaja käsite — tällä tavalla niitä lukuja ei voi vetää yhteen. [Leena Meri: Miten ne voi?] Ja vielä pidän hieman vaarallisena sitä, että kaikki maahanmuutto pistetään samaan pakettiin ja leimataan sitä kautta ihmisiä, jotka Suomeen tulevat eri syistä, esimerkiksi tekemään töitä, [Leena Meri: Te ette vastaa!] jotka jäisivät Suomessa muuten tekemättä. Mutta kuten kerroin, oleellista on varmasti katsoa se, että budjettitaloudessa se on tällä hetkellä reilu 400 miljoonaa, mitä käytämme maahanmuuton kuluihin, ja se summa sitten taas on pienentynyt vuosi vuodelta, kun sitä silloin vuonna 15 päälle kaatunutta kriisiä on pystytty purkamaan. Tämä on oleellista, [Puhemies koputtaa] ja tällä hetkellä Suomeen ei juuri uusia tulijoita ole, [Puhemies: Aika!] eli tilanne on paljon paljon parempi. [Leena Meri: 4 000 tuli viime vuonna!]

Puhemies Paula Risikko: Sitten vielä yksi lisäkysymys.

16.34 **Pekka Haavisto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On päivän todella hyvä uutinen, että Isis ja Isisin kalifaatti Syyriassa on tulossa tiensä päähän. Tämä liittyy

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

sekä Syyrian turvallisuuteen että koko maailman turvallisuuteen, että tällaiselle terroritoiminnalle saadaan loppu.

Tänään tuli myöskin uutinen, ensin se taisi tulla Ruotsista, että ehdotetaan tällaista kansainvälistä rikostuomioistuinta, johon ministeri viittasi. Itse ajattelen niin, että sellaisen etu olisi, että kaikki se tieto, mitä meillä on eri toimijoista, voitaisiin yhdistää näissä tutkimuksissa ja kansainvälistä yhteistyötä voitaisiin tehdä enemmän, jotta oikeat syylliset saataisiin kiinni ja heidät saataisiin tuomiolle. Olisin kysynyt vielä tarkennusta: mikä on Suomen hallituksen tarkka kanta tällaiseen kansainväliseen rikostuomioistuimeen, ja millä tavalla me voisimme sellaisen kanssa tehdä yhteistyötä? Ja tietysti, kun katsoo sitä aluetta ja siellä olevia ihmisiä, uutiset ovat kertoneet, että siellä olisi noin 3 500 lasta. Vaikka vanhemmat olisivat tehneet mitä tahansa, niin tietysti kysymys on, mikä on näiden lasten kohtalo. Pelastakaa Lapset ry ja muut ovat vedonneet heidän puolestaan. Mitä hallitus ajattelee näiden lasten kohtalosta?

16.35 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä tähän rikosvastuun toteutumiseen tulee, niin kuten totesin, se on tietysti, myös tarkemmat vastaukset edustaja Haaviston kysymyksiin, oikeusministeriöiden hallinnonala ja siinä on paljon kysymyksiä. Se ei varmasti ole myöskään nopea tie. Mutta turvallisuusministerien taholta todella totesimme sen, että rikosvastuun on tärkeä toteutua, ja on paras ta turvallisuutemme kannalta, jos se toteutuisi lähtöalueilta käsin eikä täällä tapahtuvalla prosessilla ja tänne matkustamisella.

Mitä tulee sitten tähän kysymykseen lapsista, joka on aivan olennainen — hyvä, että otitte sen esille — siinä tietysti on niin, että rikosvastuulla on myös ikärajan, eli lapsia siinä ei edes voida syyttää, eivätkä siellä syntyneet tai sinne pienenä viedyt tietysti ole kohtaloon valinneetkaan. Heidä käsitellään tietysti ensisijaisesti lastensuojelun menetelmien silloin, jos he Suomen viranomaisten huomaan hakeutuvat Suomen kansalaisina. Ja silloin tullaan tietysti vaikeisiin kysymyksiin myös esimerkiksi perheen kanssa pitämisen tai lastensuojeluun ottamisen kysymyksissä, mutta meidän on tärkeä osoittaa ihmisyyttä niitä pieniä lapsia kohtaan ja tehdä se mahdollisimman tasapainoisella tavalla kuitenkin varmistaen, että terroristeiksi tietoisesti lähteneet [Puhemies koputtaa] eivät turvallisuuttamme pääse vaarantamaan.

Puhemies Paula Risikko: Ministeri Häkkänen, lyhyesti.

16.37 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että tässä salissa ja Suomessa ja varmaan Euroopassakin on aika laaja konsensus siitä, että Isis-taistelijoiden palaamista tulee välttää — että he eivät palaa mihinkään Euroopan maihin, varsinkaan jos he pyrkivät tulemaan takaisin taistelutehtävistä. Tätä tuskin kukaan tässäkään salissa haluaa. Siitä syystä voisi olla järkevää, että olisi kansainvälinen tuomioistuinmenettely, jossa kaikki nämä taistelualueelta palaavat henkilöt käsitellään yhdessä kansainvälisessä tuomioistuinmenettelyssä. Näin yleensä menetellään, jos on laajoja konfliktialueita, joista ihmisiä pakenee useisiin eri maihin. Tämä olisi hallittu toimintatapa. Sisäministerit ovat tänään tehneet tästä esityksen, nyt oikeusministerit pohtivat tätä. Erittäin problemaattinen, laaja kokonaisuus. [Puhemies koputtaa] Tiedämme aiemmista konflikteista, ettei tämä ole helppo asia, mutta joka tapauksessa ongelma pitää mahdollisuuksien mukaan ratkoa Suomen rajojen ulkopuolella.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.5. Suullinen kysymys naisten oikeuksista ja tasa-arvosta (Heli Järvinen vihr)

Suullinen kysymys SKT 286/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Järvinen. Kysymys, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.38 **Heli Järvinen vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Viime viikolla yli 30 naisjohtajaa eri maista julkaisi avoimen kirjeen tasa-arvon puolesta. He ovat huolissaan naisten oikeuksien rapautumisesta ympäri maailmaa. Suomea on aina pidetty tasa-arvon mallimaana, mutta valitettavasti samaa rapautumista tapahtuu myös meillä.

Ensimmäistä kertaa elämässäni olen tilanteessa, jossa hallituskaudella naisten oikeudet ja tasa-arvo ovat heikentyneet, eivät parantuneet. Tästä kertoo myös hallituksen oma selvitys, jonka mukaan hallituksen toimet ovat hyödyttäneet miehiä enemmän kuin naisia. Kysynkin siksi teiltä, pääministerin sijainen, ministeri Orpo: miten tässä oikein näin kävi?

16.39 **Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viittaatte puheenvuorossanne ehkä hallituksen tasa-arvo-ohjelman loppuraportointiin tai sitten aiempaan kyselyyn tai hankkeeseen, jossa tutkijat selvittivät budjetoinnin vaikutuksia tai budjettimme vaikutuksia miehiin ja naisiin. On selvää, että yksittäisiä kysymyksiä arvioitaessa edustaja voi päätyä tuohon lopputulokseen, mutta minä en kuitenkaan pitäisi ihan kohtuullisena sanoa, että Suomi olisi ottanut tasa-arvossa takapakkia. Sinänsä näin naistenpäivän aattona kyllä mielelläni muistutan meitä kaikkia, miehiä ja naisia, ihan jokaista suomalaista, siitä, että tasa-arvo on teko ja sitä ei voi pitää itsestäänselvytenä. Maassa, johon on saanut syntyä, jossa moni asia naisten kannalta on niin hyvin, ottaa jotkut asiat liian itsestäänselvyksinä. Mutta jos ajatellaan esimerkiksi niitä toimia, joita tämä hallitus on tehnyt liittyen vaikka Istanbulin sopimukseen sitoutumiseen, vaikkapa lähisuuhdeväkivaltaa vastaan, joka pääsääntöisesti kohdistuu naisiin, niin en kyllä päätyisi samankaltaiseen arvioon, minkä edustaja puheenvuorossaan teki.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.40 **Heli Järvinen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun laskeaan yhteen kaikki hallituksen toimet, on selvää, että tasa-arvo on ollut kriisissä. Kansaneläkeindeksin leikkaukset ja jäädytykset ovat vaikuttaneet pieneläkeläisnaisiin, mutta te tiesitte, että lomarahojen leikkaus tulee heikentämään naisten asemaa työelämässä. [Ben Zyskowitz: Tehän olitte kikyn kannalla!] Silti leikkasitte niitä. Te tiesitte, että varhaiskasvatuksen heikennykset heikentävät naisen asemaa ja työssäkäyntiä. Silti te rajasitte oikeutusta päivähoitoon ja kasvatitte ryhmäkokoja. Te tiesitte, että perhevapaaudistus olisi helpottanut naisten työssä käymistä, mutta valitettavasti sitä ette saaneet tähän saliin tuotua.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Sukupuolivaikutuksia hallitus on arvioinut vain joka viidennessä lakiesityksessä, ja silloinkin, kun arviointeja on tehty, niiden vaikutukset ovat olleet kohtuullisen heiveröisiä. Pääministeri Sipilä on sanonut jo nyt julkisuudessa, että hän on valmis jatkamaan epäoikeudenmukaista kiky-sopimusta. Kysynkin siksi, ministeri Saarikko, teiltä näin naistenpäivän aattona: aiotteko todella jatkaa tätä epäoikeudenmukaista [Puhemies koputtaa] tasa-arvopoliittikkaa myös ensi kaudella?

16.41 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kilpailukyky sopimus, jonka tekivät ja johon sitoutuivat suomalaiset työnantajat sekä palkansaajat, oli paljon enemmän kuin vain kysymys lomarahosta. Yksittäisenä päätöksenä sen esiin nostaminen — sen voidaan ilman muuta ja oikeutetusti todeta erityisesti valtaosan julkisella sektorilla työskentelevien naisten asemaa heikentäneen. Toisaalta olen aika varma, että niiden 140 000 uuden työllistyneen suomalaisen joukossa on jotta-kin puolet naisia ja puolet miehiä.

Mitä tulee tähän kokonaisarvioon, mitä nostatte esiin näistä ongelmakohdista, en minäkään voi täältä sanoa ministerivastuulla, että kaikki olisi tasa-arvon suhteen täydellistä tai että asioita ei joissain suhteissa olisi myös otettu pakkasen puolelle ja takapakkia. Mutta samalla kuitenkin minä rohkenen sanoa, että esimerkiksi varhaiskasvatuksen osalta teidän arvionne on erittäin puutteellinen. Sillä on erittäin iso vaikutus, että varhaiskasvatusmaksuja alennettiin siten, että liki 7 000 perhettä pääsi maksuttoman varhaiskasvatukseen piiriin, 5-vuotiaiden osalta kokeillaan maksuttomuutta useissa kunnissa, ja esimerkiksi sisaralennus puolittui paremmaksi [Puhemies koputtaa] sellaisten perheiden osalta, joissa on useampia lapsia. [Puhemies: Aika!] Näillä on ollut merkittävä vaikutus myös naisten aseman ja työsäkänkin kannalta.

16.42 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin Maailman talousfoorumin tasa-arvoindeksin kuin Euroopan tasa-arvoinstituutin indeksin mukaan Suomen tasa-arvo on heikentynyt tämän hallituskauden aikana. [Ben Zyskowitz: Te kannatitte kikyä!] Me tiedämme, että tasa-arvo vaatii jatkuvasti tekoja ja se vaatii poliittisia päätöksiä. Se ei etene, jollei ole tahtoa näihin, ja näyttää siltä, että tällä hallituksella sitä tahtoa ei ole ollut.

Palkkatasa-arvo on kaukana Suomessa. Naisten euro on edelleen 84 senttiä. Yksi syy on siihen se, että meillä on hyvin sukupuolittuneet työmarkkinat. Meillä on naisten alat ja miesten alat. Tänä me puhuimme hoitajista ja hoitajien työstä. Hoitajat tekevät raskasta ja vastuullista työtä, mutta palkassa se ei näy. Se on tyypillinen naisten ala, joka on paljon heikommin palkattu, vaikka vastuu on suurta. Yksi syy on myös meidän koulutusjärjestelmässä, jossa ei kannusteta riittävästi tyttöjä ja poikia valitsemaan [Puhemies: Kysymys?] tulevaisuuden ala sukupuolesta riippumatta. Kysynkin: mitä te aiotte tehdä näiden asioiden eteen?

16.43 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa tasa-arvosta, naistenpäivän alla, on hyvä muistaa, että yksi tasa-arvon tae on myös vanhemmuuden tasainen jakautuminen, ja siksi esimerkiksi viime vuosina, vaikkapa myös edellisen hallituksen aikana, tehdyt satsaukset isien perhevapaiden määrän lisäämiseen ovat hyviä tasa-arvotekoja, eivät vain miehille vaan myös naisille. Samoiten aivan liian pienelle huomiolle on jäänyt hallituksen tekemä päätös kah-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

den ja puolen tuhannen euron kertakorvauksesta naisten työnantajille juuri niihin kustannuksiin, joita työnantajat voivat, ainakin rivien välistä katsottuna, pitää syinä, miksi nuoret naiset jäävät palkkaamatta työelämässä nuorten miesten sijaan.

Mitä tulee alajakautumiseen, tästä olen edustajan kanssa samaa mieltä. Meillä on valtava matka siihen, että jo pienet lapset voisivat ajatella niin, että kaikki on kaikille mahdollista. Tältä osin useimmat projektit yhteistyössä ison korkean tason samapalkkaisuusryhmän kanssa opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla ovat erittäin tärkeää työtä, [Puhemies koputtaa] ja siinä palkkatasa-arvossa emme onnistu ilman palkka-avoimuutta, josta kolmikantainen työryhmä on parhaillaan työtään päättämässä.

16.45 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä mainittu kilpailukyky sopimus, jonka osana leikattiin julkisen puolen lomarahoja, oli todella karhunpalvelus palkkatasa-arvolle. Noin 80 prosenttia julkisen puolen työntekijöistä on naisia, suurin osa pienipalkkaisia naisia. Se oli sopimus, joka erityisesti leikkasi pienipalkkaisilta naisilta, jotka tekevät tärkeää työtä hoitoalalla ja huolehtivat vanhuksista ja lapsista, poliiseilta, palomiehiltä, meidän turvallisuudesta huolehtivilta ihmisiltä. Vasemmistoliitto siksi vastusti ainoana puolueena kilpailukyky sopimusta täällä eduskunnassa. [Ben Zyskowitz: Kuulitteko, vihreät ja demarit? Ainoana puolueena!]

Arvoisa rouva puhemies! Perhevapaita, niin kuin ministeri Saarikko sanoi, viime kaudella parannettiin ja erityisesti niin, että miesten osuutta kasvatettiin. Tällä kaudella hallitus ei ole onnistunut siinä. Kun perhevapaiden jakaminen tasaisemmin molempien vanhempien kesken on tasa-arvoteko sekä miehille että naisille — se vaikuttaa naisten palkka-kehitykseen, urakehitykseen ja lopulta eläkkeisiin — niin mikä teidän näkemyksenne on, olisiko pitänyt saada perhevapaaudistus tehtyä ja oletteko valmiita lisäämään kiintiöitä?

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! No, totta kai olisi ollut hienoa, jos olisi ollut mahdollisuus saada valmiiksi myös perhevapaaudistus näiden monien muiden uudistusten keskellä ja vielä saattaa eduskunnan käsittelystä asti ulos tuokin merkittävä uudistus.

Mutta siihen arvioonne en yhdy — vaikka mielelläni kehun ja kiitän teitä, edustaja Arhinmäki, juuri siitä työstä, jota tehtiin isien vapaiden lisäämiseksi Kataisen hallituskaudella — vaan totean, että myös tällä hallituskaudella perhevapaita kaikesta tästä huolimatta on parannettu ja olemme saaneet ymmärrettävästi paljon myönteisiä viestejä vaikkapa adoptio-perheiltä, monikkoperheiltä tai yhden vanhemman perheiltä, joiden asema on ollut itse asiassa vuosikymmeniä epätasa-arvoinen ja jotka lainsäädäntömme on määritellyt ikään kuin jollain tavalla toiseudeksi, erilaiseksi, vääranlaisiksi perheiksi, joille eivät kuulu samat etuudet. Tämä muutos on ollut minusta perheiden yhdenvertaisuuden ja lasten yhdenvertaisuuden näkökulmasta erittäin merkittävä lakimuutos, joka nyt tänä vuonna astuu voimaan.

16.47 Matti Vanhanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Naiseuro on tällä hetkellä 84 senttiä. Pääministerikaudellani se oli vielä 80. Suunta on oikea, mutta vauhti on liian hidas. Ennen muuta työntekijöiden ja työnantajien vastuulla on sopimuksissa huolehtia siitä, että palkkatasa-arvo paranee.

Kysyn ministeri Lindströmiltä: Tällä viimeisellä kiky-sopimuksella on ollut erittäin myönteinen vaikutus työllisyyden parantumiseen. Eikö ole niin, että pitkäaikaistyöttö-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

myys on puolittunut ja luultavasti sieltä erittäin paljon nimenomaan miehiä on poistunut? Ei kai se ole hallituksen vika, jos miesten suhteellinen asema on parantunut työllisyyden parantuessa?

16.48 Työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Vanhanen on tulkinnut asiaa ihan oikein. On tosi tärkeää tämä palkka-avoimuus. Kun täällä keskustellaan palkoista, pitää tietenkin aina muistaa se, missä niistä päätetään ja missä niistä neuvotellaan. Niistä ei päätetä täällä. On tosi tärkeää muistaa se, mutta työtä pitää jatkaa.

On ihan totta, että pitkäaikaistyöttömyys on tämän hallituskauden aikana puolittunut. Kun lähdimme liikkeelle, me olimme luvussa, joka oli noin 130 000, ja nyt me olemme alle 70 000:n. Eli on valtavasti tehty töitä, ja pitää muistaa, että myös piilotyöttömyydestä on tullut ihmisiä takaisin työmarkkinoille, ja se pitkän aikaa näkyi niin, että tilastot eivät parantuneet. Ihmiset alkoivat uskoa tähän, ja se oli kikyn iso ansio, että meihin alettiin Suomea uskomaan. Ja vaikka tiedän, että vasemmistoliitto oli siitä eri mieltä, niin kiitos kaikille muille, että te olitte sen takana.

16.49 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomenna naistenpäivänä naiset ansaitsevat kukkansa, mutta ennen kaikkea naiset kuitenkin ansaitsevat tasavertaiset mahdollisuudet pärjätä omalla ahkeruudellaan ja kyvyillään työelämässä.

Työelämämahdollisuuksien tasa-arvon tiellä kaikkein pahin epäkohta on se, että kaikkien naisten työnantajat kokevat äitiriskiä eli joutuvat maksamaan enemmän vanhemmuuden kustannuksia kuin isien työnantajat. Tähän tämä hallitus on puuttunut aivan erinomaisesti kertakorvauksella, 2 500 euron äitien työnantajille maksettavalla korvauksella. Tämä on suunta, jolla kannattaa jatkaa tasa-arvon edistämiseksi.

Toinen tasa-arvoasia: On erinomaista, että ministeri Häkkänen on lähtenyt seksuaali- ja väkivaltarikoksissa kiristämään tuomioita. Tällä kaudella tehdyt uudistukset ovat olleet tarpeen ja hyviä, ja se, että suostumuksen roolia on nyt lähdetty vahvistamaan [Puhemies: Aika! Kysymys?] raiskauslainsäädännössä, on toivottua. Kysyisin oikeusministeriltä: mitä tehdään seuraavaksi tällä saralla?

Puhemies Paula Risikko: Ministeri Häkkänen, lyhyesti.

16.50 Oikeusministeri Antti Häkkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta on yksi keskeisimpiä hankkeita, joita Suomessa pitää vahvistaa. Lähisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta ovat Suomen häpeätahroja edelleen.

Tällä vaalikaudella on nyt päästy eteenpäin rangaistusten kiristämisessä, ja nyt ensi vaalikautta ajatellen yksi suurimpia hankkeita on seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, jossa ensinnäkin on tavoitteena vahvistaa suostumuksen puutteen merkitystä raiskaustunnusmerkistössä eli korostaa seksuaalisen itsemääräämisoikeuden merkitystä. Toisaalta siinä tarkastellaan myös kaikkien näiden rangaistusten ankaruutta uusiksi ja sitten myöhemmin tehdään sen osalta linjaukset. Kokonaisuudistuksen tarkoitus on se, että seksuaalirikossääntelyt pelaavat paremmin yhteen ja rikosvastuu toteutuu tehokkaammin kuin nykyään.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.6. Suullinen kysymys perusturvan varassa elävien asemasta (Markus Mustajärvi vas)

Suullinen kysymys SKT 287/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Otetaan loput kysymykset siten, että on yksi kysymys ja yksi vastaus. — Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä, edustaja Mustajärvi.

Keskustelu

16.51 **Markus Mustajärvi vas:** Arvoisa puhemies! Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL julkisti tällä viikolla raportin, jonka sisältö on karua kuultavaa. Osalle perusturvan saajista toimeentulotuesta on tullut pysyvä osa toimeentuloa. Perusturvan varassa elävien määrä on lisääntynyt nyt 40 000 henkilöllä. Hallituskauden aikana tehdyt lakimuutokset ovat heikentäneet eniten yksin asuvien ja yksinhuoltajien tilannetta ja lapsiperheitten asemaa ylipäättään. Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajista kaksi viidesosaa saa aktiivimallin perusteella alennettua etuutta. Arvoisat ministerit ja hallitus, tämäkö on se perintö, jonka haluatte jättää pienituloisille kansalaisille?

16.52 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Perustoimeentulotuki sijoittuu ministeri Saarikon tontille, mutta täällä on aktiivimalli mainittu, ja totean siitä seuraavaa:

Toimeentulotuki on kuitenkin myös suojannut näitä kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. Tässä tutkimuksessa myös todetaan, että EU-maiden vertailussa suomalaisen perusturvan varassa elävien tulotaso voidaan pitää melko hyvänä tai keskimääräisenä.

Aktiivimallista totean juuri sen, että tämän vuoden alusta aktiivisuutta on voinut todentaa opiskelemalla ja ensi kuussa, siis huhtikuun alusta, astuu voimaan asetus, joka nimenomaan myös lisää niitä aktiivisuuden täyttäviä ehtoja.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan tästä vielä lisäkysymys.

16.53 **Markus Mustajärvi vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Indeksijäädytykset ja -leikkaukset ovat sellainen hiljainen rosvo, joka käy muun muassa työttömyys-etuuksia, asumistukea ja kotihoidon tukea saavan kukkarolla. Sen lisäksi aktiivimalli kurruttaa myös aktiivisia työttömiä. Itse asiassa mallilla ei ole mitään tekemistä aktiivisuuden kanssa, vaan kyse on pelkästä työttömyysturvan kaavamaisesta leikkauksesta.

Arvoisat ministerit, hallitusohjelmanne tulevaisuuden visio on Suomi 2025 — yhdessä rakennettu. Kuinka te voitte puhua yhteisestä Suomesta, kun sysäätte tietoisesti valtavan joukon ihmisiä jopa perusturvan ulkopuolelle?

16.54 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En täysin kuitenkaan voi myöskään tämän raportin... Olemme lukeneet saman raportin edustajan kanssa, ja siellä edelleenkin todetaan nimenomaan ne suojaavat tekijät, jotka kaikkein pienituloisimpia suojaavat meidän etuusjärjestelmän kautta. Ja kun me pu-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

humme meidän perusturvasta, meidän täytyy myös muistaa se, että peruspalvelut ovat osa sitä. Ne ovat merkittävä osa tätä kokonaisperusturvaa.

Jos täällä myös todetaan tällä hetkellä ja tänä päivänä, että pitkäaikaistyöttömyys on puolittunut, yhä useampi työllistyy, [Paavo Arhinmäki: Mutta köyhyys on lisääntynyt!] mielestäni se myös vähentää köyhyyttä, kun puhutaan nimenomaan vaikkapa perheköyhyydestä, [Välihuutoja vasemmalta] siitä, että vanhemmat työllistyvät. Haluan todeta myös, että työllisyyden lisääntyminen on myös vähentänyt työttömyydestä itsestään aiheutuvia kuluja kokonaisuutena.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.7. Suullinen kysymys hoitotyön arvostuksesta ja hoitajakoulutuksen vetovoimaisuudesta (Veronica Rehn-Kivi r)

Suullinen kysymys SKT 288/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Ja nyt sitten kysymys ja vastaus, kysymys ja vastaus. — Ruotsalainen eduskuntaryhmä, edustaja Rehn-Kivi. Yksi kysymys, yksi vastaus.

Keskustelu

16.55 **Veronica Rehn-Kivi r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! Här frågades redan om situationen inom vården, men för tydlighetens skull ännu en fråga.

Vi är alla överens om att det finns för få vårdare, och problemet måste lösas i hela landet. Tilläggsfinansiering är en viktig del av lösningen, men en lika stor fråga är tillgången till vårdare.

Vanhushuollon suuri ongelma on se, että meillä ei ylipäätään ole tarpeeksi hoitajia ja hoitotyötä tekeviä henkilöitä. Avoimia työpaikkoja on vaikea täyttää. Meillä on kymmeniätuhansia lähihoitajia, jotka tekevät aivan muuta kuin hoitotyötä.

Vårdarbete är ett viktigt arbete. Utan vårdare inom äldreomsorgen skulle vi inte klara det här samhället. Utbildningen måste göras mera lockande och samtidigt måste vi se till hur vi utvecklar vården.

Arvoisa ministeri Saarikko, miten saamme hoitotyöstä niin houkuttelevaa, että koulutetut hoitajat hakeutuvat hoitotehtäviin, ja miten saamme lähihoitajakoulutuksesta nykyistä vetovoimaisemman, jotta meillä on tulevaisuudessa tarpeeksi hoitohenkilökuntaa?

16.56 **Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomeen tarvitaan lisää hoitajia, se on päivänselvä asia, koska meillä ikääntyviä on yhä enemmän ja vanhuspalvelujen tarve kasvaa tulevina vuosina. Hoitajakoulutusmääriä on nostettu määrätietoisesti jo useiden vuosien ajan, ja nyt vielä tänä vuonna lisätoimena lisäsimme opiskelijavuosia ammatillisessa koulutuksessa 500:lla. Se on tärkeätä, että me jat-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

kamme tällä tiellä, löydämme polun, jolla hoitajia koulutetaan lisää nimenomaan vanhus-työhön.

Toinen näkökulma on se, että meillä pitää olla sitoutuneita, osaavia hoitajia myöskin tulevaisuudessa. Se on meidän vahvuutemme tänä päivänä, ja haluamme luottaa siihen, että suomalainen sosiaali- ja terveydenhuolto on osaavissa käsissä myöskin tulevaisuudessa. Sen takia poistetut soveltuvuuskokeet — edustaja Kiuru opetusministerinä poisti soveltuvuuskokeet sosiaali- ja terveysalan koulutuksesta — me palautimme, koska haluamme, että meillä työskentelee sitoutuneita ammattilaisia myöskin tulevaisuudessa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.8. Suullinen kysymys henkilöllisyyden todistamisesta äänestyspaikalla (Antti Kurvinen kesk)

Suullinen kysymys SKT 289/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, keskustan eduskuntaryhmä, edustaja Kurvinen.

Keskustelu

16.57 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Alle 40 päivää on seuraaviin eduskuntavaaleihin huhtikuun puolivälissä, kansanvallan juhlaan, ja en ole varmasti ainoa kansanedustaja, joka on saanut runsaasti kysymyksiä ja palautteita siitä, kuinka nyt sitten pääsee äänestämään ja kuinka voi äänestää. Nämä liittyvät kaikista vahvimmin tähän uuteen lakiin tunnistautumisesta, joka on aiheuttanut sen, että esimerkiksi passia haettaessa ei enää auton ajokortti kelpaa henkilöllisyyden todistamiseksi. Siksi kysyisinkin oikeusministeriltä kysymyksen, jotta varmasti on helppo meidän sitten kansalaiskirjeisiimme ja sähköposteihimme vastata: voiko vielä auton ajokortilla äänestää?

Puhemies! On myös henkilöitä, joilla ei ole auton ajokorttia eikä ole myöskään tätä uutta henkilökorttia, ja ilmeisesti Kela-kortilla käsittääkseni ei voi äänestää. Miten tällaiset henkilöt voivat päästä kansalaisoikeuttaan käyttämään, ja, arvoisa oikeusministeri, miten hallitus muuten aikoo helpottaa sitä, että mahdollisimman moni suomalainen [Puhemies koputtaa] olisi aktiivinen ja käyttäisi ääntään tulevissa vaaleissa?

16.58 **Oikeusministeri Antti Häkkänen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessahan vaalijärjestelmä rakentuu siihen, että olisi mahdollisimman helppo käydä äänestämässä. Meillä ei ole sellaista USA:laista mallia, jossa pitäisi rekisteröityä tai jossa varsin monimutkaisten prosessien kautta ylipäätään päästään äänestämään. Meillä ei ole ihan niin helppo päästä äänestämään kuin vaikka Virossa, jossa on nettiäänestysmahdollisuus, mutta toisaalta voidaankin sanoa, että meidän vaalijärjestelmä on vähän turvallisempi kuin vaikkapa tämmöinen nettiäänestysjärjestelmä.

Näiden henkilöllisyystodistusten osalta: Edelleen siis äänestäjän henkilöllisyys voidaan todeta esimerkiksi henkilökortista, passista, ajokortista tai muusta vastaavasta kuvallisesta ja virallisesta asiakirjasta. Meillä on erilaisia henkilöllisyystodistuksia eri tarkoituksiin, ja

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

tästä on syntynyt hieman hämminkiä, mutta äänestystilanteessa riittää, että näistä voidaan henkilöllisyys tarkistaa. Näistä tulee informaatiota varmasti vaalien alla vielä enemmän.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.9. Suullinen kysymys naisiin kohdistuvan lähisuhdeväkivallan vähentämisestä (Pia Kauma kok)

Suullinen kysymys SKT 290/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Puhemies Paula Risikko: Vielä yksi kysymys. Kokoomuksen eduskuntaryhmä, edustaja Kauma.

Keskustelu

16.59 **Pia Kauma kok:** Arvoisa puhemies! Huomisen naistenpäivän kunniaksi voi todeta, että Suomi on monella tapaa erittäin hyvä paikka syntyä tytöksi. Suomi on usein listattu maailman parhaaksi maaksi äideille huolimatta siitä kritiikistä, mitä tänään on täällä kuulu. Kuitenkin meillä on myös ongelmia. Vuoden 2016 EU-tutkimuksesta kävi ilmi, että Suomi oli naisille EU:n toiseksi turvattomin maa. Tutkimuksen mukaan Suomessa tapahtuvista väkivaltarikoksista 30 prosenttia oli nykyisen tai entisen kumppanin tekemiä. Perheväkivalta jää piiloon monta kertaa muun muassa koetun häpeän takia. Kysyisin perhe- ja peruspalveluministeri Saarikolta: mitä tällä hallituskaudella on tehty naisten kokeman perheväkivallan vähentämiseksi?

17.00 **Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maailman talousfoorumin arvion mukaan Suomi on naisille maailman neljänneksi tasa-arvoisin maa. Aiemmassa keskustelussa kävi ilmi, että tasa-arvo on kuitenkin asia, jota on edistettävä joka päivä. Kysymyksessänne esiin nostamanne lähisuhdeväkivalta on suomalaisen yhteiskunnan häpeäpilkku. Me emme voi riemuita tasa-arvosta työelämässä tai naisten asemasta vaikkapa yhteiskunnallisissa tehtävissä, jos niin moni nainen kokee elämässään lähimmässä ihmissuhteessaan väkivaltaa. Tämän vuoksi olen ylpeä Suomesta, joka sitoutui Istanbulin sopimukseen, joka velvoittaa Suomea toimenpiteisiin juuri naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Sopimus ja sitoumus on laaja ja käsittää esimerkiksi myös vaikkapa erittäin puistattavan tyttöjen sukuelinten silpomisen vahvan kriminalisoinnin, jonka Suomi rikoslaisissa tietysti on tehnyt.

Lähisuhdeväkivallan osalta tämä hallituskausi jää historiaan merkittävänä parannuksina turvakotipaikkojen lisäämisessä ja niiden alueellisessa tasa-arvossa ja myöskin puhelinlinjan avaamisessa, joka on ollut valitettavan kaivattu ja tarvittu anonyymeihin yhteydenottoihin väkivallan uhreille — nämä esimerkit vain mainitakseni.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

3. Hallituksen esitys eduskunnalle siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 202/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 30/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 36/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 36/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 4. asiasta valiokuntien puheenjohtajien esittelypuheenvuorojen jälkeen.

Ensiksi edustaja Eerola.

Keskustelu

17.02 **Juho Eerola ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eduskunnan täysistunnossa ovat tänään vihdoinkin ja viimein, eri vaiheiden jälkeen, käsiteltävinä tiedustelulainsäädännön kokonaisuuteen kuuluva substanssilainsäädäntö, siviilitiedustelulainsäädännön mietintö, jonka hallintovaliokunta on hyväksynyt, ja sitten myöskin tämä sotilastiedustelulainsäädännön mietintö, joka puolestaan on puolustusvaliokunnan kautta tänne tullut. Aiemmin eduskunta on hyväksynyt jo voimaan tulleet samaan kokonaisuuteen kuuluvat perustuslain muutokset, tiedustelutoiminnan laillisuusvalvontaa säätelevän lainsäädännön ja eduskunnan työjärjestyksen muutoksen, joilla perustetaan tiedustelutoiminnan parlamentaarista valvontaa varten eduskuntaan tiedusteluvalvontavaliokunta.

Hallintovaliokunta on antanut mietintönsä, itse asiassa kaksikin, tästä siviilitiedustelulainsäädännöstä, ja tämä jälkimmäinen mietintö tämän tweet-kierroksen jälkeen on nyt eduskunnan täysistunnon käsiteltävänä. Totean sen verran asian aiempiin vaiheisiin liittyen, että tämän tweet-kierroksen myötä perustuslakivaliokunta on arvioinut hallintovaliokunnan aiempaa lausuntoa ja todennut, että siihen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. [Eduskunnasta: Oikein!] — Kyllä. — Tämä merkitsee yksiselitteisesti sitä, että aiempi mietintökään ei ollut miltään osin perustuslain vastainen. Hallintovaliokunta on kuitenkin päätenyt harkinnassaan siihen, että se ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan täsmennysesitykset, vaikka niissä ei siis ole kysymys säätämisyjärjestyksestä ja vaikka siihen ei ollut mitään pakkoa. Media on suurella kohulla ja innostuksella raportoinut tästä uudesta perustuslakikierroksesta ja uutisoinut muun muassa perustuslainvastaisuudesta ja hutiloinnista mietinnön laadinnassa. Samaa innostusta ei ole enää riittänyt, kun olisi pitänyt kertoa, ettei ole perustuslainvastaisuutta tai hutiloimia. Omasta hutiloinnista ei ole muistettu mainita, mutta se nyt on aika normaalia.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on saanut asiassa usean eduskunnan valiokunnan lausunnon ja kuullut laajalti asiantuntijoita. Kuultavien joukossa on muiden ohella sisäisen turvallisuuden tilannekuvaan ja uhkatekijöihin perehtyneitä asiantuntijoita sekä toisaalta oikeusturvaa ja valvontaa tarkastelleita asiantuntijoita. Hallintovaliokunta on kuulemisen sekä etenkin perustuslakivaliokunnan lausunnon ja myös lakivaliokunnan lausunnon pohjalta tehnyt kymmenittäin pykälämuutoksia koskevia lakiehdotuksen muutosehdotuksia. Nämä muutokset painottuvat oikeusturva- ja valvontasäätelyn sekä säätelyn täy-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

dentämiseen muun muassa täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden näkökulmasta. Hallintovaliokunta on sisäisen turvallisuuden osalta kuvannut mietinnössään tätä turvallisuusympäristömme tilaa. Maahamme kohdistuvat kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavat uhkatekijät eivät välttämättä ole kovinkaan laajalti tiedostettuja. Siksi on tärkeää kertoa tosiasiallinen tilanne. Nämä uhkakuvat kumpuavat keskeisiltä osiltaan tavalla tai toisella Suomen ulkopuolelta. Taustalla ovat usein kriisipesäkkeiden heijastusvaikutukset. Myös suurvaltasuhteiden heikkenemisen vaikutukset näkyvät osaltaan meidän omassa turvallisuusympäristössämme. Olennaista on, että rauhan aikana näitten uhkakuvien torjunnan painopiste on sisäisen turvallisuuden viranomaisen tehtävänä. Siksikin on välttämätöntä säätää siviilitiedustelulainsäädäntö, jotta esimerkiksi talebanit ja muut terroristijärjestöt saadaan tarkkailun alle.

Valiokunnan mietinnössä on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan valtiosääntöhuomautukset täysimääräisesti. Myös pääosa muista huomautuksista on otettu huomioon. Eräältä osin on kuitenkin valiokunnan saaman selvityksen ja etenkin lakivaliokunnan lausunnon pohjalta päädytty erilaisiin ratkaisuihin. Lakivaliokunnan lausunto on monien kysymysten osalta ollut kyseisten kysymysten toimialavaluokuntana erityisen arvokas, ja siitä kiitokset.

Hallintovaliokunnan tekemät muutosehdotukset ovat pääosin oikeusturvaa parantavia sekä sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta alleviivaavia. Samalla valiokunta on kuitenkin kantanut huolta siitä, että siviilitiedustelulainsäädäntö mahdollistaa tehokkaan ja tuloksellisen tiedustelutoiminnan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumiseksi sekä siten viime kädessä kansalaisten perusoikeuksien turvaamiseksi.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan painottanut valvontaa ja oikeusturvanäkökohtia. Mainitun valiokunnan lausunnosta kuitenkin ilmenee myös tiedustelutoiminnan tehokkuus- ja tuloksellisuuselementit.

Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on merkittävä uudistus. Suojelupoliisille siviilitiedusteluviranomaisena annetaan uusia tiedustelutoimivaltuuksia. Pääosin on kysymys nykyisistä poliisilain ja pakkokeinolain menetelmistä, joita käytetään tiedustelutoiminnassa. Lainsäädäntöön sisältyy kuitenkin kokonaan uusia toimivaltuuksia, kuten tietoliikennetiedustelu. Säädettävässä siviilitiedustelulainsäädännössä on tarkkaan määritelty ne kansallista turvallisuutta uhkaavat toiminnot, joiden torjumiseksi on mahdollista saada lupa tai päätös käyttää tiedustelutoimintavaltuuksia. Näihin kuuluvat muun muassa terrorismi sekä toiminta, joka vaarantaa suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä taikka yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja. Kaikissa tilanteissa tiedustelumenetelmän käytön tulee olla välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavasta toiminnasta. Osa tiedustelumenetelmistä voidaan ottaa käyttöön tuomioistuimen päätöksellä, ja osasta päättää suojelupoliisi itse. Joka tapauksessa tuomioistuimen lupa ja suojelupoliisin päätös ovat tarkkojen ja tiukkojen vaatimusten takana.

Lisäksi tiedustelutoimintaa valvotaan perusteellisesti. Tiedusteluvalvontavaltuutetulla on mahdollisuus ennakkollisesti, reaaliaikaisesti ja jälkikäteisesti harjoittaa tätä tiedustelutoiminnan valvontaa. Laajat valtuudet on myöskin tiedusteluvalvontavaluokunnalla.

Tästä hallintovaliokunnan mietinnöstä ilmenee, että tiedustelumenetelmien käytön tarkoituksena ei ole hankkia tietoa rikoksesta. Kysymys on kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumisesta ennakkollisesti. Suojelupoliisin hankkimaa tietoa on tarkoitus valtion johdon voida hyödyntää meidän oman yhteiskuntamme turvaamiseksi. Lisäksi operatiiviset sisäisen turvallisuuden viranomaiset, kuten poliisi, Rajavartiolaitos,

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Tulli, tarvitsevat myös tiedustelutietoa kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavista hankkeista. Suojelupoliisi itse ei ole tulevaisuudessa enää rikostutkintaviranomainen, vaan sen tehtävä painottuu entistä vahvemmin tiedustelulliseen suuntaan.

Mietinnössä käsitellään laajalti myös oikeusturvaa ja valvontakysymyksiä, vaikka ne nousevat erityisesti esiin tiedustelun laillisuusvalvontaa koskevassa laissa ja eduskunnan työjärjestyksen muutoksessa, joka liittyy tiedusteluvalvontavaliokunnan perustamiseen. Hallintovaliokunnan mietinnössä tarkastellaan myös niitä tilanteita, joissa tiedustelu on kiellettyä ja joissa tiedustelumenetelmän käytöstä on ilmoitettava.

Arvoisa puhemies! Mittavan ja erityisen merkityksellisen tiedustelulainsäädännön toimeenpanoa ja sen tavoitteiden toteuttamista on välttämätöntä seurata sekä arvioida myös täällä eduskunnassa. Ei ole poissuljettua, että säännöksiä saatetaan saatavien kokemusten perusteella joutua tarkistamaan. Tiedustelutoiminnan tulee olla tehokasta ja tuloksellista, mutta samalla oikeusturvan tulee olla kunnossa.

Hallintovaliokunta ehdottaa mietinnössään eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, jossa edellytetään hallituksen tarkkaan seuraavan siviilitiedustelulainsäädännön tehokkuutta ja tuloksellisuutta, toimivuutta, oikeusturvan toteutumista ja muuta soveltamista. Tämän seurannan perusteella hallintovaliokunnalle on hallituksen annettava vuoden 2020 loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys. Lisäksi hallituksen on huolehdittava siitä, että eduskunnalle annetaan vuoden 2021 loppuun mennessä kokonaisvaltainen ja seikkaperäinen selonteko tiedustelulainsäädännön toimivuudesta, tehokkuudesta, tuloksellisuudesta, kehittämistarpeista, valvonnasta ja oikeusturvan toteutumisesta sekä muista asiakokonaisuuteen liittyvistä merkityksellisistä seikoista. Tätä selontekoa edellyttävä lausumaehdotus koskee myös sotilastiedustelulainsäädäntöä. — Kiitoksia.

17.13 Ilkka Kanerva kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ollaan ison äärellä. Mutta samalla kun ollaan ison asian kanssa tekemisissä, ollaan kyllä myöskin isänmaan asialla, ja se isänmaa kyllä tarkoittaa sekä meidän valtiotason toimintoja että yhtä lailla myöskin yksittäisiä kansalaisia. Me olemme tässä suhteessa tekemisissä poikkeuksellisen tärkeän lainsäädännön kanssa, joka kuuluu vaativan lainsäädännönvalmistelun piiriin eri muodoissaan.

Me osaamme nähdä, mikä on käytännössä tämän päivän taistelulenttä ja mitä siihen taistelulentälle kuuluu, sillä olemme siirtyneet vaiheeseen, jossa tietysti myös perinteiset riskit voivat eskaloitua kriisiksi, konfliktiksi tai jopa sodankäynniksi mutta jossa pelin luonne on enemmänkin siinä, että ei ole joko sotaa tai rauhaa vaan jotakin sillä välillä, harmaalla vyöhykkeellä, jolla edes jälkiä ei tahdo käydä ilmi kaikessa siinä toiminnassa, jota älykkäillä, pirullisilla tavoilla toteutetaan valtiotoimijoiden mutta myöskin vaikkapa yksittäisten terroristiryhmien toimesta. Sen vuoksi tämä moni-ilmeinen, ilmeetön, kavala, kylmä tapa toimia yhteiskunnassamme näkyy niissä keskusteluissa, joista puhumme hybridi-vaikuttamisen maailmana, jossa keinovalikoima on käsittämättömän laaja ja jossa paljon sinisilmäisyys ei auta, tai siinä kybermaailmassa, jonka valtavaa vaikutusta, vyöryvää vaikutusta yli yhteiskuntien tänä päivänä eri puolilla pyritään parhaan mukaan seuraamaan.

Tiedämme, mitä uudet teknologiat tuovat tullessaan. Kirjallisuus on siitä meillä Suomessakin hyviä esimerkkejä täynnä. Kansainvälinen elokuvateollisuus tapaa niitä ja tuo sellaisia uhkakuvia, joihin normaalin ihmisen ajatus ei oikein tahdo edes välttämättä yltää. Epäsymmetrisen sodankäynnin keinot ovat tällöin käytössä ja keskusteltavana, ja on sel-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

vää, että informaatiovaikuttaminen on asia, josta ainakin henkilökohtaisesti toivon, että seuraava hallitusohjelmakin voisi sisältää klausuuleja, millä tavoin Suomi varautuu informaatiovaikuttamiseen varautumiseen seuraavan hallituskauden aikana. Tämä on tärkeä kysymys.

Kohteena ovat normaalisti yhteiskunnan elintärkeät toiminnot. Kaikilla meillä on siitä aistimus, mitä se käytännössä voisi tarkoittaa. Se sisältää tai kattaa kriittisen infrastruktuurin. Tiedämme kyllä, mihin tällöin viitataan vaikka energiaverkostojamme ajatellen. Informaatiostruktuuri on yhtä lailla kohteena silloin, jos äsken kuvaamani kaltaiset toimet ovat käytössä pyrkimyksenä lamauttaa yhteiskunta, saada yhteiskunta polvilleen tai käyttää erityyppisiä kiristysohjelmia yhteiskuntaa vastaan ja sen jäseniä koskien. Silloin puhutaan valtiosalaisuuksiin uimisesta tai sotilassalaisuuksiin sisään murtautumisesta erilaisilla hakkeroinneilla, puhutaan esimerkiksi taloussalaisuuksiin murtautumisesta, joko valtio- tai yritystasolla, tai liiketoimintaa koskien samantyyppisistä asioista.

Luin jostakin, että kaksi vuotta takaperin — vain pari vuotta takaperin — maailmassa oli 8 miljardia verkkolaitetta. Tänä päivänä vastaavia laitteita on 20 miljardia — ja väliä tuosta 8:sta 20:een on vain kaksi vuotta. Se kertoo jotakin siitä vauhdista, miten ihminen kulkee verkon kautta tänä päivänä eteenpäin päivittäin. Meillä on yli 200 miljardia sähköpostia päivittäin käytössä maailmassa, ja yli 500 miljoonaa tviittiä kulkee myöskin päivittäin maapallolla. Facebookissa on yli 2 miljardia käyttäjää päivittäin. Melkoinen pelto kynnettäväksi tai melkoisesti ideoita löydettäväksi.

Yhdysvallat, Venäjä ja Kiina rakentavat kaikki omia systeemejään tässä maailmassa. Ne eivät käytä mitään yhteistä internetiä, vaan ne käyttävät omia järjestelmiään ja luovat valtavilla taloudellisilla panostuksilla älykkäitä operaatioita ja toimia, miten tässä voisi mahdollisuuksiaan parantaa. Globaalit haittaohjelmatuotannot maailmassa ovat räjähtäneet käsiin, mikä merkitsee sitä, että tietomurrot ovat jokapäiväistä elämää. Kybertiedustelu on keskuudessamme, mikä tarkoittaa sitä, että maailman vanhimmaksi ammatiksi luettu vaikoilu on tänä päivänä saanut hyvin uudentyyppiset, tehokkaat ja hyvin hankalat kasvot. Venäläinen SORM-3-järjestelmä on systeemi, jonka väitetään kykenevän keräämään informaatiota kaikista ihmisen käytössä olevista viestintävälineistä. En tiedä, mutta näin sanovat. Silloin se tarkoittaa kansalaisia, elinkeinoelämää, julkista sektoria ja kaikkia meidän turvallisuusratkaisujamme, joita esimerkiksi Suomen tapauksessa teemme. Pitää kysyä: mikä on kyberresilienssi tänä päivänä maassamme?

Tämän vuoksi meidän on ollut pakko lähteä liikkeelle parantaaksemme viranomaisten suorituskykyä vastata ja toimia tässä maailmassa tehokkaasti. Ikäväksemme on sanottava, että jollain käsittämättömällä syyllä Suomi on seilannut näihin hetkiin saakka ilman lainsäädännöllistä pohjaa sekä siviili- että sotilaspuolella, ilman että ollaan kyetty varautumaan tämänkaltaisiin toimiin. Vain yksilöidyt rikostapaukset, identifioidut rikokset, ovat olleet mahdollisuuksien kohteena tutkia ja selvittää. Kuitenkin samalla uhka on moninainen ja monin verroin vakavampi kuin milloinkaan aikaisemmin yhteisen historiamme aikana.

Nyt on valmisteltu lainsäädäntöä Suomeen, mielestäni valtioviisaasti sillä tavoin, että on ylitetty hallitus—oppositio-raja ja tuotu tätä asiaa kaikille läheiseksi eri muodoissaan asiaa valmistellen jo vuodesta 13 lähtien. Tämä on ollut siis pitkä marssi. Hallitus—oppositio-rajat ylittävä toiminta tässä on saanut osakseen sellaisen yhteiskunnallisen arvion, joka on mahdollistanut tämän vaikean ja vaativan lainsäädännön tuomisen tänne ilman suuria sote-pärskeitä. On valitettavasti — tai valitettavasti ja valitettavasti — niin, että vain tämänkal-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

taisella toiminnalla saadaan tuloksia aikaiseksi, koska tämä päätöksentekojärjestelmä on myöskin hidaskäyttöinen. Se on vaativa, mutta tuloksia myöskin ollaan nyt vihdoin viimein saamassa, mutta me olemme viimeisimpiä läntisen Euroopan maita, joka tässä suhteessa saa lainsäädäntönsä kuntoon. Se on välttämätöntä tasavallan presidentin ja hallituksen ulkoasiainvaliokunnan päätöksenteon perustaksi, sillä on täysin selvää, että maan ulkopoliittisella, turvallisuuspolitiikasta vastaavalla johdolla täytyy olla riittävät edellytykset tietomäärältään tehdä omia ratkaisuja ja päätöksiä Suomen oman turvallisuuden takaamiseksi.

Me teemme nämä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan unionin oikeuden kannalta niin, että ne myöskin toimivat kaiken laillisen, kansalaisten perusoikeuksia turvaavan järjestelmän mukaisesti. Me olemme kuunnelleet puolustusvaliokunnassa yli sataa asiantuntijaa ja saaneet seitsemän valiokunnan lausunnot käyttöömmemme ja olemme pyrkineet niistä poimimaan olennaiset asiat saadaksemme toimivan, oikeusvarman ja samalla tehokkaan keinon meidän viranomaistemme käytettäväksi. Vakoilu maailman vanhimpain ammattina on asia, jonka edessä ei kannata olla sinisilmäinen vaan jossa pitää vaalia Suomen kansallisia intressejä ja olla mukana kansainvälisessä vaihdannassa tavalla, jolla myöskin me saamme tietoja omien järjestelmiemme tehokkuuden kautta niin kuin me voimme myöskin antaa saman arvopohjan omaavien yhteiskuntien ja valtioiden käyttöön. — Kiitoksia.

Puhemies Paula Risikko: Kiitoksia valiokuntien puheenjohtajille. — Seuraavaksi ministeri Mykkänen.

17.23 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Haluan ennen kaikkea kiittää arvoisaa puhemiestä, asianomaisia valiokuntia, mutta myös koko eduskuntaa laidasta laitaan. Kuten edustaja Kanervakin viittasi, jokaisesta eduskuntapuolueesta on löytynyt vastuunalaisia henkilöitä käsittelemään tätä vakavaa kansallista turvallisuuskysymystä asianmukaisesti. En ainoastaan kiitä siitä, että olemme nyt hallituksen esitystä hyväksymässä, hallitus on tietysti esityksensä takana, vaan myös siitä, että tämä on aidosti hoidettu huolellisesti ja tarkkaan. On tärkeää, että tällaisista asioista vallitsee kansallinen yhteisymmärrys, ja sen takeena on myös se, että vallitsee laaja kansallinen yhteisymmärrys siitä käsiteltävästä ja prosessista. Yksimielisyys on usein jopa demokratian luonteen vastaista, mutta laaja kansallinen yhteisymmärrys on tärkeää.

Arvoisa puhemies! Ulkomaisten tiedustelupalveluiden aktiivisuus Suomessa on kansainvälisten arvioiden perusteella palannut kylmän sodan aikoihin. He toimivat digiajassa, me toimimme 80-luvun välineillä. Tästä syystä esimerkiksi vuoden 2013 ulkoministeriön verkkovakoilu tuli tietoon kaverin hyväntahtoisuudesta, naapurivaltion hyväntahtoisuudesta. Täällä on paljon puhuttu käsittelyn aikana tiedonvaihdosta muiden maiden tiedustelupalvelujen välillä. Ja se onkin tietysti tarkka paikka, miten Suomen tiedustelupalvelu vaihtaa henkilöihin liittyviä tietoja, mutta tällä hetkellä siinä ollaan kyllä täysin muiden armoilla. Jotta saamme mitään tietoa verkoista, meidän täytyy vaihtaa jotain. Pääsemme huomattavasti tasavertaisempaan asemaan nyt, kun lainsäädäntöä muutetaan. Voimmeko jatkaa muiden armoilla? Emme voi jatkaa.

Terroriuhka on kohonnut pitkäaikaisesti, se meidän täytyy tunnustaa. Lähes kaikki iskut suunnitellaan tavalla tai toisella internetissä. Suomen tiedonvaihto ja tiedonsaanti on tässäkin asiassa muiden tiedustelupalveluiden varassa. Onneksi meihin kohdistuu sympatiaa, olemme hyvämaineinen valtio, mutta muilta me saamme vain sellaista tietoa, jota ei ole et-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

sitty meidän kiinnostuksen kohteiden painotuksilla ja josta siis sivusilmälläkin kumppanimme näkee, että Suomelle on siinä kiinnostavaa tietoa, ja josta Suomen arvellaan pystyvän myös maksamaan. Voimmeko näin jatkaa? Emme voi jatkaa näin.

Suomi on Länsi-Euroopan viimeisiä maita, jossa ei ole lainsäädäntöä tietoliikennetiedustelusta lainkaan. Tieto ylittää kuitenkin rajamme kaapeleissa Saksaan, Ruotsiin ja Venäjälle. Saksa, Ruotsi ja Venäjä — kaikki ne tiedustelevat näissä kaapeleissa. Kaikki ne tiedustelevat Suomesta tulevaa tietoa, meidän kansalaisten tiedonvaihtoa, mutta me viimeimpinä emme itse asiassa edes näe, mitä siellä kaapeleissa meidän kansalaisten tiedoille tapahtuu.

Suomi on myös seuraava EU:n puheenjohtajamaa, jolloin meihin kohdistuu varmasti erityistä huomiota niin ulkomaisten tiedustelupalveluiden taholta kuin myös terrori-iskuja suunnittelevien taholta.

Arvoisa puhemies! Nyt on turvallisuudesta vastaavan ministeriön näkökulmasta yhdestoista hetki säätää nämä lait. On tärkeää, että se tehdään huolellisesti ja perusteellisesti. Näin on tehty. Olisimme tarvinneet nämä lait voimaan jo eilen, mutta kunhan edes huomenna, niin voimme olla tyytyväisiä siihen, että pystymme suomalaisten turvallisuutta parantamaan.

Onneksi meillä myöskin Suomessa on päätöksentekokykyä: viiden kuudesosan enemmistö kiirehtimislainsäädäntöön syksyllä. Kuten kaikki tiedämme, on erittäin harvinaista, että tällainen enemmistö löytyi. Tässä salissa on laaja kansallinen yhteisymmärrys siitä, että turvallisuutta pitää varjella ja että me voimme sen luotettavasti tehdä. Ja nyt olemme onneksi siinä pisteessä, että myöskin tarkemmasta lainsäädännöstä on mietintö valmiina etenemään, ja toivon rakentavaa keskustelua myös tästä.

Puhemies Paula Risikko: No niin, ja mennään sitten puhujalistalle.

17.28 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Tiedustelulait, niiden käsittelyn julistaminen kiireelliseksi, valvontaan liittyvä hallituksen esitys ja henkilötietoihin liittyvä sääntely on vaativa kokonaisuus. Sivuja paketissa on enemmän kuin sote-esityksessä. Tiedustelulakeja on valmisteltu pitkään, ja tarve lainsäädännön uudistamiselle on tässä raadollisessa maailmassa kiistaton. Esimerkiksi sotilastiedustelu on toiminut jo sata vuotta ilman asianmukaista lainsäädäntöä.

Näin laajassa, monimutkaisessa ja -ulotteisessa uudistuksessa etulyönti on aina valmistelukoneistolla. Eduskuntapuolueitten, myös hallituspuolueitten, kansanedustajien pitäisi pystyä kyseenalaistamaan esitykset ja arvioimaan niitä kriittisesti. [Ilkka Kanerva: Niin me teimme!] Kun pitää arvioida vahvan virkakoneiston ja perusoikeuksien suhdetta, ei kenenkään tule kritiikittä niellä eteen tuotuja esityksiä. Ja mitkä ovat resursseiltaan heikkojen kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet valvoa kansalaisten oikeuksia, saati sitten muuttaa jo tehtyjä linjauksia? Ikävän maun jättivät ne puheet tässä salissa, kun kiireellisyyksikäsittelyn vastustajat leimattiin jo etukäteen osasyllisiksi sellaisiin terroritekoihin, joita ei sitten tapahtunutkaan, ja jos olisi tapahtunut, syylliset oli jo löydetty riippumatta mistään syy—seuraus-suhteesta.

Voi kysyä myös sen perään, oliko puhdas sattuma, että poikkeuksellisen massiivinen viranomaisoperaatio Airistolla ajoittui perustuslakivaliokunnan antaman lausunnon ja eduskunnan täysistuntokäsittelyn väliseen viikonloppuun. Kohdehenkilöitä oli seurattu vuosia

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

ja operaatiota valmisteltu kuukausia, ja ajoitus sattui juuri tuohon viikonloppuun. [Ilkka Kanervan välihuuto] Eduskuntaa voi ohjailla tai ainakin yrittää ohjailla monella tapaa.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta ohjasi puolustusvaliokuntaa, kuten myös hallintovaliokuntaa, muuttamaan monelta kohdin hallituksen esitystä. Kaikki arviointi ei kuitenkaan ole perustuslaillista, vaan myös poliittiselle arvioinnille pitää jäädä tilaa, varsinkin kun on kyse jatkuvasta vahvan viranomaisvallan, yksityisyyden, kansalaisyhteiskunnan ja perusoikeuksien välisestä jännitteestä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kiinnitti koko käsittelyn ajan huomiota perusoikeuksien turvaamiseen ja tiedustelutoiminnan valvonnan tehokkaaseen järjestämiseen. Jätimme puolustusvaliokunnassa vastalauseen, jossa esitimme syrjintäkiellon täsmällistä muotoilua yleisluonteisen ilmaisen sijaan. Perustuslakivaliokunta ja myöhemmin puolustusvaliokunta tulivatkin tälle kannalle yhtä sanaa lukuun ottamatta. Edellytimme myös, ettei kansainvälisessä yhteistyössä vastaanoteta, hankita eikä käytetä tietoja, joita koskee nimenomainen tiedustelukielto, ja että tietojen luovuttamisessa ja vastaanottamisessa huomioidaan erityisesti tietojen vaihtoon osallistuvan maan ihmisoikeustilanne. Toinen pykälämuutosesitys koskee sitä, että tiedustelupöytäkirjaan kirjataan tilanteet, joissa saatu tieto on hävitetty. Tämä parantaisi tiedustelukohteen asemaa ja jälkikäteisvalvonnan edellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Nyt luodaan aivan uutta järjestelmää. Supon ja sotilastiedustelun päälliköistä tulee ennennäkemättömän isoja herroja, ja heidän edustamilleen organisaatioille syntyy aivan uusi pelikenttä. Siksi parlamentaarisella ja viranomaisvalvonnalla tulee olla aito, todellinen mahdollisuus tehdä työtään. Kansalaisilla taas tulee olla varmuus siitä, että tiedusteluorganisaatiot toimivat niin kuin niiden oletetaan toimivan. Jo nyt on selvää, etteivät valvonnan resurssit riitä. Tiedusteluvaltuutetun, tiedusteluvalvontavalioikunnan ja oikeusjärjestelmän yhteistyöhön heti toiminnan käynnistyessä tulee kiinnittää erityistä huomiota. Alkuvaiheessa muotoutuvat uudet toimintatavat ja määritellään keskinäiset suhteet, myös valtasuhteet valvojien ja valvottavien välillä. Siksi kannattaa olla hereillä ja seurata tiukasti, kuinka toiminta lähtee liikkeelle.

Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että se oli hallituspuolueen edustaja, joka sanoi, mikä arvo parlamentaarisella valmistelulla on, kun hän viittasi tähän sote-pärskintään, ja minäkin allekirjoitan kaiken. Prosessi on ollut pitkä, vaikea, moniulotteinen mutta hengeltään hyvä, ja siinä suhteessa tästä prosessin läpiviennistä minäkin opposition edustajana olen kiitollinen.

17.33 Pertti Salolainen kok: Arvoisa rouva puhemies! On hienoa, että nyt ollaan tässä asiassa loppusuoralla. Niin kuin täällä on jo mainittu, tämä on todellakin viimeinen hetki, jolloin Suomi tämän lainsäädännön ehdottomasti tarvitsee. Yhdyn täällä siihen, mitä edustaja Mustajärvi äsken sanoi: Me voimme olla ylpeitä siitä, millä tavalla tätä lainsäädäntöä on valmisteltu. Parlamentarisessa ryhmässä me olemme kolmisen vuotta istuneet kymmeniä ja kymmeniä kokouksia, ehkä 40 ja 50 kokouksen välillä olemme istuneet ja valmistelleet tätä lainsäädäntöä kymmenien ja jälleen kymmenien asiantuntijoiden kanssa. Ja kun sanoin, että voidaan olla ylpeitä tästä valmistelusta, niin tämä on hyvä esimerkki siitä, millä tavalla tärkeätä kansallista lainsäädäntöä kannattaa tehdä, eli on parlamentaarista valmistelua, ja uskon, että sotessakin olisi paljon parempi tilanne, jos sitäkin olisi valmisteltu hieman samalla tavalla kuin tätä lainsäädäntöä. Eli nyt eduskunta voi olla todellakin ylpeä siitä, millä tavalla tämä lainsäädäntö on tehty, ja suosittelen tätä metodia.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Me olimme myöskin varsin yksimielisiä tässä työskentelyssä, totta kai pieniä nyansseja oli sinne tänne, mutta kokonaisvaltaisesti voi sanoa, että olimme erittäin erittäin yksimielisiä. Ja kun täällä on nyt tästä ryhmästä paikalla aika monia, jotka olivat tässä parlamentaarisessa valmistelussa — huomaan, että varsin moni kollega on täällä paikalla — niin haluaisin myöskin tässä nyt erityisesti osoittaa kiitokseni edustaja Töllille, joka suurella ahkeruudella ja taitavuudella johti tätä meidän yhteistä työskentelyämme, mutta samalla kiittän myöskin kaikkia kollegoita, jotka olivat mukana tässä työssä. Jokaisesta puolueesta oli todella innokasta ja hyvää väkeä.

Tämä lopputulos merkitsee sitä, että meillä, Suomella, on nyt vihdoinkin nykyaikainen tiedustelulainsäädäntö. Me olemme olleet todella pahasti jäljessä kansainvälisestä tilanteesta. Kun täällä on puhuttu siitä, että olemme olleet osittain aika paljonkin ulkovaltojen varassa, niin voin tämän aikaisemmasta työtehtävästäni varmistaa ja vahvistaa, että näin todellakin on asian laita. Täytyy huomata, että tämä kansainvälinen toiminta — se on ostaja myyntiliike: jos ei sinulla ole mitään myytävää, niin ei myöskään voida ostaa mitään. Tämä on tietysti hyvin hienovaraista työtä, millä tavalla tätä pitää tehdä. Se edellyttää myöskin ehdotonta luottamusta molempien osapuolten osalta. Tämä merkitsee sitä, että lähinnä tämä työskentely — lähinnä — on ystävällismielisten maiden kanssa, mutta joskus sitä on pakko tehdä myöskin vihamielisissä tilanteissa, jotta voidaan välttää suurempaa konfliktia.

Näistä yksilön oikeuksista ja turvasta en lähde yksityiskohtaisesti tässä nyt puhumaan. Totean vain vanhaa tapaa ja slogania käyttäen, että konnat varokoot, mutta rehelliset ihmiset nukkukoot yönsä rauhassa. [Ilkka Kanerva: Juuri näin!] Se on tämä lopputulos, mikä tältä osin on nyt vahvistettu.

Myöskin tämä parlamentaarinen valvonta on nyt varsin tyydyttävästi ja hyvin ratkaistu. Ei ollut ihan helppoa keksiä tällaista uutta elintä ja sen valvontatoimintaa, mutta siinä mielestäni on onnistuttu nyt varsin hyvin, ja myöskin eduskunnan asema on turvattu tässä asiassa. Mikä minua on vaivannut jo aikaisemmin ja vaivaa edelleen, on se, millä tavalla muiden valiokuntien osalta tämä tiedonkulku voidaan turvata tyydyttävällä tavalla. Se ei tietenkään voi olla samaa kuin on tässä erityisessä tiedusteluvalvontavalioikunnassa, vaan se on muunlaista. Sen hoitaminen ja miettiminen vielä ehkä ansaitsevat pohdintaa.

Otan esille myöskin tämän suuren vaaran, joka liittyy tämän päivän maailmaan, eli kaiken teollisuusvakoilun ja muun vakoilun. Olette varmaan huomanneet uutisista, että Kiinan valtio on nostanut kanteen Yhdysvaltoja vastaan Huawei-nimisen tietoliikenneverkko-yhtiön asettamisesta boikottiin. Tämä osoittaa, minkälaisista jättiläismäisistä voimavaroista ja asioista tässä voi olla huonoimmassa tapauksessa kysymys. Siinä puhutaan kyllä isosta määrästä miljardeja, mikä tämänkin asian lopputulos sitten on, onko todettu, että Huawei on myöskin sellainen yritys, joka pystyy vakoilemaan. Näissähän voi aina olla myöskin toisenlaisia pyrkimyksiä. Tiedän erään tapauksen, jossa on syytetty plagioinnista ja patentin varastamisesta, mutta se tehtiin vain sen takia, että saatiin hyvin menestyvän yrityksen kauppa seis tietyksi ajaksi, ja käytettiin tällaista tekosyytä. En mene siihen lähemmin, mutta tässä on siis monenlaisia mahdollisuuksia.

Täytyy myöskin huomata nämä valtavat vaarat, jotka kohdistuvat kansakuntien turvallisuuteen. Ajatelkaapa, jos jonain päivänä ilman mitään sodanjulistusta tai mitään pomien käyttämistä tai aseiden käyttämistä yhtäkkiä täällä Suomessa esimerkiksi sähköyhteydet vain katkeavat. On vaikea ajatella vakavampaa uhkaa meidän kansalliselle turvallisuudelle ja toiminnoille kuin se, että yhtäkkiä sähköt vain häviävät. Tämä asia on kyllä syy-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

tä ottaa kaikella vakavuudella, koska ei tule aina ajatelleeksi, minkälaisia mahdollisuuksia tässä nykyisessä maailmassa on. Muistan erityisesti tapauksen, jossa Iranin viholliset sähkö- ja tietohyökkäyksellä tuhosivat Iranin sentrifugiverkostot, ja sillä tavalla saatiin Iranin ydinohjelma pysähtymään pitkäksi pitkäksi ajaksi. Eli toisin sanoen tässä on erittäin vakavia asioita kyseessä.

Puhelin on myöskin vaarallinen esine. Nimittäin jos ei siitä ole akku pois, niin nykytiedon valossa voidaan sekä kuunnella että katsella sen puhelimen kautta, joka teillä on siellä edessänne. Myöskin jääkaappi ja televisio voivat olla vaarallisia. Jos jääkaappi on yhteydessä internetiin, silloin voidaan — vaikka haluttaisiin tietää, paljonko siellä on makkaraa ja juustoa — myöskin urkkia tietoa, mitä puhutaan siinä huoneessa, missä tämä jääkaappi on. Näitä jääkaappeja on jo kohta olemassa maailmalla.

Näitä otan tässä vain esimerkiksi siitä, minkälaisia vaaroja tähän koko sektoriin liittyy. Mutta Suomi on nyt joka tapauksessa paremmin varustautunut kuin mitä se on ollut milloinkaan itsenäisyytensä aikana. [Ilkka Kanerva: Hyvä puheenvuoro! — Simon Elo: Totta joka sana!]

17.41 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Myös minä haluan antaa kiitokset valiokunnille ja hallitukselle ja myös parlamentaaraiselle työryhmälle, jota edustaja Tölli todella ansiokkaasti johti, siitä, että olemme nyt tässä. Sote-lainsäädännön monipolvisen ja vaikean tilanteen kohdalla ylipäänsä koko päätöksentekojärjestelmämme uskottavuus on koetuksella, ja näissä oloissa on hienoa, että tämä asia, johon myös liittyy vaikeita kysymyksiä, on saatu päätökseen. Kansallinen turvallisuus on yhteinen asia, ja uskon, että se on osaltaan vaikuttanut siihen, että tämä on kuitenkin melko hyvällä yhteishengellä pystytty nyt tähän tuomaan.

Tosin sen verran haluan edustaja Mustajärven puhetta kommentoida, että hän kyllä osoitti todella vilkasta mielikuvitusta vihjaillessaan, että poliisin operatiivinen toiminta, tämä Airisto-toiminta, olisi valjastettu toimimaan juuri vasemmistoliiton poliittista linjaa vastaan tässä kiistakysymyksessä, jonka he ovat tuoneet esiin. Sen verran itsekin tunnen sisäministeriön ja myös poliisin toimintakulttuurina, että ei tällainen ole Suomessa mahdollista, ja ehkäpä ministeri Mykkänen voi sen vielä vahvistaa. Onneksi emme elä sellaisessa kulttuurissa, jossa poliisi komennettaisiin jotain operaatiota tekemään sen vuoksi, että tietyn puolueen linjaa voitaisiin jotenkin vastustaa. Tällaista ei meillä ole.

Rikostorjunta ei ole tiedustelua, eikä tiedustelu ole rikostorjuntaa, ja supon nykyisin käyttämät tiedonhankintatoimivaltuudet ovat todellakin rikostorjuntaan säädettyjä toimivaltuuksia, eikä niitä ole tarkoitettu muuhun kuin rikostiedusteluun. Tehokas tiedonhankinta nimenomaan kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta ja sen havaitsemisesta riittävän varhaisessa vaiheessa ei siis ole ollut meillä mahdollista, eikä ole nykylainsäädännön mukaan mahdollista, koska toimivaltuuksien käyttö on sidottu nimenomaan rikoksen käsitteeseen. Kuitenkin kansallisen turvallisuuden uhkat ovat luonteeltaan usein sellaisia, että ne eivät ole Suomen lainsäädännön mukaan rikoksia. Silloinkin kun kansallisen turvallisuuden uhassa on jotakin rikokseen viittaavaa, toiminta ei välttämättä ole edennyt niin pitkälle, että siihen voitaisiin kohdistaa konkreettinen ja yksilöity rikosepäily, ja siksi tarvitaan tätä uutta lainsäädäntöä, joka on jo mahdollista kaikissa naapurimaissamme ja lähes kaikissa Euroopan maissa.

Kuvitellaanpa, että ulkomaiselta tiedustelupalvelulta saadun tiedon mukaan Suomeen on saapunut kaksi henkilöllisyydeltään tuntematonta ulkomaista terroristijärjestön jäsentä.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Tämä ei ole edes mitenkään poikkeuksellinen tilanne tänä päivänä, vaan hyvinkin mahdollinen tilanne. Näiden henkilöiden toiminnan tarkoitus on epäselvä, mutta järjestön väitettään ohjaavan henkilöiden toimintaa, vaikkapa irakilaisessa tietoverkossa sijaitsevan keskustelufoorumien kautta. Suojelupoliisi saa kansainväliselle tiedustelutiedolle vahvistuksen muista lähteistään. Suomeen lähetettyjä henkilöitä ei kuitenkaan kyetä tunnistamaan, eikä heihin voida kohdistaa tiedonhankintaa, koska heidän henkilöllisyytensä ei ole tiedossa. Tällaisessa tapauksessa ei ole ollut perusteita käyttää rikostorjuntatoimivaltuuksia, eikä nykyisillä valtuuksilla ole mahdollisuutta myöskään selvittää henkilöllisyyttä, ja kuitenkin kyse saattaisi olla sellaisesta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa Suomen turvallisuutta, ja sen vuoksi on tärkeää ja välttämätöntä selvittää näiden henkilöiden aiheet. Siksi tarvitaan tätä lainsäädäntöä, siksi tämä on myös erittäin ajankohtainen nyt, kun Isisin kalifaatti on lähes kokonaan kukistettu ja sieltä todellakin saattaa näitä henkilöitä myös Suomeen tulla eriteitä. Vaikka heitä ei tänne edes kutsuttaisi eikä kuljetettaisi, silti heitä saattaa rajan yli tulla.

Vielä puutun, arvoisa puhemies, siihen keskusteluissa esitettyyn väitteeseen, että tiedustelulaki tässä muodossa mahdollistaisi massavalvonnan. Nämä kannanotot ovat erikoisia, sillä tässä lainsäädäntöpaketissa nimenomaan ei sallita kohdentamatonta ja kaiken kattavaa tietoliikenteen seurainta eli toimintaa, jota EU-tuomioistuimien on ratkaisukäytännöissään kuvannut massavalvontana. Eli tässä ei ole siitä kysymys, ja tässä hyvin monen kynnyksen takana on, että rajat ylittävää tietoliikennetiedustelua voidaan suorittaa, ja myös valvonta on erittäin vahvasti, myös kansainvälisesti vertaillen erittäin vahvasti, tähän sisällytetty.

Sitten, arvoisa puhemies, lopuksi on kuitenkin todettava se, että eihän tämä tiedustelulainsäädäntö ole kuitenkaan sellainen taikasauva, joka estäisi kaikki terrori-iskut ja muut vakavat teot ja tapahtumat Suomessa. Kuitenkin voidaan menneestä historiasta arvioida, että esimerkiksi ulkoministeriön verkkovakoilun kohdalla tiedustelulainsäädännön hyödyt olisivat voineet olla silloin jo hyvin merkittävät. Eli olisi voitu ehkä tuo tapahtuma nopeammin saada hallintaan ja estää. [Pertti Salolainen: Ruotsi kertoi meille!] — Ruotsi kertoi meille, aivan niin kuin edustaja Salolainen totesi, mutta kovin pitkään tämä vakoilu sai jatkua [Pertti Salolainen: Liian pitkään!] ennen kuin siihen pystyttiin puuttumaan, ja juuri näistäkin syistä tarvitsemme tätä lainsäädäntöä.

Eli tässä uudessa lakipaketissa on todellakin kysymys riittävien työkalujen antamisesta tiedusteluviranomaisena toimivalle suojelupoliisille ja Puolustusvoimille vakavien uhkien havaitsemiseksi ja niiden torjumiseksi, ja esimerkiksi kybervakoilun havaitseminen on edelleen kansallinen sokea piste. Kärjistäen voidaan sanoa, että Suomen viestintäverkoissa ei ole tällä hetkellä omaa vaan yksinomaan vieraita tiedustelupalveluita. Tähän todellakin tarvitaan muutos, jotta voimme antaa ne valtuudet omille viranomaisille. Luotammehan kuitenkin omiin viranomaisiimme enemmän kuin näihin kaikkiin naapurimaittemme viranomaisiin.

17.49 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Räsänen epäili minua liian vilkkaasta mielikuvituksesta, mutta minusta sillä entisellä tässä talossa vaikuttaneella edustajalla, joka julkisesti kirjoitti, että hänellä on Puolustusvoimissa varmat lähteet sille, että Airistolta on löydetty sukellusvenetukikohtia... Minusta tämmöisistä puheista saisi olla enemmän huolissaan kuin siitä, mitä minä täällä salissa sanon. Ja kyllähän oikeussaleissa on nähty, että poliisit pystyvät hyvin laajoihin ja moninaiisiin ope-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

raatioihin muissakin yhteyksissä. Niin että minä en ainakaan luota yhteenkään viranomaiseen täysin kritiikittä enkä ole naiivi näitten organisaatioitten suhteen. Arvostan kyllä suomalaista poliisia tavattoman paljon, ja ajan oloon kyllä varmaan saadaan tarkempaa tietoa tämän operaation ajoituksesta ja massiivisesta laajuudesta — mitä jäi käteen, mitä paljastui — ja tähän asti kai on ollut kyse talousrikollisuudesta. Voisi näin maallikkona ajatella, että vähemmänkin järeät toimenpiteet riittäisivät sellaisen rikollisuuden torjuntaan.

17.50 Sisäministeri Kai Mykkänen: Arvoisa puhemies! Kiitos rakentavasta ja erittäin hyvästä, seikkaperäisestä keskustelusta jo tähän asti. Tähän edustaja Mustajärven nostamaan, aika hurjaan ja kohtuuttomaankin epäilyyn: Todella kyllä vahvistan sen, mitä edustaja Räsänen, entinen sisäministeri, myös tässä totesi. Minusta on kyllä aika hurja heitto, että Suomessa tällä tavalla toimeenpaneva viranomainen — tai viranomaisyhteistyö itse asiassa, tähän Airiston operaatioonhan osallistui Rajavartiolaitos, suojelupoliisi, keskusrikospoliisi ja poliisi — ryhtyisi ikään kuin poliittisesti ajamaan jotain. Ne, jotka asiaa tuntevat, tietävät myös, että tämän operaation suunnittelu, päivämäärää myöten, toteutettiin selvästi aikaisemmin kuin oli tästä eduskuntakäsittelystä tietoa, [Seppo Kääriäinen: Kyllä!] jolloin sikälikään tässä ei yhteyttä ole. Tietysti tällaiset valmistelut, luonnollisesti, kun on kyse kotietsinnästä tämmöiseen kohteeseen, tehdään salassa. Mutta näin asia on, että valmistelu käynnistyi päivämäärää myöten jo selvästi ennen kuin eduskuntakäsittelyn ajankohta oli tiedossa, eikä tämältyypisiä, että... Aina on hyvä olla epäileväinen, kuten Mustajärvi totesi, mutta uskon, että olemme tästä kyllä aika laajalla yhteisymmärryksellä vakuuttuneita, että ei suomalainen viranomainen lähde painostamaan eduskuntaa tällä tavalla.

Mustajärvi esitti myös epäilyksen, että miksi yleensäkin tässä operaatiossa edettiin laajalla viranomaisten yhteistyöllä. Jokainen, joka on nähnyt kuvia tästä alueesta, johon silloin kotietsintä suoritettiin, ymmärtää, että se ei ole mikään normaali kohde sinänsä. On poliisin ja tuomioistuinten työtä tutkia sitä, mitä kaikkea rikollista siellä kenties on tapahtunut. Nyt on ollut julkisuudessa tiettyjä viitteitä, mutta kysymys on siitä, että kun tällainen operaatio tehdään, niin tarkoitus on tietysti saada sieltä ne tiedot niin, että niitä ei voida tuhota, ja silloin se on parempi tehdä riittävän vahvoilla voimavaroilla kuin toisin päin, että olisi tehty jotain, josta olisi jäänyt kuva, että ei ole osattu hoitaa eikä ole saatu haltuun sitä todistusaineistoa, joka tarvitaan tämän rikosvastuun toteutumiseen Suomessa myös näissä tapauksissa.

Puhemies Paula Risikko: Otetaan tässä tällainen pieni lyhyt keskusteluvaihe, ja sen aloittaa edustaja Kari.

17.53 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä tämä tiedustelulain käsittely eduskunnassa ainakin allekirjoittaneelle lisää entisestään luottamusta parlamentarismiin voimaan: [Pertti Salolainen: Joo!] hallitus tekee esityksen, mutta eduskunta parantaa esityksen puutteita, korjaa niitä, tuo uusia elementtejä ja lopulta yhdessä täällä keskustelelee asiasta — nimenomaan parlamentarismiin voimaan. Koko lakiahan ei oltaisi voitu säätää ilman oppositiota ja ilman sosiaalidemokraatteja, viiden kuudesosan enemmistöä tälle laille ei olisi tullut. Mutta se tuli, koska luottamus keskenämme oli vahva ja myös näimme yhteisen tarpeen tälle laille ja lainsäädännölle ja sen tarkentamiselle ja tarkarajaistamiselle.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Kuitenkaan edustaja Mustajärven puheenvuorossaan esittämiin duubioihin itse en voi yhtyä. Näin jo silloin, kun tämä Airiston Helmi -tapaus oli käsittelyssä, että asia oli menossa vahvasti eteenpäin eduskunnassa yhteisellä tahdolla.

Mutta olisin kysynyt ministeri Mykkäselältä — ja vähän haluan varmistaa, ettei ministeri vielä poistuisi: [Puhemies koputtaa] Eduskunnassa on käsittelyssä poliisin henkilötietolaki, [Puhemies: Aika!] joka on vielä kesken eduskunnassa. Voisitteko, ministeri, sanoa, onko sillä vaikutuksia nyt siihen keskusteluun, jota tällä hetkellä käymme?

17.54 Eero Reijonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämän asian käsittelyn osalta voin todeta puolustusvaliokunnan jäsenenä, että siellä oli selkeä tahtotila konsensuksen hakemiseen. Kun puhutaan kansallisesta turvallisuudesta, niin on äärettömän tärkeätä, että tässä salissa olisi yhteinen näkemys. Kansallinen turvallisuus on tärkeä asia, ja me pääsimme varsin pitkälle. Tässä edustaja Mustajärvi esitti vastalauseen, mutta ymmärsin kyllä valiokunnan käsittelyssä, että aika lähellä oltiin maalia, että oltaisiin saatu aivan 100-prosenttinen kattavuus.

Tämän lain lähtökohtanahan on kuitenkin se, että kun me teemme vahvaa kansainvälistä yhteistyötä, niin ollaksemme uskottava yhteistyökumppani Suomen on välttämätöntä olla kansainvälisessä tiedusteluyhteistyössä mukana toimivaltuuksilla, jotka vastaavat keskeisten verrokkimaitten, erityisesti muitten Pohjoismaitten, toimintavaltuuksia. Tämä on ollut se lähtökohta, ja minä uskon, [Puhemies koputtaa] että tällä päästään hyvin eteenpäin.

17.55 Tapani Tölli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointiyhteiskunnan yksi peruspilari on turvallisuus. Tällä lakikokonaisuudella vahvistetaan ja turvataan merkittävällä tavalla suomalaista turvallisuutta. Tämä luo nyt lainsäädännön pohjan tiedustelulle. Tämä prosessi on ollut merkittävä. Tämä lakikokonaisuus on mittava. Sitä on monta vuotta valmisteltu, ja erityisesti tekee mieli sanoa, että virkamiestyö on ollut huolellista. Samalla on ollut erittäin perusteellista valiokuntien työ, ja haluan tässä todeta sen selkeästi, että siellä ei ole ollut hutilointia, vaan huolellista työtä. On merkittävä asia se, että me olemme päässeet tässä asiassa näin suureen yksimielisyyteen.

Haluan nostaa tästä prosessista vielä yhden näkökulman. Kun perustuslain 10 § muutettiin, niin silloin olivat jo tässä talossa sisällä nämä hallituksen esitykset siviili- ja sotilas-tiedustelusta, ja ensimmäisen kerran perustuslakivaliokunta tulkitsi perustuslain 10 §:n uutta 3 momenttia. Ei ole silloin kummallista, että perustuslakivaliokunta teki merkittävän määrän huomioita, koska se tulkinta oli ensimmäinen. Siitä ei voi vetää sitä johtopäätöstä, että pohjaesitys olisi ollut huono. Mutta lopputulos kokonaisuudessaan on erinomainen, ja tästä on hyvä jatkaa eteenpäin.

17.57 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Turvallisuus on perusoikeus. Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina heikentynyt, ja Suomeen kohdistuvat uhat ovat monimuotoistuneet. On välttämätöntä, että viranomaisillamme on riittävät resurssit ja riittävät toimivaltuudet, joiden avulla Suomea koskevat uhkatekijät voidaan mahdollisimman hyvin havaita ja niitä voidaan torjua. Suomi on ollut tiedustelulainsäädännössä jäljessä verrokkimaitansa ja tiedonsaannin osalta, kuten tässä keskustelussa on tullut esiin, pitkälti näiden kumppanimaidemme hyväntahtoisuuden varassa.

On erinomaista, että olemme monien käänteiden, huolellisen pitkäjänteisen valmistelun jälkeen lähellä sitä, että tiedustelulait saadaan voimaan. Poikkeuksellisen laaja yhteisym-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

määritys kertoo siitä ja on osoitus siitä, että kykenemme edelleen kansakuntana edistämään Suomen ja suomalaisten turvallisuuden kannalta tärkeitä asioita laajalla rintamalla ja yhteistyöllä.

17.58 Ville Niinistö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Turvallisuus on tärkeää, ja sen tehtävänä on taata vapaus — kansalaisten, yksilöiden, vapaus ja kansakunnan vapaus — ja silloin tämäntyyppisessä lainsäädännössä pitää arvioida kokonaisuutta niin, että ihmisoikeusperusteisuus ja oikeusvaltio tulevat myös turvattua siinä, millä perusteella tiedustellaan, että se on tarkasti rajattua ja perusteltua, ja siinä, miten tätä tietoa käytetään. Kyllä minun täytyy sanoa, että tämä on minun kansanedustajaurallani ja erityisesti viimeisen neljän vuoden aikana ollut eduskunnassa aivan poikkeuksellinen prosessi siinä, kuinka huolella on otettu eri parlamentaaristen ryhmien näkemyksiä huomioon, ja näin ollen me olemme tässä tilanteessa, jossa lähes yksimielinen tuki tälle ehdotukselle on. En olisi uskonut silloin, kun tästä alettiin puhumaan noin kymmenen vuotta sitten, että Suomessa voidaan saada näin yksimielisesti tiedustelulainsäädäntö eteenpäin, ja se kertoo jotain hyvää tästä maasta.

Haluan myös kiittää puhemiestä, koska perustuslakivaliokunnan jäsenenä pidin perusteltuna sitä, että tarkasteltiin vielä uudestaan, onko varmasti niin, että asiat on perustuslain mukaan valmisteltu. Pieniä lisähuomioita meillä vielä tässä lopussa tuli, eli on hyvä, että rajatapaukset tarkistetaan.

Tämä prosessi on mennyt niin hienosti kuin voi, ja kiitos siitä kaikille.

17.59 Simon Elo sin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Jos minulta tämän kauden jälkeen kansalainen kysyisi, mikä on se yksi asia, mistä olisin tältä kaudelta ylpeä, että olemme saaneet aikaan, niin voipi olla, että vastaisin, että tämä tiedustelulainsäädäntö. Niin tärkeä tämä on.

Usea tietysti myös kysyy, että no, mikä vaikutus tällä nyt sitten on tavalliseen kansalaiseen. No, nykypäivänä terroristiset teot, iskut, kyllä yleensä kohdistuvat tavallisiin kansalaisiin, tavallisiin suomalaisiin. Jos mahdollisimman kansantajuisesti sanoo tämän siviilitiedustelun osalta, niin tähän pitää liittää tähän nyt ajankohtaiseen keskusteluun esimerkiksi Isisin vierastaistelijoista. Tämän lainsäädännön nojalla me pystyisimme saamaan näistä henkilöistä itse tuotettua tiedustelutietoa. Niin kuin täällä on tullut ilmi, nyt me olemme olleet vain meidän kansainvälisten kumppaneiden armoilla, ja tämä ei tietenkään ole Suomen kansallisen turvallisuuden kannalta hyvä tilanne. Näistä henkilöistä pitää pystyä tuottamaan itse tiedustelutietoa.

Arvoisa puhemies! Tähän liittyen haluan sanoa selvästi sen, että näille Isis-vierastaistelijoilta, jotka Suomesta ovat lähteneet, viestini on: älkää palatko takaisin.

18.00 Seppo Kääriäinen kesk (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Näillä uudistuksilla Suomen tiedustelu tulee eurooppalaiselle tasolle, ja me olemme myös tässä katsannossa sitten varteenotettava kumppani keskusteltaessa tärkeistä asioista Euroopassa ja maailmalla. Tämä on minunkin mielestäni tämän vaalikauden tärkein yksittäinen saavutus tältä eduskunnalta, minun mielestäni kiistattomasti. Tätä uudistusta on tehty perusteellisen valmistelun myötä sekä hallituksen puolella että eduskunnan puolella, ja se onkin ollut välttämätön juttu, koska tässä pitää tasapainoilla turvallisuuden ja toisaalta sitten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien välillä, löytää siinä hyvä tasapaino. Nyt se on löytynyt.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Hienoa on se, että tästä asiasta vallitsee erittäin laaja poliittinen yhteisymmärrys, ja se voi syntyä vain kärsivällisen ja toisiansa kunnioittavan keskinäisen keskustelun avulla. Tästä on kyllä oppia muutenkin jatkoon, uusille vaalikausille, ja se on se, että isoja uudistuksia kannattaa yrittää vain parlamentaarisen valmistelun pohjalta.

18.01 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä ei voi muuta kuin yhtyä viisaan edustaja Kääriäisen puheenvuoroon, eli tästä varmasti on opittu se, että kun tehdään isoja, parlamentaarista tukea vaativia uudistuksia, silloin niitten pitää olla aidosti parlamentaarisia. Todellakin kun tuolla vaalikentillä nyt on kerennyt jonkun verran käydä, niin siellä tulee paljon kritiikkiä esimerkiksi siitä, miksi sotea ei ole saatu valmiiksi ja muuta vastaavaa, ja tässä on paljon nyt opiksi otettavaa, miten upeasti näitä tiedustelulakeja on täällä yhdessä viety läpi. Se on myös ollut huolellista, ja todellakin on käytetty vielä kertaalleen siellä perustuslakivaliokunnassa, jotta viimeinenkin huoli häipyi siitä, onko tässä jotakin sellaista, mikä voisi olla ristiriidassa perustuslain kanssa. Ja kyllä tässä edustaja Töllille pitää ehdottomasti antaa hyvästä johtajuudesta kiitosta eli tasa-painoisesta eri ryhmien kuulemisesta ja erilaisten huolien kuulemisesta.

Niin kuin täällä on sanottu, kyllähän me olemme olleet erikoisessa tilanteessa, että ollaan oltu niin sanotusti hyväntahtoisten kumppanimaitten avun varassa juuri tämän tiedon-saannin suhteen, ja on äärimmäisen tärkeää, että nyt tällä kaudella me saamme yhdessä tämän asian maaliin. Toivon todella, että tässä ihan loppumetreillä ei enää mikään ryhmä lähtisi millään tavalla tekemään tähän ikään kuin kauneusvirheitä. Tämä on kunniaksi koko tälle talolle, että nämä asiat on saatu eteenpäin.

18.03 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Turvalli-suustilanne on Suomessa ja maailmalla muuttunut merkittävästi, ja täällä keskustelussa on esille tuotu tilanteita, joissa nämä lait olisivat voineet osaltaan olla vaikuttamassa siihen, että olisimme pystyneet omatoimisesti aiemmin havaitsemaan tiettyjä tapahtumia ja mahdollisesti estämään joitain tapahtuneita tapahtumia. Kun turvallisuus vaatii, niin yhteistyö-kykyä näyttää Suomen eduskunnasta löytyvän, siitä kuuluu kiitos kaikille, jotka ovat tässä laajassa yhteistyörintamassa mukana. Haluan kiittää paitsi puolustusvaliokuntaa erinomai-sen hyvästä yhteistyöstä myös meidän valiokuntaneuvostamme ja myös valmistelevia vir-kamiehiä, jotka tätä työtä tekivät ensin valmistellen ja sen jälkeen meidän kanssamme lop-puun hioen. Tästä on tullut hyvä, ja toivottavasti tämä saadaan pikaisesti käyttöön, sillä jo-kainen hetki voi olla liian myöhäinen.

18.04 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustaja Mustajärvi lähti jo salista, mutta haluan todeta, että on toki hyvä suhtautua kriittisesti viranomaisten toimintaan. Viranomaiset voivat tehdä virheitä, voivat myös syyllistyä vakaviinkin rikok-siin, mitä valitettavasti olemme joutuneet seuraamaan, mutta on vielä aivan eri asia, jos epäillä tai vihjaillaan, että viranomaiset ohjattaisiin operaatioihin, jotta voitaisiin vaikut-taa poliittisesti, vieläpä tilanteessa, jossa se kohdistuisi yhteen puolueeseen.

Mutta sinänsä demokratiassa on hyvä, että vasemmistoliitto on esittänyt selkeästi omat kantansa. Tässä on kuitenkin hyvin laaja ja suuri yksimielisyys tämän esityksen takana. Valmistelu on ollut poikkeuksellisen huolellista, sehän alkoi jo viime vaalikaudella työryh-mämietinnöllä. Haluan vielä antaa kiitoksen parlamentaarisen työryhmän jäsenelle, edus-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

taja Kasville, jolla on aivan erityinen asiantuntemus näistä tietoliikenneasioista. Uskon, että hän vaikutti hyvin positiivisella tavalla tämän asian etenemiseen.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Myönnän vielä nyt pyydetty kaksi vastauspuheenvuoroa, ja sitten mennään puhujalistaan.

18.05 **Lea Mäkipää sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös korostaa, että puolustusvaliokunnassa työ oli hedelmällistä ja sitten lopuksi vielä otettiin huomioon nämä perustuslain vaatimat muutokset, joista toiset olivat teknisiä ja sitten toiset olivat täydentäviä esityksiä.

Niin kuin täällä on tullut sanottua ja tiedämme, Suomen tilanne on muuttunut ja lähiympäristössä tilanne on tavallansa vaikeutunut. Tämä esitys parantaa Suomen sotilaallista valmiutta. Sotilastiedustelun avulla saamme tietysti ennakkollista tietoa Suomea uhkaavista vaaroista ja turvallisuusympäristön muutoksista. Myös kybertoimintaympäristön merkitys on kasvanut, samoin tietoverkostossa tapahtuvat hyökkäykset ovat nopeita toteuttaa, niin että siihen pitää entistä nopeammin sitten vastata.

Tällä sotilas- ja siviilitiedustelulailta me saamme mennä taas askeleen edemmäs kohti parempaa Suomea.

18.06 **Marisanna Jarva kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hienoa kuulla keskustelua, että on lähes yksimielinen lähestyminen ollut tähän koko aiheeseen, että on tärkeä asia viedä eteenpäin tämä meidän tiedustelutoiminnan saattaminen kansainväliselle tasolle. Ja todella kansainvälistä tämä on ollut: Suomen omaa tiedustelua ovat käytännössä hoitaneet meidän kumppanimamme, kun meillä ei viranomaisilla ole ollut toimintavaltuuksia puuttua näihin asioihin. On erittäin tärkeää, että nyt meille näitä valtuuksia tulee.

Ennen kaikkea on ollut tärkeää se yhteinen huomio siitä, että turvallisuusympäristö on muuttunut ja meidän on pitänyt saada turvallisuuspoliittiselle johdolle ja erityisesti sotilaallisen päätöksenteon tueksi tietoa, mitä meidän verkoissa liikkuu. Ja ennen kaikkea, mikä on ollut tärkeää huomioida: meille ei ole minkäänlaista massavalvontaa tulossa, eivätkä siihen minkäänlaiset resurssit riittäisikään, vaan tämä valvonta on kohdennettua ja myös itse tiedustelu tulee vahvan valvonnan piiriin.

Tätä voi pitää hyvänä työnä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja sitten mennään puhujalistaan.

18.08 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa rouva puhemies! On korkea aika saada Suomeen tiedustelulait. Niin kuin tuossa hetki sitten totesin ja niin kuin monet muutkin ovat salissa todenneet, turvallisuusympäristömme on muuttunut merkittäväällä tavalla. Perinteiset uhat ovat tulleet lähemmäksi, mutta myös erilaiset tietoliikenneverkoissa tapahtuvat uhat, kyber- ynnä muut sellaiset, ovat arkipäivää tämän päivän toimintaympäristössä. Muissa länsimaissa vastaavatyypinen lainsäädäntö on ollut käytössä jo jopa 15 vuotta. Meillä on esimerkkejä julkisuudesta, millä tavalla Ruotsi esimerkiksi on auttanut meitä tilanteissa, joissa meillä ei ole ollut tätä kykyä itsellämme, ja toisaalta Ruotsi on kertonut julkisuuteen tapauksia, joissa he ovat pystyneet tiedustelun kautta estämään terroristi-iskuja, joita on valmisteltu Ruotsissa.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Pidän myönteisenä sitä, että nyt siviilitiedustelulait ja sotilastiedustelulait Suomeen saadaan — kiitos laajasta, hyvästä yhteisymmärryksestä. Toisaalta haluan alleviivata sitä, mitä tässä edellä esimerkiksi edustaja Jarva toi esille, että tämä on tarkkaan rajattua lainsäädäntöä ja toimintaa, tämä on myös vahvasti valvottua toimintaa ja, niin kuin hän toi esille, tämä ei pidä sisällään myöskään massavalvontaa. Tämä on hyvä kaikkien tiedostaa. Eli tulemme toimimaan tässä Suomessa, voisi sanoa, poikkeuksellisenkin tiukan valvonnan alla, mikä on hyvä asia.

Arvoisa puhemies! Pidän tärkeänä sitä, että ensi kaudella työtä näiden kyberuhkien kitkemiseksi jatketaan. Me tarvitsemme mielestäni Suomeen jonkinlaisen kyberturvallisuuden johdon, esimerkiksi oman viran ja osaston, joka vastaa siitä. Tämäntyyppinen kokonaisuus meiltä puuttuu, ja sellaiselle selkeästi olisi tarvetta, että tämä yhteys löytyisi selkeästi. Tällä osa-alueellahan itse asiassa on aika paljon kansainvälisestikin vielä tehtävää. Ei vielä tietääkseni mikään maa maailmassa ole todennut, että se olisi joutunut esimerkiksi sotilaallisen hyökkäyksen kohteeksi tämäntyyppisessä tapauksessa. Tämä on keskustelua, mitä maailmalla tällä hetkellä käydään, ja ehkä jossain vaiheessa saadaan sitten yhteisymmärrys siitä, missä vaiheessa maan koskemattomuus esimerkiksi tulee loukatuksi: onko se tapahtunut silloin, kun GPS-toimintaa häiritään, vai vaatiiko se esimerkiksi sen, että tällaisen toiminnan kautta saataisiin lentokoneet putoamaan taikka junat törmäämään, mitä ehkä pahimmillaan nämä verkoissa tapahtuvat hyökkäykset voisivat olla. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Kiitos, että tämä asia menee eteenpäin, ja voisi todeta, että omakin puheenvuoroni oli poikkeuksellisen lyhyt sen takia, että tämä saataisiin mahdollisimman nopeasti voimaan. [Naurua]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Kiitos siitä.

18.11 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! On todella mukava olla keskustelemasa näin yhteisymmärryksellä tehdystä lainsäädäntöpaketista.

Meillä on uudenlaisia uhkia, joihin vastaamiseen me tarvitsemme uusia välineitä, ja toisaalta turvallisuusympäristö, minkälaisia uhkia on meitä kohtaamassa, on peruste, minkä takia tätä lakipakettia on ollut hyvä viedä eteenpäin. On myöskin merkille pantavaa, että meillä tähän mennessä ei ole ollut lainkaan tiedustelulakeja. Niin kuin täällä äsken kuultiin, sotilastiedustelun puolella tiedustelua on kyllä tehty, mutta ilman lainsäädäntöpohjaa. Siksi tämä on merkittävä kohta meidän eduskuntakaudella.

Tähän siis kuuluu viisi esitystä: siviilitiedustelulaki, sotilastiedustelulaki, tiedustelun valvonta, perustuslain muuttaminen ja sitten eduskunnan työjärjestys, jossa perustetaan uutta tiedusteluvalvontavaliokuntaa. Tänään on jopa tehty esitys siitä, kuka tulisi tiedusteluvalvontavaltuutetuksi.

Tänään ovat siis viimeiset tiedustelulait elikkä sotilas- ja siviilitiedustelu keskustelussa, mutta toistan äsken tehdyn kysymyksen, että meillä ovat yhä edelleen kesken henkilötietolait, jotka eivät ole tulleet tähän saliin ja joista toista ei ole vielä edes valiokunnassa käsitelty. Olen ymmärtänyt, että nämä ovat olennaisia, jotta tiedustelulakeja voidaan käytännössä toteuttaa. Jää nyt nähtäväksi, onko hallituspuolueilla tähän tahtoa, miten näitä viedään eteenpäin — toivottavasti.

Tämä parlamentaarinen työryhmä, joka on ollut jo edelliseltä kaudelta, ei siis seurantaröhmä vaan aito työryhmä, on ollut edellytys sille, että on saatu tämä esitys tänne, mutta kaikilta osin useammat puolueet eivät olleet tyytyväisiä kaikkiin niihin kohtiin siinä koh-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

taa, kun lakipaketti tuli tänne Eduskuntataloon. Sen takia on ollut erittäin hyvä, että koko valmistelun ajan, tämän talon käsittelyn ajan, täällä on ollut myöskin parlamentaarista käsittelyä, jota edustaja Tölli on vetänyt.

Toinen syy, minkä takia on ollut erittäin perusteltua, että tätä on yhdessä pohdittu, on se, että se viiden kuudesosan enemmistö perustuslain muuttamiseksi niin, että ihmisten perusoikeuksiin elikkä tässä tapauksessa kirjesalaisuuteen voidaan puuttua, on vaatinut yhteisen ymmärryksen siitä, miksi me tarvitsemme tämän nopeutetun perustuslain muutoksen emmekä kahden eduskunnan aikana.

Ilahduttavaa oli palaute valmistelijoilta, ainakin joltakin, joka kertoi, että vaikka hän oli monta vuotta tätä lakipakettia kirjoittanut, niin hänen täytyy myöntää, että tämä eduskunnan prosessi jalosti sitä vielä paremmaksi. Tämä antaa minun mielestäni hyvän osoituksen meille kaikille siitä, että eduskunnan tarkka työ valiokunnissa ja parlamentaarisesti tuottaa hyvää lainsäädäntövalmistelua, kun sitä voidaan tehdä yhdessä, tietenkin sitten lakien kirjoittajien kanssa.

Perustuslakivaliokunta totesi silloin, että muutos voidaan tehdä kiireellisenä, ja näin se täällä hyväksyttiin varsin laajalla yhteisymmärryksellä niin, että se viisi kuudesosaa saatiin tehtyä. Yhdessä saatiin myöskin samalla sovittua tämän käsittelyn aikana, mitä ei ollut alussa ollenkaan, muun muassa suojelupoliisin ja tiedustelutoiminnan parempi valvonta, tiedusteluvaltuutetun valtuuksien muutokset, tiedustelun kohdentamisen tarkentaminen, ja tämän jälkeen olimme pääsemässä sitten siihen, että keskustelemme näistä varsinaisista tiedustelulaeista, kun tämä valvonta oli saatu hoidettua. Tässä kohtaa se laajuus tuli esille, koska lausuntovaliokuntia oli varsin monta, joista kaikilta, niin lakivaliokunnalta kuin tietysti perustuslakivaliokunnalta, hallintovaliokunnalta ynnä muilta, saatiin arvokasta lisä näyttäen käsittelyyn.

Tiedustelutoiminnan tarkkarajaisuus oli yksi, mihinkä perustuslakivaliokunta jo ensimmäisellä kierroksella kiinnitti huomiota, ja sitä yritettiin ja tehtiin molemmissa valiokunnissa tarkentaen sitä, samaten tämä oikeusturvan puoli, jota myöskin parannettiin. Valitettavasti ehkä kuitenkin tarpeellinen — joittenkin mukaan hyvinkin tarpeellinen ja joittenkin mukaan täysin tarpeeton — kierros kaksi käytiin silloin, kun ulkopuolelta tuli painetta ja toisaalta puhemies päätti, että on parempi tarkistaa lakien perustuslaillisuus. Kannatin tätä täysillä, koska se tehtiin hyvässä yhteisymmärryksessä niin perustuslakivaliokunnan kuin asianomaisten valiokuntien elikkä puolustus- sekä hallintovaliokunnan kanssa ja päästiin tekemään muutama tarkennus. Nämä muutamat kohdat olivat siis syrjäntäkielto, joka oli molempiin lakeihin kirjoitettu niin, että todettiin yleisesti syrjäntäkielto kaikkeen tiedustelutoimintaan, ja tässä tapauksessa oli tarvetta kirjoittaa sinne tarkemmin listat, minkälaisesta syrjäntästä on kyse, mitä ei saa harjoittaa tiedustelua tehtäessä. Toinen oli hakuehtojen määrittely silloin, kun mietitään, millä hakuehdoilla tiedustelutoimintaa tehdään.

Mielenkiintoista oli, että samalla päädyttiin sitten kuitenkin tällä kierroksella siihen, että molemmissa kohdin tarvitaan kaksi tuomaria. On siis tuomareita kaksi kappaletta silloin, kun päätetään, saako tiedusteluluvan johonkin, mutta myöskin siinä kohdin, kun päätetään siitä, että tiedustelutoiminta keskeytetään. Alun perin se oli vain siinä keskeytyksessä, nyt se tuli myöskin siihen tiedusteluluvan saamiseen.

Eräs ongelma, minkä nostimme esille, oli näitten tiedustelukiellon ulkopuolella olevien tiedostojen avaaminen, joita siis ovat pappi, lääkäri, tuomari ja lakimies, ja siinä kohtaa emme jättäneet enää vastalauseita, kun saimme tarkennuksen pöytäkirjaan merkittäväksi.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Elikkä aina kun heidän tietojaan avataan, jos tulee manuaalisesti käsiteltynä esille, että tämmöiset henkilöt ovat kyseessä, se on kirjoitettava tarkasti pöytäkirjoihin, joista voidaan todentaa, kuinka monta kertaa näiden ihmisten tietoja, tiedostoja on avattu. Sen takia päästiin eteenpäin. Koko tämän käsittelyn aikana on jouduttu ja saatu miettiä sitä, miten ihmisten perusoikeudet toteutuvat ja mikä on meidän turvallisuustilanteen kannalta olennaista, ja tämä balanssi pitää säilyttää.

Hienoa on se, että saatiin kirjattua valiokunnalle vuoden 2020 loppuun mennessä selvitys ja sitten yhteinen selonteko vuoden 2021 loppuun mennessä. Tällä me pystymme arvioimaan, ja kun tiedusteluvalvontavaliokunta lähtee toimintaan, niin myöskin sitä kautta, miten tämä asia etenee.

18.19 Tapani Tölli kesk: Arvoisa puhemies! Tämä tiedustelulainsäädäntökokonaisuus, sen valmiiksi tuleminen, on merkittävä tekijä meidän kokonaisturvallisuutemme vahvistamiseksi ja parantamiseksi. Nyt meillä sitten on tiedustelutoiminnasta selkeä lainsäädännöllinen pohja. Yleinen turvallisuustilanne on muuttunut nopeasti ja on muuttumassa, ja meillä on välttämätöntä olla riittävät välineet, jotta me pysymme ajan tasalla ja meidän valtiojohdollamme on riittävä tieto, missä tilanteessa me elämme.

Tämä työ on ollut pitkäaikainen ja merkittävä. Se on käynnistynyt jo edellisen vaalikauden aikana, mutta pääasiallinen työ on tapahtunut tämän vaalikauden aikana. Oleellinen asia mielestäni tässä on se, että vaikka laki perustuu hallituksen esitykseen, niin tässä ei ole kysymys hallitus—oppositio-asetelmasta, vaan on tarkoitettu, että riippumatta hallituspohjasta tämä lakikokonaisuus toimii ja tähän voidaan luottaa. Tämä ei ole poliittisille suhdanteille altis, vaan tämän on välttämätöntä toimia hyvin kaikissa tilanteissa ja niin, että voimme tähän kokonaisuuteen luottaa.

Tämä prosessi oli myös siinä mielessä mielenkiintoinen, että tässä oli monta vaihetta. Ensimmäisenä vaiheenahan oli perustuslain 10 §:n muuttaminen, ja se vaati huolellisen valmistelun. Se tuli täällä yksimielisesti hyväksytyksi. Kiireellisyydestä oli pieni erimielisyys, mutta oli riittävä enemmistö, jotta se hyväksyttiin kiireellisenä.

Seuraava vaihe oli valvontajärjestelmän hyväksyminen, johon kuuluu laillisuusvalvonta ja parlamentaarinen valvonta, ja se on täällä hyväksytty yksimielisesti. Ja voi sanoa, että kansainvälisesti vertailtuna se on tiukimpia ja pitävimpiä järjestelmiä, mitä on. Tässä mielessä tähän kokonaisuuteen voi suuresti luottaa, että tämä toimii myös perusoikeuksien kannalta hyvin.

Nyt ovat sitten nämä varsinaiset substanssilait täällä, sotilastiedustelulaki ja siviilitiedustelulaki. On sanottava, että se on laaja ja mittava kokonaisuus ja valtavasti yksityiskohtia sisältävä.

Mainitsin jo tuossa debattipuheenvuorossani, kun perustuslakivaliokunta antoi sitten hallituksen esityksestä sen ensimmäisen lausunnon, että on luonnollista, että kun ensimmäistä kertaa perustuslakivaliokunta tulkitsi perustuslain 10 §:n 3 momenttia, siinä oli huomautuksia, varsinkin kun tämä kokonaisuus on niin laaja ja siinä on valtavasti yksityiskohtia. Tämä huomioon ottaen on erittäin arvostettavaa ja kunnioitettavaa, minkälaisen työn asianomaiset valiokunnat tekivät tehdessään mietintöä. Minä luulen, että voisi sanoa, että se oli neuvoksiltakin, kummankin valiokunnan sihteeriltä, melkoinen diplomityö. Tässä mielessä on minusta kohtuutonta sanoa, että on hutiloitu. On tehty erittäin perusteellista ja huolellista työtä.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Se, että tämä tuli uudelle kierrokselle, oli tietynlainen varmistus siitä, että onhan varmas-ti kaikki kohdallaan. Haluan todeta, että kun perustuslakivalokunta arvioi sitten nämä va-liokuntien mietinnöt, ei siinä ollut perustuslainvastaisuutta. Oli muutama huomio, ja mo-lemmat valiokunnat ottivat käsittääkseni kaikki nämä huomiot huomioon, eli sen mukai-sesti toimivat. Että nyt pitäisi olla varsin hyvällä pohjalla.

Mitä sitten tulee tähän muuhun valmistelutyöhön, oli varsin mielenkiintoista olla siinä parlamentaarisisessa seurantaryhmässä ja todeta, että sillä ryhmällä oli merkitystä sen pro-cessin etenemisessä ja sisällössä. Kun työ eteni, monia havaintoja otettiin virkamiestyöryh-missä sen jälkeen huomioon. Me kokoonnuimme kymmeniä kertoja ja saimme huolellises-ti valmisteltuja esityksiä ja niistä keskustelimme avoimesti eri näkökulmilta. Se mahdol-listi sen, että tästä löytyi konsensus. Tätä hiottiin vielä senkin jälkeen yhteisesti muutama-sa kohdasta. Kun hallituksen esitykset olivat jo tulleet, täällä jatkettiin seurantaryhmän työ-tä, ja sillä oli merkitystä. Nyt voi sitten sanoa, että tämä on yhteinen. Tämä ei ole hallituk-sen ja opposition erikseen, vaan tämä on yhteinen, koska tämän täytyy kestää myös pitkälle tulevaisuuteen.

Sitten tästä tekee mieli sanoa, mikä merkitys tällä meidän kokonaisturvallisuutemme kannalta on. Oma havaintoni oli se, että tämän prosessin aikana, voi sanoa, sotilasviran-omaiset ja siviiliviranomaiset eli sisäisen turvallisuuden ja ulkoisen turvallisuuden tahot lähentyivät, entistä enemmän puhuivat samaa kieltä. On yhteinen näkemys, ja sillä on oma merkityksensä. En tarkoita sitä, että olisi ollut vastakkainasettelua, vaan sitä, miten nämä asiat eivät ole erillisiä vaan liittyvät niin monesti tiiviisti toisiinsa.

Arvoisa puhemies! Sitten on keskusteltu hyvin paljon julkisessa keskustelussa tietoliik-kennetiedustelusta. Monesti se julkinen keskustelu on painottunut siihen. On syytä todeta, että silloin kun mennään tietoliikennetiedusteluun, johon tarvitaan tuomioistuimen lupa, se on aina viimesijainen keino. Se ei ole ensisijainen keino, vaan viimesijainen keino. Perus-tuslakivaliokunnassa kun olen ja siellä monista asioista keskustellaan, yksi termi jää mie-leen, ja se on oikeasuhtaisuus. Kun me puhumme tähän liittyvistä asioista, on tärkeää, että me myös puhumme oikeasuhtaisesti.

Arvoisa puhemies! Sitten tähän liittyy vielä hyvin tärkeä asia, ja se on seuranta. Kun me tavallaan olemme tulleet uuteen maastoon, niin on aivan selvää, että jonkun vuoden kulut-tua saattaa nousta esille asioita, joita on korjattava. Ollaan niihin korjaustarpeisiin, jos niitä tulee, avoimia. [Puhemies koputtaa]

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan omasta puolestani kiittää kaikkia tahoja, jotka ovat olleet tässä mukana, ensinnäkin seurantaryhmän jäseniä, valmistelevia virkamiehiä ja va-liokuntia varsin mittavasta työstä ja kaikkia tässä mukana olleita. Tässä on voitu puhua avoimesti. Jokainen on tuonut oman panoksensa, ja lopputulos on silloin tässä mielessä paljon kestävämpi.

18.27 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Sinisille tärkeintä on kansan turvallisuus — sekä arjen turvallisuus että sitten tällainen perinteisempi turvallisuus, kuten tämä tiedus-telulainsäädäntö nyt on. Niin kuin tässä on tullut esille, kyseessä on ollut pitkäaikainen, huolellinen valmistelu jo vuodesta 2013: ensin virkamiesvalmisteluna, parlamentaarisisena seurantaryhmänä, hallituksen lakiesityksinä ja sitten huolellinen eduskuntakäsittely. Yhtä lailla kuin edustaja Töllä, parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtaja, tässä ihmette-lee joitakin kommentteja, joita julkisuudessa on ollut median taholta — että olisi jotenkin hutiloitu tässä, kun tämä meni vielä eduskunnassa, sanoisinko, toiselle kierrokselle, tarkis-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

tuskierrokselle — minäkin pidän sitä erikoisena. Jos tämä on hutiloitua lainsäädäntöä, niin en tiedä sitten, mikä olisi laadukasta lainsäädäntöä. Tämä on nimenomaan laadukasta lainsäädäntötyötä, ja kiitan myös omalta osaltani ja sinisten puolesta kaikkia tässä mukana olleita hyvästä työstä.

Yritän, arvoisa puhemies, mahdollisimman kansantajuisesti käydä läpi sitä, mistä tässä siviilitiedustelussa ja sotilastiedustelussa, tässä lainsäädännössä, nyt on kyse. Päivänselvä on se, että Suomi on ollut 15 vuotta jäljessä keskeisiä vertailumaita. Jo pelkästään tämä syy kertoo sen, miksi tätä tietoliikennetiedustelulainsäädäntöä täytyy nyt tehdä. Meillä yksinkertaisesti ei ole ollut lainsäädäntöä tähän kysymykseen. Siviilitiedustelulain osalta suojelupoliisin tiedonhankinnan perusteeksi tulee nimenomaan kansallinen turvallisuus, ja nämä uudet tiedusteluvaltuudet tämän osalta olisivat vain suojelupoliisin käytössä ja voimassa myös ulkomailla. Uuden lainsäädännön myötä tietoa voidaan hankkia paremmin sellaisista hankkeista tai toiminnoista, jotka uhkaavat Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti. Ja kun edustaja Tölli sanoi sanan ”oikeasuhtainen”, niin myös sana ”vakavasti” on tässä oleellinen sana. [Tapani Tölli: Kyllä!] Jatkossa tietoa olisi siis mahdollista hankkia myös tällaisesta toiminnasta, joka uhkaa kansallista turvallisuutta vakavasti ja joka ei ole rikos ja joka tapahtuu ulkomailla. Tällainen ei ole tällä hetkellä mahdollista, ja myöskään tällä hetkellä tiedustelu ei ole mahdollista siltä osin, että taustahenkilö tai -taho ei olisi tiedossa. Jatkossa tiedustelu on mahdollista, vaikka tämä taho ei olisi tiedossa.

Mutta tosiaan täytyy korostaa kansalaisille myös sitä, että tällaista tiedusteluvaltuutta on mahdollista käyttää ainoastaan tietojen hankkimiseen kaikkein vakavimmista kansallisen turvallisuuden uhista. Nostan joitakin tässä esille: päivänpolttavan kysymyksen terrorismista, kysymykset ulkomaisesta tiedustelutoiminnasta, meidän kansanvaltaista yhteiskuntajärjestystämme uhkaavasta toiminnasta, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä uhkaavasta toiminnasta, vieraan valtion toiminnasta, joka voi aiheuttaa vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille, tai yhteiskuntajärjestystä uhkaavasta, kansainvälisestä järjestäytyneestä rikollisuudesta. Muitakin tällaisia aihepiirejä ja kysymyksiä on. Hyvin laaja kysymys ja lainsäädäntö on kyseessä.

Täytyy muistaa, että viime kädessä tässä on kyse nimenomaan suomalaisten, tavallisten kansalaisten turvallisuuden takaamisesta, sillä, arvoisa puhemies, kun huolta herättää se, miten näitä tiedusteluvaltuuksia käytetään, niin kyse ei ole nimenomaan massavalvonnasta vaan tarkoin kohdennetusta tiedustelusta. Rajatuin hakukriteerein haettaisiin suojelupoliisin tehtävien kannalta olennainen viestiliikenne. Ja tietysti tässä lakiesityksessä ehdotetaan säädettäväksi varsin tarkasti siitä, miten tämä kohdentaminen tapahtuu. Samaan hengenvetoon täytyy sanoa, että tietysti tässä tietoliikennetiedustelussa viranomaiselle tulee tämän viestiliikenteen seassa sellaista tietoa, joka ei suoranaisesti liity kansallista turvallisuutta uhkaavaan hankkeeseen. Tällaisessa tapauksessa tieto täytyy hävittää heti.

Mahdollisimman kansantajuisesti kun tätä selittää, täytyy liittää se tähän ajankohtaiseen tilanteeseen liittyen terroristijärjestö Isisiin ja muihin vastaaviin järjestöihin. Jos henkilö on lähtenyt Suomesta vierastaistelijaksi Irakiin tai Syyriaan, emme tällä hetkellä ole voineet itse tuottaa siitä mitään tiedustelutietoa. Tämän jälkeen pystymme sen tekemään, ja sen lisäksi meillä on myös jotain sellaista, mistä me voimme käydä yhteistyötä ja neuvonpitoa myös meidän ystävällismielisten kumppanimaidemme kanssa, heidän tiedusteluviranomaistensa kanssa. Tieto on valtaa näissä kysymyksissä.

Edustaja Salolainen täällä puheenvuorossaan otti esille myös muita esimerkkejä siitä, miten tiedustelua nyky maailmassa tehdään. Otan sen esimerkin myös, jonka edustaja Sa-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

lolainen toi esille, eli Iranin ydinaseohjelman. On epäilty, että Israelin valtio siihen liittyen tiedustelumenetelmin myös käytti sitten niin sanottua Stuxnet-matoa siihen, että sai nämä Iranin ydinvoimalaitokset sekaisin. Tämä kertoo siitä, että nyky maailma on sellainen, että välttämättä ei — ja itse asiassa se voi olla paljon sofistikoituneempaa — käytetä nimenomaan perinteisiä sotilaallisia keinoja, vaan käytetään tiedusteluun liittyviä keinoja ja myös sitten tähän kyberturvallisuuteen liittyviä keinoja.

Ja myös, arvoisa rouva puhemies, täytyy sanoa ajankohtaiseen keskusteluun, Isisiin ja näihin muihin terroristijärjestöihin liittyen: päivän selvä viesti sekä sinisiltä että uskoakseni merkittävältä osalta tätä salia on se, että me emme näitä aikuisia henkilöitä, jotka ovat lähteneet vapaaehtoisesti Isisin riveihin, Suomeen takaisin kaipaa. Mutta on myös todettava, että jos on Suomen kansalaisia, jotka ovat syntyneet esimerkiksi näillä alueilla, niin totta kai jo meidän lastensuojeluun liittyvien sopimustemme perusteella heihin tulee kohdistaa tapauskohtaisesti armollisuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Jos minulta olisi tämän kauden jälkeen nyt kysytty yksittäistä asiaa, joka olisi merkittävin, jonka tämä eduskunta on saanut aikaan, niin todennäköisesti sanoisin tämän tiedustelulainsäädännön. Tapasimme ulkoasiainvaliokunnan kanssa Kanadan tiedusteluvalvontavaliokunnan edustajan, ja siellä oli menty jopa niin pitkälle, että tämä valvontavaliokunta sai suoranaista operatiivista tietoa. Meillä on esimerkkejä muista maista, miten tätä on hoidettu heillä muutamia vuosia. Me voimme oppia myös jatkossa — nyt, kun tämä lainsäädäntö on saatu alulle — heidänkin kokemuksistaan ja katsoa, niin kuin edustaja Tölli toi esille, onko jotain korjattavaa tai lisättävää. Mutta olen erittäin tyytyväinen siitä, [Puhemies koputtaa] että olemme päässeet tähän pisteeseen, ja kiitän kaikkia erittäin hyvästä valmistelusta.

18.35 Jari Ronkainen ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on vihdoinkin saamassa tarvitsemansa ja ansaitsemansa tiedustelulainsäädännön. Viranomaiset ovat harjoittaneet lakisääteisten tehtäviensä edellyttämää tiedustelutoimintaa, mutta tähän asti ilman tarkkaan säädettyjä toimivaltuuksia. Tämä on ollut ongelmallista niin tiedustelua tekevien viranomaisten kuin kohteidenkin oikeusturvan kannalta.

Valiokuntamietinnöissä nämä oikeudelliset lähtökohdat ja puitteet tiedustelutoiminnalle on seikkaperäisesti kartoitettu. Erityisesti haluan korostaa parlamentaarisen seurantaryhmän vetäjän, edustaja Töllin, roolia. Hän on ollut keskeisessä asemassa siinä, että tiedustelulainsäädännön valmistelu on edennyt tähän pisteeseen.

Arvoisa puhemies! Maailma on muuttunut entistä ennakoimattomampaan suuntaan. Uhkakuviiin vastaamiseksi ja päätösten tueksi on tilannekuvan oltava muodostettavissa mahdollisimman nopeasti ja tarkasti. Viranomaisten tiedustelukeinot, toimivaltuudet sekä tarve niihin ovat mietinnössä laajasti perusteltuja. Käytössä olevien toimenpiteiden on oltava joustavia, liiallinen rajaaminen tai valvonnan vaatimus tekisivät niistä kyvyttömiä vastaamaan nyky maailman haasteisiin.

Itse olisin ollut valmis antamaan viranomaisille vielä mietinnöissäkkin kuvattua laajempia valtuudet tiedustelutoiminnalle. Pitää muistaa, että rikolliset ovat aina askeleen viranomaisia edellä. Kaikki etumatka, jonka annamme valtiomme sekä kansalaisten tai omaisuuden vahingoittamiseksi, on liikaa. Sellaiset teot ja sellaisten tekojen valmistelu, jotka uhkaavat henkeä, terveyttä tai laillista järjestystä, eivät voi nauttia minkäänlaisia lainsuojaa. Tällä lainsäädännöllä pyritään vastaamaan tähän rikollisten saamaan etumatkaan,

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

vaikkakaan täysin aukotonta ja kaikkia tilanteita huomioon ottavaa lakia on mahdotonta tehdä.

Arvoisa puhemies! Ihminen vastustaa luontaisesti kaikkea uutta ja tuntematonta. Tiedustelun sääntely on kuitenkin uutta vain Suomessa. Kansainvälisesti meitä edellä ollaan jo pitkällä. Uhkakuvat kansalaisten tarkkailusta ja massavalvonnasta ovat turhaa pelotellua, sillä Suomen viranomaisilla ei ole sellaisia resursseja tai tarvettakaan laajamittaiselle tiedustelulle, kuten pyhitetyillä tiedusteluorganisaatioilla, joita löytyy esimerkiksi suurvalloilta.

Myös ammattisuoja edustaa vanhaa maailmaa ja menneitä ihanteita. Esimerkiksi otettakoon papin ehdoton vaitiolovelvollisuus. Imaamit ovat islaminuskon pappeja, mutta sellaisiakin havaintoja on, joissa imaamit ovat olleet suurimpia vihasaarnaajia. Helsingin teologisen tiedekunnan aloittaessa islamilaisen teologian opetuksen meillä voi tulevaisuudessa olla edessämme tilanne, jossa imaamit ovat yhteiskunnan tunnustamia, oman uskontonsa pappeja. Mikään titteli ei kuitenkaan voi oikeuttaa siihen, että uhka yleiselle turvallisuudelle nauttisi lainsuojaa. [Mika Kari: Eikä nauti!]

18.39 Ville Niinistö vihr: Arvoisa puhemies, ärade talman! On varmasti mukava paitsi tässä salissa myös kotikatsomoissa ja toimituksissa niiden, jotka tätä keskustelua seuraavat, välillä huomata, että eduskunta kykenee käymään vuoropuhelua, jossa on laaja yhteisymmärrys ja kaikki yhdessä pohtivat ratkaisuja ongelmiin eivätkä vain löydä eroavaisuuksia, ja tämä prosessi tiedustelulakien säätämässä on ollut aivan poikkeuksellinen, ja siitä kaikki eduskuntaryhmät ja asiaa valmistelleet ministeriöt ja valiokunnat ansaitsevat kiitoksen.

Jos me pohdimme sitä, mihin tiedustelulakeja tarvitaan ja missä niihin liittyvät ongelmat ovat, niin tämä maailma on muuttunut aika paljon jo kymmenessä vuodessa. Kun Ruotsissa FRA-lakeja säädettiin reilu kymmenen vuotta sitten, oli iso kiista siitä, voiko tällaisia lakeja ylipäättään säätää ja miten soveli näillä voi valvoa tietoliikennettä ja miten kansalaisten oikeuksia rajoitetaan. Todellisuudessa maailma on mennyt jo niin pitkälle siihen, että erilaista tietoliikenteessä tapahtuvaa valvontaa on jo niin paljon, että Suomi ei voi olla ainoa maa, joka ei edes tiedä, mitä siellä tapahtuu, eikä pysty itse hankkimaan tietoa, joten varsinkin kun sotilastiedustelussa tällaista toimintaa jo nyt on ollut, on ollut ilmeistä, että me tarvitsemme tiedustelulait, jotka asettavat selkeät rajat sille, mitä voi tiedustella, ja kun me olemme mukana tietojenvaihdossa, sille, mitä tiedustelutietoa kerätään ja vaihdetaan, niin että Suomi sitten tietoa myös muilta mailta saa ja että samalla me puolustamme omia kansalaisiamme.

Mutta yhtä tärkeätä kuin se, että on mietitty, mihin tiedustelulakeja tarvitaan, on ollut mieltä myös sitä, mihin se ei sovellu ja mitä oikeuksia sillä ei voi myöntää, ja tässä laissa on myös merkittäviä parannuksia siinä, että meille tulee nyt valvojalle valvoja tavalla, jota Suomessa ei ole aikaisemmin ollut. Elikkä suojelupoliisin toiminta laajasti asetetaan parlamentaarisen valvonnan alle, ja sitten tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävä ja toimenkuva on varsin laaja, ja näin tämän lainsäädännön mukaisia toimia myös tehokkaasti valvotaan ja kansalaisten yksilönvapauksia ja oikeuksia suojataan siltä, että perusteetta kukaan ei joudu valvonnan kohteeksi. Tämän lainsäädännön ehkä ongelmallisimpia ulottuvuuksia ovatkin kysymykset siitä, missä määrin Suomen kansalainen voi joutua valvonnan kohteeksi tavalla, jossa valvontaa ei ole riittävästi pystytty yksilöimään ja perustelemaan, ja tämä kysymys massavalvonnasta on ollut perusteltu huoli tämän asian valmistelun yhtey-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

dessä, ja se on pitänyt ratkaista, että voidaan varmistua siitä, että kukaan ei joudu perusteetta viranomaisten valvonnan kohteeksi.

Tämän lainsäädäntöprosessin aikana näitä menetelmiä — niin teknisiä menetelmiä kuin periaatteita, millä niitä voi käyttää — on rajattu niin hyvin, että itse perustuslakivaliokunnan jäsenenä kun olen vertaillut sitä, minkälaisia erilaisia tiedustelulakeja eri länsimaissa on, niin kyllä tämä Suomen lainsäädäntö asettuu myös siinäkin ihan kärkimaiden joukkoon. Tässä huomioidaan eurooppalaisten tuomioistuinten ja EU-oikeuden käytännöt siitä, mitä oikeuksia valvojalle ei voi myöntää ja miten niitä oikeuksia pitää rajoittaa. Nämä on huomioitu tässä lainsäädännössä erittäin hyvin, ja selkeästi perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta on nostettu tällaisen valvontatoiminnan välttämättömyysvaatimusta kriteeriksi eri tilanteissa valvonnan käytölle tietoliikenteeseen kohdistuen.

Kaiken kaikkiaan vihreä eduskuntaryhmä — puhun tässä myös koko ryhmäni puolesta — pitää tätä tiedustelulakiuudistusprosessia onnistuneena ja lopputulosta tarpeellisenä suomalaisille. Se suojaa sekä yksilönvapauksia että tarpeellista, turvallisuuden kannalta tärkeää tietoa ja sen keräämistä. Mutta se, mitä tässä nyt jatkossa pitää sitten varmistaa, on se, että valvonnan toimivuutta ja valvonnan tietynlaista riippumatonta kulttuuria varmistetaan ja että seurataan, että tämä lainsäädäntö käytännössä myös toimii, niin että sekä eduskunnan että näiden muiden viranomaisten toteuttama tiedusteluvalvonta jatkossa toimii mahdollisimman itsenäisesti ja riippumattomasti niin, ettei tule sellaista ongelmaa kuin joissain maissa — Yhdysvalloissahan tämä keskustelu on aika tulehtunut — joissa pohditaan sitten sitä, missä määrin valvojasta on tullut osa valvottavan tiedusteluorganisaation intressipiiriä. Eli tässä on tärkeää korostaa myös sitä, että valvoja on riippumaton suhteessa siihen valvottavaan viranomaiseen, jota hän valvoo, eli ne, jotka asetetaan tässä suojelupoliisia valvomaan, ovat nyt sitten riippumattomia suhteessa suojelupoliisiin. Tämän tyyppiset kysymykset ovat tärkeitä, jotta kansalaisten luottamus niihin viranomaisiin, jotka suorittavat varsinaista valvontatoimintaa, eli sotilasviranomaisiin ja suojelupoliisiin, säilyisi vahvana.

Ihan lopuksi haluan puheenvuorossani kiittää erityisesti edustaja Tapani Töllä, joka tästä salista jo poistui. Sellaista valtiomiesmäistä osaamista ja kokemusta, jota hän on tässä valmistelutyössä valmistelevan parlamentaarisen ryhmän puheenjohtajana osoittanut, Suomi tarvitsee. Tämän eduskunnan aikana ei ole ollut kovin paljon kykyä ja halua ylittää hallitus—oppositio-rajaa, mutta sanoisin, että Töllin panoksella on ollut iso rooli siinä, että tässä asiassa se on kyetty tekemään niin kuin todella liehuvin lipuin ja ollaan oltu yhdessä Suomen asialla sellaisella tavalla, joka kertoo hyvää siitä, että Suomessa kyetään vielä eduskunnassa parlamentaariseen yhteistyöhön. Tämä henki on toteutunut kaikissa valiokunnissa ja myös perustuslakivaliokunnassa, jonka jäsen olen, ja olen siitä iloinen, että perustuslakivaliokunnan huomioista valtaosa on otettu näissä substanssimietinnöissä ja lainsäädännössä huomioon, niiltäkin osin kuin ne eivät ole olleet valtiosääntöoikeudellisesti velvoittavia.

Aivan lopuksi yhdyin siihen arvioon, että tämä on hyvin valmisteltu lainsäädäntökokonaisuuksisuus, mutta en myöskään kritisoisi sitä, että tässä tehtiin tämmöinen ylimääräinen lisätarkistuskierros perustuslakivaliokunnassa, koska jos näin laajassa uudistuksessa, joka koskee ihmisten yksilöoikeuksia ja ihmisoikeuksia, herää epäily siitä, että perustuslain mukaisuudessa on vähänkään epäselvyyttä, silloin puhemiehen pitääkin toimia niin kuin hän toimi, eli asia tarkistettiin vielä kerran perustuslakivaliokunnalta, jotta tällaista epäselvyyttä ei varmasti jää. Sieltä tulikin sellaisia huomioita, joita pidettiin valtiosääntöoikeu-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

dellisistä syistä, painavista syistä, välttämättöminä korjata, vaikka muodollisesti ne eivät ylittäneetkään perustuslainmukaisuuden arvioinnin kynnyistä. Eli tärkeitä muutosehdotuksia tuli, ja siinä mielessä tämä kierros oli perusteltu, jotta varmistuttiin siitä, että suomalaisen yhteiskunnan arvopohja on laajasti tässä nyt hyväksyttävässä lakiesityksessä huomioitu ja perustuslainmukaisuus on asianmukaisesti arvioitu. — Kiitos.

18.47 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Voin sanoa, että ilmassa on jopa pientä haikeutta, ainakin allekirjoittaneella. Tämän laajan lakipaketin käsittelyyn on käytetty aikaa kaikkiaan noin vuoden verran eduskunnassa. Saan itse edustaa täällä eduskunnassa niin puolustusvaliokuntaa varapuheenjohtajana kuin sitten hallintovaliokunnassa jäsenenä toimin. Ja kun tässä sanotaan, tämänkin keskustelun yhteydessä useamman kerran, että näiden valtiopäivien aikana tämä tiedustelulaki on rakennettu, se on varmasti suurimmalta osaltaan totta, mutta käytännön työ tiedustelulain rakentamiseen alkoi jo viime kaudella, jolloin toimin hallintovaliokunnassa sen viimeisenä vuotena valiokunnan varapuheenjohtajana, ja muistan kyllä senkin pyrkimyksen ja yrityksen, joka edellisen hallituksen aikana tiedustelulain osalta tehtiin.

Edustaja Töllä mainitsi puheenvuorossaan, että tässä prosessissa on ollut monta vaihetta, niin kuin on ollutkin, ja haluan tässä yhteydessä myös omalta puoleltani esittää kiitokset kaikille niille toimijoille, jotka tässä tiedustelulain valmistelussa niin viime kaudella kuin tälläkin kaudella ovat olleet: valiokunnan jäsenet, valiokuntaneuvokset, asiantuntijat. Ja myös haluan korostaa meidän lehdistöä, joka on tätä asiaa seurannut, kommentoinut — on siitä pidetty tai ei, arvokasta keskustelua kaikki tyynni.

Tämän lain käsittely kiireellisenä osoittaa, niin kuin aikaisemmin sanoin, ainakin itselleni yhä kasvavaa luottamusta parlamentarismiin voimaan. Esitys on hallituksen, mutta kyllä ansio tästä tiedustelulaista kuuluu eduskunnalle. Jos samanlaista intoa ja ennen kaikkea kykyä yhteistyöhön, ei pelkästään kuulemiseen vaan myös ymmärtämiseen, olisi ollut sosiaali- ja terveydenhuollon lain säätämisessä ja vaikkapa vielä maakuntauudistuksenkin lain säätämisessä, niin itselläni ei olisi mitään syytä uskoa, etteikö ne lait olisi näillä valtiopäivillä hoidettu jo useammankin kerran.

Tiedustelulakiinhan liittyy — vaikka täällä keskustelussa usein tulee esiin, että vaikea prosessi, mutta hienosti hoidettiin — joka tapauksessa useita hyvinkin vaikeita kysymyksiä, jotka on kuitenkin yksituumaisesti pystytty yhdessä ratkaisemaan. Keskeinen osa tätä tiedustelulakia on muun muassa tiedustelutoiminnan viranomaistoiminnan valvonta. Se on tämän lainsäädännön keskeisin osa, näin itse asian näen. Äärimmäisen tarpeellinen, välttämätön ja kansalaisten turvallisuuden kannalta tärkeä osa on viranomaisten toimivaltuudet, mutta ilman viranomaisten lisääntyvien toimivaltuuksien valvontaa ei meillä olisi sellaista eduskunnan eikä, uskallan sanoa tässä yhteydessä, myöskään kansalaisten luottamusta tähän tiedustelulakiin. Kun me annamme lisää toimivaltuuksia viranomaisille vartioida meidän turvallisuutta — jopa perustuslain 10 §:n viestinnän salaisuuden suojan osalta näillä valtiopäivillä poikkeuksellisella järjestelmällä tehdyn lainmuutoksen jälkeen — meidän pitää myös varmistaa se, että viranomaisten lisääntyviä toimivaltuuksia valvotaan asianmukaisesti. Ja nyt näin myös tapahtuu.

Tämän lain valmistelun taustalla on ollut monta eri vaihetta, ja haluan yhden vaiheen tästä erikseen vielä mainita. Se on tässä syksyn aikana käyty prosessi, jossa rakensimme tiedusteluvalvontavaliokunnan ja myös viranomaisvalvonnan. Minusta eduskunta ansaitsee kyllä täydet pisteet siitä, millä tavalla eduskunta ratkaisi tämän tiedusteluvalvontava-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

liokunnan jäsenten valintaprosessin. Siinä varmistettiin niin edustajan parlamentaarinen rooli kuin viisaalla tavalla se, että eduskunta pitää myös itsellään käsissä, että näin sensitiiviseen ja herkkään valiokuntaan valittavat jäsenet täyttävät myös äärimmäisen luottamukselliseen tehtävään vaadittavan luottamuksen tason samalla, kun parlamentti säilyttää oman päätösvaltansa itsellään.

Tässä ministeri ehti jo poistua. Olin jo siinä asennossa, että saan ministeriltä vastauksen, onko eduskunnan sisällä vielä käsittelyssä olevaan poliisilakiin henkilötiedoista odotettavissa jotain muutosta tähän tiedustelulakipakettiin liittyen. Ministeri ehti kyllä lähteä salista pois, mutta toivon, ettei sellaista tilannetta enää synny, että joutuisimme vielä jälkikäteen rustaamaan tiedustelulakia. Tässä on useamman kerran tämänkin illan aikana tullut esiin, että tiedustelulakikokonaisuus on niin laaja paketti koostuen ulkomaan tiedustelusta sotilastiedustelun osalta ja kotimaan tiedustelusta siviilitiedustelun osalta, ja näin ollen myös tämä eduskunnan käsittelyssä vielä oleva poliisilain henkilötietopuoli tulee saada tähän tiedustelulakiin yhteensopivaksi, ja siitä hallintovaliokunnan puolella olemme käyneet keskustelua.

On hyvä, että tämä perustuslakivaihe käytiin läpi. Se oli tarpeellinen prosessi. On myös hyvä todeta tässä yhteydessä, että niin hallintovaliokunta kuin puolustusvaliokuntakaan ei saanut perustuslakivaliokunnalta ponsivaateita muutoksilleen vaan lausumia, mutta nämä lausumatkin otettiin tänne valiokuntien mietintöön, joten täydellisen rikki alkuperäinen mietintösarja puolustusvaliokunnasta ja hallintovaliokunnasta ei näin ollut, vaan ainoastaan siihen tehtiin nyt tarpeellisia hienosäätöjä — näin varmasti voi sanoa. Valiokuntaneuvokset ja valiokunnat olivat tehneet jo ensi vaiheessa hyvää ja laadukasta työtä.

Mutta onhan tähän vuoden matkaan tietenkin mahtunut monenlaista muutakin. Palaan väkisin tässä puheenvuoron loppuosassa vähän vuoden takaiseen. Vuosi sitten helmikuussa, kun aloitimme tiedustelulain käsittelyn, ihan kaikkeen muutokseen, jota silloin pitämässäni sosiaalidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa esitin, ei täällä eduskunnassa uskotu, mutta kuitenkin näin vuoden jälkeen meillä on suppon parlamentaarinen valvonta kokonaisuudessaan, massavalvonnan kiellon varmistaminen tarkkarajaisuutta lisäämällä, kahden tuomarin kokoonpano käräjäoikeuden käsittelyssä, median toimintavapauden varmistaminen raportoinnilla, tiedusteluvaltuutetun vahvempi rooli käräjäoikeudessa ja ennen kaikkea, mitä pidän arvokkaana, selonteko seuraavalla kaudella. Ensi kaudella on käytävä läpi tarkkaan tiedustelulain vaikutukset ja toimeenpano ja ennen kaikkea myös uuden, aloittavan tiedusteluvalvontavalioikunnan työ ja työtehtävät. On hyvä muistaa jo nyt, että meillä ei ole vielä päivääkään kokemusta, millaista tiedusteluvalvontavalioikunnan työskentely tulee olemaan. Näin ollen on tärkeää rakentaa tiedusteluvalvontavalioikunnalle heti alussa selkeät työskentelytavat ja varmistaa myös tehtävän äärimmäisen korkea luottamuksellisuuden taso.

Näillä sanoilla [Puhemies koputtaa] kiitoksia tästä vuodesta ja valiokunnille — niin puolustusvaliokunnalle kuin hallintovaliokunnallekin — hyvästä yhteistyöstä tiedustelulain valmistelussa. — Kiitos.

18.55 Kari Kulmala sin: Arvoisa rouva puhemies! Pidän tätä esitystä hyvänä, ja kuten edustaja Kari sanoi, tätä työtä on tehty myös viime vaalikaudella ja tämä on hyvässä yhteistyössä mennyt eteenpäin, ja pidän tätä todellakin merkittävänä lakina meidän kokonaisuutemme kautta.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Suojelupoliisin tiedonhankinnan perusteeksi tulee kansallinen turvallisuus. Uudet tiedusteluvaltuudet olisivat vain suojelupoliisin käytössä ja voimassa myös ulkomailla. Uuden lainsäädännön myötä tietoa voidaan hankkia paremmin sellaisista hankkeista tai toiminnoista, jotka uhkaavat Suomen kansallista turvallisuutta vakavasti. Nykyisin tietoa voidaan hankkia ainoastaan, jos epäillään yksittäistä henkilöä tai yksittäisestä konkreettisesta rikoksesta Suomessa. Jatkossa tietoa olisi mahdollista hankkia myös kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, joka ei ole rikos tai joka tapahtuu ulkomailla, ja myös kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta, jonka taustahenkilö tai -taho ei ole tiedossa. Nämä ovat merkittäviä uudistuksia. On selvää, että tiedusteluvaltuuksia olisi mahdollista käyttää ainoastaan tietojen hankkimiseen kaikkein vakavimmista kansallisen turvallisuuden uhkista.

On tietysti hyvä miettiä, mitä hyötyä tästä on tavalliselle kansalaiselle. Kansallista turvallisuutta horjuttavat teot vaikuttavat viime kädessä tavallisiin kansalaisiin ja heidän oikeuksiinsa. Terroritekojen uhrin voivat olla myös yksilöitä, yksittäisiä kansalaisia. Esimerkiksi vakoilulla on kansantaloutta heikentäviä vaikutuksia, jotka saattavat heijastua jopa työllisyystilanteeseen. Tietoliikennetiedustelun avulla turvataan vakaata ja demokraattista yhteiskuntaa, mikä on kaikkien suomalaisten edun mukaista.

Onko sitten mahdollista, että tällainen tiedustelu kohdistuisi Matti Meikäläisen sähköposteihin? Kysymyksen ei ole massavalvonnasta vaan kohdennetusta tiedustelusta. Tarkoituksena on, että rajatuin hakukriteerein haettaisiin suojelupoliisin tehtävien kannalta olennainen viestiliikenne. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tarkasti siitä, miten kohdentaminen tapahtuisi. Tietoliikennetiedustelussa viranomaisille tulee kuitenkin viestiliikenteen seassa myös sellaista tietoa, joka ei liity kansallista turvallisuutta uhkaavaan hankkeeseen. Tällainen tieto hävitetään.

Arvoisa puhemies! Pidän tätä esitystä tarpeellisena ja ajankohtaisena — ja jopa historiallisena.

18.57 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Tässä on käyty hyvää keskustelua aikaisemmin siviilitiedustelusta ja sitten tästä sotilastiedustelusta. Nyt siitä sitten on myös erillinen pykälä, ja yhdessä näitä on käyty läpi ja myös puolustusvaliokunnassa tarkkaan käsitelimme. Tarkoituksena on erityisesti parantaa Suomen omia mahdollisuuksia tarttua tähän tiedusteluun, mitä maahamme kohdistuu, ja saada nämä toimivaltuudet samalle viivalle muitten maitten kanssa, niin että muiden kumppanimaiden ei tarvitse hoitaa esimerkiksi meidän tietoliikenteen tiedustelua ja sitä valvontaa vaan pystymme itse puuttumaan sitten mahdolliseen ulkopuolisten toimijoiden Suomeen kohdistamaan rikolliseen tiedusteluun. Ennen kaikkea on tärkeää, että nyt sitten voidaan seurata turvallisuusympäristön kehitystä ja tuottaa tietoa ylimmän turvallisuuspoliittisen johdon ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi. Sotilastiedustelu antaa ennen kaikkea ennakkovaroituksen Suomeen kohdistuvasta sotilaallisesta uhkasta ja tukee tässä työssä sitten viranomaisten tärkeää työtä.

Mikä tietysti ennen kaikkea on tärkeää ollut tässä julkisessa keskustelussa, on se, että kyse ei ole massavalvonnasta, johon ei missään nimessä Suomen kaltaisella valtiolla olisi-kaan minkäänlaisia resursseja, vaan on kyse kohdennetusta toiminnasta. Tällä ei tulla rikokseen ihmisoikeuksia, mistä käytiin myös keskustelua tämän poliittisen valmistelun aikana, vaan tarkasti tullaan valvomaan tätä tiedustelua sitten valtion toimesta, ja tästä tehtiin tärkeät pykälät meidän lainsäädäntöön. Olennaista on sitten myöskin, että tässä koko

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

lainsäädäntöprosessissa tehtiin vahvaa parlamentaarista valmistelua ja lähes yksimielisesti pystyttiin viemään tätä koko tiedustelulainsäädäntöä eteenpäin. On pakko antaa erityisesti edustaja Tapani Töllille suuret kiitokset siitä, että tätä valmistelua on voitu tehdä näin hyvässä hengessä ja on laajasti ymmärretty tämän tiedustelulainsäädännön tarpeellisuus ja päästy vihdoinkin tällä kaudella etenemään tämän lain toteutukseen asti. On harmi, että tätä ei saatu jo aikaisemmin toteutettua, mutta onneksi tällä Sipilän hallituskaudella tämä tarpeellinen lainsäädäntökokonaisuus vietiin läpi.

19.00 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Myös minun mielestäni on hyvä, että tämä lakiesitys on nyt sitten viimein eduskunnan käsittelyssä ja nimenomaan vielä tällä kaudella ehtimässä läpi, koska olisihan se varsin luokatonta, jos tämän merkeissä olisi perustuslain muutos tehty kiireellisenä ja sitten tavallinen lainsäädäntö jäisi laahaamaan vaalikausien yli ja menisi seuraavalle hallitukselle. Silloin sen perustuslainkaan muuttamisen tarkoitus ei olisi missään tapauksessa täyttynyt.

Itse olen ollut mukana tässä prosessissa alusta alkaen, tai melko alusta alkaen, parlamentarisessa seurantaryhmässä silloin, kun näitä lakiesityksiä valmisteltiin, ja sitten myöhemmin näitten eduskuntakäsittelyn seurantaryhmässä myöskin oman puolueeni edustajana. Tämä prosessi kaikkine aiemmin mainittuine kuvioineen tämän tiedusteluvalvontavaliokunnan yksityiskohtien ja muiden suhteen on itselleni varsin tuttu. Hyvä, että tämä on nyt tänne asti valmistunut.

Kiinnittäisin hieman huomiota tähän viimeisimpään käänteeseen, kun nämä lakiesitykset vielä kerran vedettiin pois eduskunnasta. Se prosessi ei mielestäni ollut erityisen tyydyttävä siinä mielessä, että toivottavasti ei jatkossa tule käytännöksi, että eduskunnan prosesseihin ja lainsäädäntöön pystytään puuttumaan ulkopuolisten vaikuttajien toimesta sosiaalisessa mediassa lähetetyillä viesteillä ja epämääräisillä huuteluilta ja sitten eduskunta reagoi ja hyppii näiden mainittujen tahojen pillin tahdissa. Näin ei mielestäni saa olla, ja tämän lain käsittely ei ollut mikään paras esimerkki eduskunnan arvovallan kannalta tässä mielessä.

19.02 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Jarva totesi, että näitä lakeja jo edelliselläkin kaudella oltiin valmistelemaan, ja todellakin kristillisdemokraateilla oli siinä hyvin vahva rooli. Silloin meidän sisäministeri Päivi Räsänen oli niitä ministereitä, jotka yrittivät tuossa hallituksessa saada tätä lainsäädäntökokonaisuutta eteenpäin, mutta silloinen hallituspohja ei antanut siihen mahdollisuuksia. Tietenkin sitten jälkeenkäin on mietitty sitä, miten paljon hyötyä olisi voinut olla siitä, että meillä olisi jo edellisellä kaudella pystytty ymmärtämään se, että me tarvitsemme tällaista lainsäädäntöä, jotta emme ole pelkästään niin sanotusti ystävällismielisten valtioitten tiedustelun varassa sen suhteen, kun tarvitsemme tällaisen vakavan rikollisuuden ehkäisemiseen tulevaa tiedustelutietoa. Jos ajatellaan todellakin vaikkapa Turun tapauksia, tai nyt kun me puhumme näistä Isis-taistelijoista ja heidän paluustaan, niin juuri sen tyyppistä tietoa meillä olisi ollut mahdollisuus saada, jos näitä lakiesityksiä oltaisiin voitu jo silloin viime hallituskaudella viedä eteenpäin. Mutta onneksi tässä on ymmärretty, että turvallisuusympäristö on vahvalla tavalla muuttunut Suomen ympärillä ja globaalisti tietenkin maailmassa ylipäättänsä ja että olemme perässä muista verrokkimaista lainsäädännön suhteen.

Sitten kun ajattelee täällä eduskunnassa käytyä käsittelyä, niin täällä on kyllä kiinnitetty äärimmäisen paljon huomiota siihen, että yksilön, normaalin yksilön, viestin suoja ja sen

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

salaisuus varmasti säilyy. Ei ole kyse massavalvonnasta. Sitten kun vielä perustettiin tämä parlamentaarinen valvontavaliokunta, niin uskon, että on otettu kaikki mahdolliset varoitimenpiteet sen suhteen, että tätä ikinä voitaisiin millään tavalla mielivaltaisesti käyttää tavallisia kunniallisia kansalaisia kohtaan. Täällä esitettyjä huolia edustaja Mustajärven suunnalta en kyllä pysty siinä mielessä ymmärtämään. Tietysti täytyy vain toivoa, että meillä yleisesti tällainen samantyyppinen konsensus, kuin tässä turvallisuusasiassa on, voisi monissa muissakin asioissa tulla käytännöksi.

Omassa edellisessä puheenvuorossani muistutinkin siitä, kun tämän lainsäädännön kohdalla niin huolellisesti otettiin oppositio mukaan, edustaja Tölli teki aivan erinomaista työtä, ja sitten eri käännteissä varmistettiin, että kaikki ovat mukana. Se ei ollut todellakaan pelkkä seurantaryhmä, vaan siinä käytiin kaikki mahdolliset näkemykset läpi, ja sitten vielä puolueitten puheenjohtajia käytettiin omassa keskusteluryhmässä, jossa käytiin läpi, että tiedämme kaikki, missä ollaan menossa. Tämä prosessi on ollut valtavan huolellinen, ja siitä voi antaa hallitukselle ehdottomasti kiitoksen. Tällä tavalla täällä olisi pitänyt ehkä muutamia muitakin lainsäädäntöesityksiä ja isoja paketteja yrittää viedä läpi, niin oltaisiin ehkä vähän toisenlaisissa lopputulemissa. Mutta tästä voi kyllä antaa koko eduskunnalle kiitoksen.

19.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Essayah kuvasi tässä tilannetta, joka oli viime vaalikaudella. On totta, kun itsekin mietin sitä, että meillä ehkä Suomessa vähän liian paljon on sellaista, että jotain pitää tapahtua, ennen kuin asiat etenevät, ja tietyllä tavalla tässäkin.

Edustaja Essayah viittasi Turun tapauksiin. En ole aivan varma, olisiko tällä lainsäädännöllä, tällä tiedustelulla pystytty sitä estämään. Oman käsitykseni mukaan ei olisi, mutta on mahdollista, että joitain signaaleja, joitain merkkejä sieltä olisi esille tullut. Mutta sen takia oikeastaan tämän puheenvuoron pyysin, että meidän suomalaista päätöksentekoa vähän liian usein vaivaa se, että toimeen ryhdytään ja tartutaan vasta siinä vaiheessa, kun jotain on tapahtunut ja sattunut. Näin on tapahtunut monissa eri asioissa, ja usein ne tapahtumat ovat olleet ikäviä, surullisia ja vakavia. Nyt on korkea aika saada tämä tiedustelulainsäädäntö kuntoon.

Niin kuin aiemmin totesin, Ruotsissa esimerkiksi on pystytty suunnitteluja, joissa terroristi-isku on ollut päämääränä, estämään tällaisen vastaavan tyyppisen lain kautta. Toivotaan, että tämä toimii myös Suomessa tulevaisuudessa yhtä hyvin ja tehokkaasti.

19.07 Mika Kari sd: Kunnioitettu herra puhemies! Edustaja Heinonen viittasi FRA-lakiin, Ruotsin kokemuksiin. Tuossa aikaisemmin pidin puheenvuoron pöntöstä, ja siinä vähän alkoi aika loppua. Ihan en ehtinyt niin pitkälle sanoa kuin haluaisin vielä aikakirjoihin jättää. Se on oikeastaan viesti siitä, että kun tiedustelulakipaketti hyväksytään ja perustetaan tiedusteluvalvontavaliokunta ja siihen valitaan nyt tiedusteluvalvontavaltuutettu, niin meidän pitää kyllä eduskunnassa, keitä edustajia täällä silloin onkaan, hyvin tarkkaan rakentaa sen valiokunnan työskentelytapa, työskentelyjärjestys: ei pelkästään tämmöisillä teknisillä kysymyksillä, millä tavalla varmistetaan luottamuksellisen tiedon pysyminen valiokunnan sisällä, vaan myös millä tavalla asioita käydään läpi.

Yksi asia on muun muassa se, miten jälkikäteisesti arvioidaan tiedustelulain onnistumisia, mihin edustaja Heinonen viittasi FRA:n osalta, ja millä tavalla käydään läpi niitä viranomaisten valtaoikeuksia, jotka eduskunta tässä säätää, ja sen jälkeen se tärkeä: millä ta-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

valla niistä asioista raportoidaan eduskunnalle ja sitä kautta kansalaisille, jotta meillä kaikilla on käsitys siitä, että me olemme tehneet ja myös onnistuneet tekemään maailman parhaimman tiedustelulain — niin viranomaisten valtaoikeuksien osalta, joilla varmistetaan kansallista turvallisuutta ja kansalaisten turvallisuutta, kuin kansalaisten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien osalta kestävää lainsäädäntöä. Nämä asiat pitää pystyä punnitsemaan myös täällä eduskunnan puolella, vaikka kyseessä on lainsäädäntö, joka pitää sisällään hyvinkin sensitiivistä tietoa, joka niillä tarkkarajaisuuksilla kuuluu sinne tiedusteluvalvontavaliokunnan puolelle, ei tänne eduskunnan salin puolelle. Mutta on etsittävä keino, millä tavalla kuitenkin niitä asioita järkevällä tavalla voidaan kansallisessa julkisessa keskustelussa läpikäydä ja varmistua siitä, että me olemme onnistuneet tämän lain tekemisessä.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilastiedustelusta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 203/2017 vp
Valiokunnan mietintö PuVM 4/2018 vp
Valiokunnan mietintö PuVM 9/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 9/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

19.10 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on parantaa Suomen kansallisen turvallisuuden kannalta vakavien kansainvälisten uhkien havaitsemista ja torjuntaa. Jo tämänkin vuoksi tämä esitys on tarpeellinen.

Sotilastiedustelu kohdistuu Suomen ulkopuoliseen toimintaan, ja sen pääasialliset kohteet ovat valtiotoimijoita. Puolustusvoimilla olisi jatkossa Suomessa ja ulkomailla toimivaltuudet henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun sekä tietoliikennetiedusteluun. Puolustusvoimat harjoittaa jo nyt tiedustelua — se ei ole kenellekään varmaan yllätys — mutta tiedustelua varten ei ole laissa säädettyjä erityisiä toimivaltuuksia. Siksikin on hyvä, että nyt saadaan säädettyä tämä laki. Taustalla on muun muassa turvallisuusympäristön muutos. Heikentyneessä turvallisuusympäristössä sotilastiedustelun nykyisillä toimivaltuuksilla ei voida riittävällä tavalla tukea ylintä valtionjohtoa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa päätöksenteossa eikä varautua torjumaan Suomeen kohdistuvia vakavia kansallista turvallisuutta vaarantavia uhkia.

Tällä hetkellä tietoliikennetiedustelu ei ole mahdollista. Jatkossa Puolustusvoimilla olisi Suomessa ja ulkomailla toimivaltuudet henkilö- ja tietojärjestelmätiedusteluun sekä tietoliikennetiedusteluun. Verrokkimailla nämä toimivaltuudet jo ovat. Tiedusteluvaltuudet parantavat valmiutta, koska ne edesauttavat Puolustusvoimien ja maan poliittisen johdon käytössä olevan tilannekuvan ja ennakkovaroitustajan kohenemista. Senhän pitäisi olla meidän kaikkien etu, ja tästä eteenpäin se tulee myös olemaan. Tämäkään laki ei kohdistu

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

tavan kansalaiseen, koska sotilastiedustelua ei saa kohdistaa muuhun kuin sotilaalliseen toimintaan tai kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan.

Arvoisa puhemies! Pidän tätä lakia yhtä tärkeänä kuin edellistä käsittelyssä ollutta lakia.

19.12 Marisanna Jarva kesk: Arvoisa puhemies! Käytinkin jo sotilastiedusteluun liittyen oman puheenvuoron tuossa edellisessä pykälässä, kun puhuimme tästä tiedustelulakien kokonaisuudistuksesta, mutta käytän myös tässä kohdassa puheenvuoron siltä osin, että nyt puhumme erityisesti sotilastiedustelun osalta.

Kun käsitelimme tätä puolustusvaliokunnassa, niin erityisen tärkeä oli juurikin se huomio, että meidän kumppanimamme kuitenkin tekevät jo tätä tiedustelua myös Suomen osalta. Esimerkiksi Ruotsissa puolustusministeriön alainen signaalitiedustelu FRA, Försvarets radioanstalt, voi seurata suomalaista tietoliikennevirtaa, mutta Suomessa tämä ei ole ollut mahdollista. On todella tärkeää, että meillä on oma tiedustelu ja valvonta myös tältä osin, minkälaista tiedustelua kohdistuu meidän maahamme, niin että pystytään sitten saamaan ajoissa tieto viranomaisille, miten voimme ennaltaehkäistä mutta ennen kaikkea sitten puuttua tähän rikolliseen toimintaan ja kansallista turvallisuutta uhkaavaan toimintaan. Turvallisuusympäristömme on todellakin muuttunut, ja meidän pitää olla valveutuneita ja meillä pitää olla kykyä vastata näihin nykyaikaisiin uhkiin.

Erytyisesti tässä sotilastiedustelua koskevassa laissa ehdotetaan säädettäväksi sotilastiedustelun kohteista ja tiedustelutoiminnassa noudatettavista periaatteista, toiminnan ohjauksesta sekä valvonnasta puolustushallinnossa. Meidän sotilastiedusteluviranomaisiamme olisivat Puolustusvoimien pääesikunta ja Puolustusvoimien tiedustelulaitos.

Niin kuin tuossa aikaisemmassa puheenvuorossa kävi ilmi, tiedustelutoimintaa on toki tehty aikaisemminkin, mutta on tärkeää, että meille tulee nyt sitten myös selkeä lainsäädäntö tähän asiaan liittyen ja myöskin tietyt ihmisoikeudet pystytään varmistamaan tältä osin, että meillä ei jää siitä epäselvyyttä, miten viranomaiset sitten toimivat tietoliikenteen seuraamisessa. Ennen kaikkea on ollut todella tärkeää se, että massavalvontaa ei synny vaan tämä toiminta on kohdennettua. Tosiaan resurssit meillä eivät riittäisikään mihinkään massavalvontaan, kun tällaista pelkoa on ollut, ja on tärkeää, että meillä on hyvin tarkka ja hyvin vahva valvonta myös sen osalta, miten tätä toimintaa Suomessa tehdään. On erittäin tärkeää, että tämä lainsäädäntö nyt vihdoinkin toteutetaan ja meidän viranomaisemme ja erityisesti sotilasviranomaisemme saavat toimintaohjeet tämän toiminnan suhteen. Kiitän myös hallitusta tämän hyvän lainsäädännön eteenpäinviemisestä.

19.15 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tässä voi todellakin esittää kiitokset paitsi hallitukselle myös kyllä tässäkin tapauksessa koko eduskunnalle. Tätä työtä on tehty, aivan niin kuin tuota siviilitiedustelulakia, yhteistyössä ja hyvässä sellaisessa. Tämän lain kohdalla ymmärtääkseni on ollut paljon vähemmän keskustelua, tietenkin johtuen tämän lain kohteesta, ja siinä mielessä näitä yksityisyydensuojaan liittyviä kysymyksiä ei ole siinä määrin tarvinnut käsitellä kuin sitten siviilitiedustelun puolella. Ja jos oikein olen ymmärtänyt viime kauden keskusteluja, tämä sotilastiedustelulaki olisi ollut kai nopeammin jo silloin vietävissä läpi, mutta totta kai tämä muodostaa tällaisen kokonaisuuden. Niin kuin täällä on puheenvuoroissa tuotu hyvin esille, kyllä varmasti sotilastiedustelua on aina jollakin tavalla tehty, vaikka sitä raamittavaa lainsäädäntöä ei ole ollut, ja siinä mielessä on totta kai tärkeätä, että meillä sitten löytyy se lainsäädäntö ja meillä on kokonaisuus. Nämä kaksi lainsäädäntöä muodostavat kokonaisuuden, ja siinä mielessä näitten yhtäaikainen lä-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

pivieminen tässä lainsäädäntöprosessissa on ollut tietysti äärimmäisen tärkeää. Todellakin kiitokset kaikille asianosaisille.

19.16 Mika Kari sd: Arvoisa herra puhemies! Puolustusvaliokunnan varapuheenjohtajana olen saanut osallistua tähän valiokuntatyöhön monella viisiin, ja on tässä mukava kiittää paikalla olevia valiokunnan kollegoja erinomaisen hyvästä työstä. Me kuulimme hie- man yli vuoden kestäneen prosessin aikana yli sataa asiantuntijaa pelkästään tähän puolus- tuskokonaisuuteen, sotilastiedustelulakiin, liittyen, ja tiedustelulain ollessa tässä vaiheessa siellä siviili- kuin tällä sotilaspuolellakin voisin käyttää tällaista aloittelevan polkupyöräi- lijän vertausta, että nyt tässä vaiheessa näyttävät kyllä asiat jo helpoilta, kun ollaan päästy ajamaan pyörällä ja pysytään pystyssä, mutta kyllä tähän sotilastiedustelulain ulkomaan- tiedusteluosaankin liittyy kysymyksiä, joita jouduttiin valiokunnassa käymään aika tarkas- ti läpi, hyvinkin tarkasti läpi, ja myös tekemään tarvittavia säätöjä ja korjauksia, jotta ol- laan tässä pisteessä ja pyörä liikkuu.

Samoin kuin tuossa aikaisemminkin sanoin, tällä sotilaspuolella meidän pitää myös käy- dä tarkkaan läpi jatkossa tässä tasavallassa se, millä tavalla tämä laki pysyy ajantasaisena. Niin kuin täällä valiokunnan mietinnössä ja lain perusteluissakin lukee, myös tällä sotilas- puolella kehitys kulkee kovaa vauhtia, ja jotta Suomen sotilastiedustelu pystyy tuottamaan ylimmälle valtionjohdolle riittävän ajantasaista ja tarkkaa tietoa päätöksenteon taakse, tämä prosessi tulee joka vuosi varmistaa omalla arviointityöllä, jonka myös sitten puolus- tushallinto sisällään tekee.

Ainakin nyt omasta puolestani voin sanoa, että itselläni on myös hyvin vahva luottamus meidän viranomaistemme asiantuntemukseen ja osaamiseen, ja haluan tässä yhteydessä — kun arvaan, että tätäkin eduskunnan keskustelua seuraa moni sotilasasiantuntija ja puolus- tusministeriön asiantuntija — vielä kiittää myös asiantuntijoita siitä asiantuntemuksesta, joka valiokunnalla on ollut käytettävissä. Me teemme aivan uutta lakia, josta ei ole meillä suomalaisilla vielä kokemusta, ja tässä yhteydessä on ollut tärkeää voida nojata päätöksen- teon tueksi niihin tietoihin, joita asiantuntijoilta olemme saaneet.

19.18 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Valiokuntamme varapuheenjohtaja edustaja Kari kiitti meitä valiokunnan jäseniä, mutta kiitoksen voi antaa ehdottomasti myös varapuheenjohtajalle, joka itse asiassa tässä aivan loppumetreillä kantoi vielä isoa vastuuta kokouksia johtaenkin samaan aikaan, kun puheenjohtaja Kanerva oli sairaslomal- la. Yhteistyö oli hyvää, saumatonta.

En kauheasti uskalla ottaa kantaa siihen, mitä tässä viime viikkoina on tapahtunut, mut- ta sen uskallan sanoa, että meidän työemme oli hyvää ja perusteellista. Sen takia haluan tä- hänkin kohtaa kiitoksen sanoa meidän valiokunnallemme, mutta myös tämän sotilastiedus- telulainsäädännön kirjoittajille ja valmistelijoille ministeriössä. He ovat tehneet erinomai- sen hyvää työtä tehden ensin tämän kokonaisuuden ja sitten myös yhteistyötä valiokunnan kanssa. Haluan myös antaa erittäin suurta tunnustusta ja kiitosta meidän erinomaiselle va- liokuntaneuvoksellemme Heikki Savolalle, joka teki erinomaisen hyvää työtä meidän kanssamme.

Voi sanoa, että se kokonaisuus, joka tässä näiden yli sadan asiantuntijakuulemisen ja pit- kän, viikkojen työstön jälkeen kasaan saatiin, kestää kyllä tarkastelun kaikilta tahoilta. Se kesti erinomaisella tavalla myös tämän tarkastelun, mikä nyt sitten viime hetkinä sen koe- ponnistamiseksi vielä tuli.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Nyt on kiire ja korkea aika saada tämänkin lainsäädäntö voimaan. Näin ollen lopetan puheeni tähän.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle työaikalaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 158/2018 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 17/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 17/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

19.20 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Työaikalaki on yksi tärkeimmistä työhyvinvointia ja sitä kautta työssä käyvien kokonaiselämänlaatua säätelevä laki. Siksi onkin harmillista, että tätä lakia ei ole valmisteltu riittävän huolellisesti ja esimerkiksi esityksen vaikuttavuusarvioinnit ovat kovin puutteelliset. Työaika-suojelun tason muutosten arviointi, sukupuolivaikutusten arviointi sekä perhe-elämä- ja lapsivaikutusten arvioinnit ovat heikosti tehtyjä. Lisäksi laki jättää auki runsaasti erilaisia tulkintakysymyksiä.

Tämän lain lukuisia puutteita tuomme esille vastalauseessamme, joka on sosiaalidemokraattien, vasemmistoliiton, vihreiden ja perussuomalaisen yhteinen. Esitämme useita pykälämuutoksia ja kahta lausumaa. Esittelen tässä puheenvuorossani luettelomaisesti ne kohdat, joita emme tässä lakiesityksessä voi hyväksyä. Epäkohtia on kuitenkin niin paljon, että todennäköisesti joudun pyytämään toisenkin puheenvuoron, sillä haluan näiden asioiden tulevan kirjatuiksi myöskin pöytäkirjaan.

Ensinnäkin haluamme nostaa esille ongelman lakiesityksen erimitallisuudesta suhteessa työaikadirektiiviin ja erityisesti soveltamisalaan. Asiantuntijakuulemisissa on kyseenalaistettu toimintamalli, jossa tehdään suljettu lista toimialoista, joilla työaikalakia ei sovelleta. Voi olla toimialoja, joita ei ole vielä olemassakaan ja joilla vallitsee tulevaisuudessa työaika-autonomia. Tällaiset tyhjentyvät listat ovat ongelmallisia siinä mielessä, että ne ovat johonkin aikaan sidottuja. Työaikadirektiivin vastaava lista ei ole suljettu. Hallituksen työaikalakiesitys ei ole direktiivin lähestymistapaa vastaava tapa.

Toiseksi työaikalakiehdotuksen tavoitteena on muun muassa ajantasaistaa työaikalaki vastaamaan työn tekemisen tavoissa tapahtuneita muutoksia eli esimerkiksi sitä, että työajaksi luettava aika ei enää olisi paikkasidonnaista. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että niin sanottu etätö lasketaan kokonaisuudessaan työajaksi. TEMin työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle antama vastine tästä lakiesityksestä ei välttämättä puolla tätä tavoitetta. Valiokunnan olisikin ollut tämän vuoksi hyvä todeta, että hallituksen esitykseen tuotua muutosta tulkitaan niin, että jos työntekijään sovelletaan työaikalakia, työaikalaki tulee kokonaisuudessaan sovellettavaksi, ja että kaikki työtunnit riippumatta siitä, missä ne on tehty, lasketaan työaikaan. Tämä jää nyt hiukan epäselväksi.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Kolmanneksi vastustamme keskimääräisen yleistyöajan tasoittamisjaksokohtaista lisätyökiintiötä. Se romuttaa vuorokautisen työaika-suojelun ja oikeuden yksityiselämään. Nykyisin työntekijä voi kieltäytyä työskentelemästä yli kahdeksan tuntia, koska tällöin tulee pyytää ylityösuostumus. Esitämme säädöksen korjausta siten, että vuorokautinen ylityöraja säilyy kahdeksassa tunnissa ja jos yli kahdeksan tunnin työskentelyn jälkeen on vielä tarpeen teettää työtä, tulee työntekijältä saada ylityösuostumus.

Neljäs esiin nostamamme kritiikki koskee jaksotyötä. Jaksotyö koskettaa erityisesti sosiaali- ja terveystalouden työntekijöitä. Työaikalain uudistamisen tavoitteena on valmistautua tulevaisuuden työelämään, ja nyt olisi jo aika luopua vuonna 1946 kehitetystä jaksotyöstä eikä suinkaan laajentaa sen soveltamisalaa, kuten nyt tehdään. Jaksotyö on naisia syrjivä työaikamuoto, jossa on huono työsuojelun taso. Jaksotyö asettaa työntekijät huonompaan asemaan kuin yleistyöajan mukaista 24/7-työtä tehtäessä. Kaikki 24/7-työ voidaan järjestää vuorotyönä, jossa työaika-suojelu on parempi. Tässä yhteydessä on myös hyvä muistaa, että ILO:n yleissopimuksen 149 sairaanhoitohenkilöstöstä velvoittaa yhdenmukaistamaan työehdot. Siksi vastalauseessamme edellytämme, että aloitetaan valmistelu jaksotyöstä luopumiseksi. Tämä on tärkeää, jos haluamme lisätä hoitoalan houkuttelevuutta.

Viides korjattava asia lakiesityksessä ovat säädökset yötyöstä ja vuorokausilevosta. Työntekijän vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen omiin työaikoihinsa parantaa edellytyksiä sovittaa työtä ja muuta elämää yhteen. Toisaalta työaika-kojen muuttuminen epä-säännöllisemmäksi ja mahdollisuudet vuorotyön teettämiseen uusilla aloilla voivat lisätä työajoista johtuvia terveyshaittoja.

Vuorokausilevon vähimmäiskeston nostaminen yhdeksästä yhteentoista tuntiin on myönteinen uudistus. Kuitenkin lakiesityksessä sanotaan, että jaksotyössä vuorokausilepo voi työn järjestelyihin liittyvistä syistä olla vain yhdeksän tuntia. Käytännössä tämä saattaa johtaa siihen, että jaksotyössä esiintyy edelleen runsaasti alle yhdentoista tunnin mittaisia vuorovälejä. Lyhyiden vuorovälien tiedetään olevan yhteydessä väsymykseen, unetomuuteen, tapaturmiin ja sairauspoissaoloihin. Lyhyet vuorovälit vaikeuttavat myös työn ja muun elämän yhteensovittamista. Laissa olisikin syytä määrittää rajat, kuinka usein jaksotyötä tekevä henkilön vuorokausilepo voidaan lyhentää alle yhteentoista tuntiin, jotta todellisuudessa työaika-suojelu paranisi eikä heikentyisi. Vastalauseessamme esitämme, että jaksotyössä tilapäisesti voidaan vuorokausilepo lyhentää alle yhteentoista tuntiin enintään kahdesti viikossa eikä koskaan peräkkäisinä päivinä. Lisäksi menettelyyn tulee olla aina kirjallisesti yksilöity ja perusteltu syy.

Lakiesityksen mukaan säännöllisen työajan järjestelyistä voidaan sopia tietyissä tilanteissa aiempaa selvästi pidemmissä tasoittumisjaksoissa. Asiantuntijoiden näkemyksen mukaan neljän kuukauden tasoittumisjakso työajan enimmäismäärässä on liian pitkä. Näin pitkä tasoittumisjakso sallii pitkät viikkotyöajat. Siksi esitämme vastalauseessamme kuuden viikon tasoittamisjaksoa työajan enimmäismäärään.

Myöskään yötyötä ei pidä lisätä. Suomi on jo Euroopan kärkimaa työajan joustoissa ja yötyöntekijöiden määrässäkin Euroopan kärkeä. Riittävien lepotaukojenkin kanssa yötyö on terveysriski, ja siksi yhteiskunnan tulee organisoida työ siten, että yötyö rajataan vain välttämättömään. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan yötyötä voidaan teettää jaksotyössä. Hallituksen esityksessä todetaan, että oikeus teettää säännöllisesti yötyötä koskisi jaksotyöksi järjestetyn työn lisäksi kaikkea sellaista työtä, joka voitaisiin järjestää jaksotyönä. Katsomme, että tämä laajennus on heikosti perusteltu ja oikeus teettää säännöllistä yötyötä tulee rajata koskemaan vain tosiasiallisesti jaksotyöksi järjestettyä työtä. Samoin

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

valtioneuvoston päätös yötyötä tekeville työntekijälle järjestettävästä kuljetuksesta tulee säilyttää eikä poistaa, kuten hallitus esittää.

Ja nyt kysyn puheenjohtajalta: Voinko jatkaa? Vai tulenko toisen kerran?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: No, jos edustaja minuutissa selviää.

Ei selviä. [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: No, kun on periaate sovittu, niin yritetään pitää siitä kiinni, jos saan pyytää.

Selvä, tulen toisen kerran.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Eli seuraavana edustaja Kontula. — Oikein kohtelias kysymys edustajalta.

19.28 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Myös minulla on useita huolia liittyen tähän uuteen työaikalakiin, mutta koetan käsitellä asiat sen verran yleisemmällä tasolla, että se ei edellytä toista puheenvuoroa.

Työaikalain tavoitteena on vastata työelämän muutoksiin, ja niitä totta tosiaan onkin ehtinyt tulla jo paljon siitä, kun työaikalaki 1960-luvulla säädettiin. Siihen nähden tulos on kuitenkin varsin varovainen. Hallituksen esitys ei kommentoi alustatyötä tai itsensätyöllistäjien työaika-suojelua millään tavalla. Se ei etsi ratkaisuja monien samanaikaisten töiden kanssa elävien henkilöiden työaika-suojeluun, ja se etenee myös hyvin varovaisesti kysymyksissä työn irtaantumisesta työpaikasta eikä korjaa sellaisia työaikalain keskeisiä ongelmia, jotka ovat selvästi tunnistettuja ja joiden ei voi katsoa enää kuuluvan tähän aikaan ja maailmaan. Tässä tarkoitan esimerkiksi ajasta ikuisuuteen jatkuvan lisätyösuostumuksen antamista työsopimuksen solmimisen yhteydessä, mikä käytännössä johtaa tilanteeseen, jossa henkilö, jos hän ei pääse töihin silloin kun lyhyellä varoitusajalla työnantaja häntä pyytää, voi kieltäytyä työstä lähes milloin tahansa vain kertomalla omaan elämäänsä liittyvän henkilökohtaisen syyn. Ei ole enää tätä päivää, että työntekijöiden pitää kertoa henkilökohtaisista häistään ja hautajaisistaan työnantajalle, koska he eivät kykene millään laila ennakoimaan omaa työaikaansa.

Työaikalain muutoksessa on kyllä hyviä esityksiä, kuten esimerkiksi kokeilu joustotyöajasta, mutta varovaisesti, kovin varovaisesti mennään ja osin aivan väärään suuntaan. Kun lähdetään uudistamaan työaika, keskeinen ja tärkein kysymys on tietysti, millaisia työmarkkinoita me haluamme. Työaikalaki vaikuttaa meidän työmarkkinoihin kokonaisuudessaan, ja keskimäärin sillä on iso merkitys yhteiskunnan arjen järjestymiseen ja siihen, millainen rytmi meillä yhteiskunnassa on. No tutkimusten mukaan terveellinen työaika on sellaista työtä, jota tehdään päivisin, joka on sillä tavoin ennakoitavissa, että ihmiset pystyvät järjestämään työn ulkopuolisen elämänsä järkevällä tavalla, ja joka takaa välttämättömät lepoajat. No nyt tässä työaikalain esityksessä kannustetaan aikaisempaa enemmän yötyöhön, lisätään työajan ennakoimattomuutta ja heikennetään mahdollisuuksia vuorokausilepoon. Voi kysyä, kuinka moni meistä haluaisi sairaskohtauksen saatuaan joutua sellaisen sairaanhoitajan hoitamaksi, joka on ehtinyt nukkua esimerkiksi kaksi tuntia viimeisen vuorokauden aikana — en minä ainakaan. Yhdessä nämä muutokset synnyttävät mei-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

dän työmarkkinoille sellaisia trendejä, joissa yötyö todennäköisesti lisääntyy ja siitä saata-
vat korvaukset heikkenevät ja työaikaan liittyvät terveysriskit lisääntyvät. Muutokset ovat
aika mikrotasolla yksilöiden kohdalla mutta tilastollisesti, isoissa väestöryhmissä merkit-
täviä.

Ennen kaikkea minusta se iso, tärkeä kysymys on: onko sirpaletyöelämä — siis semmoi-
nen työelämä, jossa ihmiset menevät kutsusta töihin mihin kellonaikaan tahansa, minä ta-
hansa viikonpäivänä, jouluna ja juhannuksena, silloin kun on lapsensa ristiäiset — sellai-
nen maailma ja sellainen työelämä, joka on jollakin lailla koherenssissa perheiden arjen ja
onnellisen, hyvän elämän kanssa? Minun mielestäni ei. [Kari Kulmala: Tervetuloa poliisin
työhön!] Minun mielestäni työ pitää pystyä järjestämään yhteiskunnassa sellaisella taval-
la, että ihmisten on mahdollista viettää perhe-elämää, juhlia rakkaitensa kanssa, suunnitel-
la tulevaisuutta — elää kaikkea sitä normaalia elämää, mistä me kaikki haaveilemme. —
Kiitos.

19.33 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Kuuntelin kollegojen puheenvuoroja, ja täy-
tty todeta, että tässä työaikalain muutoksessa on hyvä huomioida, että me teemme yhteis-
kunnassa lainsäädäntömuutoksia, jotka välillisesti vaikuttavat siihen, että meille tulee tar-
vetta työaikalainsäädännön muutoksiin. Taisi olla itse asiassa niin, että ainoastaan vasem-
mistoliitto ja kristillisdemokraatit olivat tässä salissa sitä mieltä, että meidän ei tule kaup-
pojen aukioloa lähteä vapauttamaan tavalla, jolla sitten teimme sen. Olimme ainoat puolue-
et, jotka ennakoimme sitä, että yhteiskunnassa olisi hyvä olla sellaista rytmiä, jossa olisi
mahdollisuus perheillä pitää niitä yhteisiä vapaapäiviä, plus mitä se aiheuttaa myöskin esi-
merkiksi päivähoidon puolelle. Elikkä se tarve jatkuvan ympärivuorokautisen hoidon jär-
jestämiseen ja muuhun vastaavaan tulee sitten automaattisesti tämän tyyppisten lainsäädän-
tömuutosten myötä.

Mutta kun edustaja Mäkisalo-Ropponen on tässä käyttämässä seuraavaksi puheenvuo-
ron ja te olette siellä valiokunnassa tätä asiaa huolellisesti käsitelleet, niin oikeastaan täällä
nyt kollegana esittäisin kahdesta asiasta kysymyksen, ja toivon, että ehkä pystytte puheen-
vuorossanne niihin vastaamaan.

Tämän lain käsittelyn yhteydessä ymmärtääkseni nousi esille myöskin kahteen elämän-
alaan liittyvät poikkeukselliset työaikajärjestelyt, työaikajärjestelyt, jotka liittyvät seura-
kuntien erilaiseen leiritoimintaan ja toisaalta myöskin erilaisten urheilujärjestöjen kilpai-
lu- ja leiritystoimintaan. Näissähän työntekijöillä, jotka ovat leireillä työntekijöinä, on aika
mahdotonta esimerkiksi vaikkapa jossakin saarella pidettävän leirin yhteydessä ajatella,
että voitaisiin lähteä sieltä pois viettämään niin sanotusti vapaa-aikaa tai muuta vastaavaa,
vaan he ovat koko ajan siellä leiriolosuhteissa. Mutta toisaalta sitten, jos lähdetäisiin las-
kemaan näitä tunteja sillä periaatteella, että kaikki se aika, mikä ollaan esimerkiksi kahden
viikon rippileirillä, on työaikaa, niin meillä kyllä olisivat niin seurakunnat kuin urheilujär-
jestöt konkurssissa siinä vaiheessa, jos kaikki olisi ikään kuin maksettavaa työaikaa. Siinä
mielessä olisinkin nyt halunnut kuulla, minkälaisiin ratkaisuihin tai pykälämuotoiluihin
näitten osalta päädyttiin.

Muistan, että esimerkiksi urheilujärjestöistä tuli sellaista signaalia, että aika monet ko-
kivat tällaisen ulkomailta vaikkapa kilpailuihin valmentajana osallistumisen myöskin tie-
tynlaisena, voisiko sanoa, palkkiona siitä työstä, mitä on tehty. Toki sielläkin on totta kai
ne tunnit, joista maksetaan, mutta aika moni oli sitä mieltä, että olisi valmis käyttämään
myöskin vapaa-aikaansa näihin tilanteisiin. Monet myöskin kokivat, että siinä, että on

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

mahdollisuus olla vaikkapa jonkun huipputapahtuman yhteydessä, seurata sitä ja muuta vastaavaa, tuli myöskin sen tyyppistä vastinetta. Mutta tästä mielelläni kuulisin, mitä keskustelua valiokunnassa näitten osalta käytiin ja olivatko nämä tahot sitten kuultavina näitten erityisten työaikajärjestelyjen takia.

19.36 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kontula ystävällisesti lupasi tarkistaa vastauksen edustaja Essayahille. Kuultavina he olivat, mutta nyt tarkistetaan, mikä oli se lopullinen muoto, mitä siellä päätettiin. Tämä asia oli kyllä todellakin keskustelussa.

Arvoisa puhemies! Vastalauseessamme on siis esitelty yhdeksän epäkohtaa, ja edellisessä puheenvuorossani pääsin kohtaan kuusi.

Eli kuudes huomiomme koskee varallaoloa. Esityksen mukaan varallaolo olisi työntekijän lepoaikaa, vaikka hän sen aikana olisi velvollinen olemaan tavoitettavissa ja saapumaan kutsun saatuaan työtehtäviin. Oikeus keskeyttömään vuorokausilepoon ei koski varallaolon aikana tehtyä työtä, ja korvaava vuorokausilepo tulisi käytännössä annettavaksi harvoin. Tämäkin on hyvä perustelu sille, miksi jaksotyöstä kannattaa luopua. Edellytämme myös, että varallaolon aikana tehty työ on aina lisä- tai ylityötä myös jaksotyössä. [Kari Kulmala: Lääkäri saa siitä 500 euroa!]

Seitsemäs huomiomme koskee joustotyötä ja osa-aikatyön tuntien vakiinnuttamista. Joustotyö on uusi työaika, ja sen toimivuutta pitää tarkkaan seurata. Osa-aikatyöntekijöiden työaikasuojelua tulisi vahvistaa säätämällä työaikalaisissa työajan vakiinnuttamisesta. Tällä ei sellaisenaan estettäisi osa-aikatyön teettämistä, joka eritoten yksityisillä palveluilla on usein tarpeen kysynnän vaihteluista johtuen. Työajan vakiinnuttamista koskevan sääntelyn myötä lisätyön teettämistä ei kuitenkaan voitaisi enää käyttää yksinomaan työnantajan tarpeista lähtevänä joustoelementtinä. Vakiinnuttamisella myös varmistettaisiin, että työ sopimustunnit vastaisivat aina mahdollisimman tarkoin todellista työn teettämistarvetta. Lisäksi vakiinnuttamisella vahvistettaisiin työntekijän oikeutta siirtyä osa-aikaisesta työstä kokoaikaiseen ja siten mahdollisuuksia parantaa työn ja muun elämän yhdistämistä. Tällä hetkellä esimerkiksi kaupan alalla 68 prosenttia kaikista osa-aikaisista on työskennellyt yli viisi vuotta työrastaan osa-aikaisena ja 40 prosenttia jopa yli kymmenen vuotta.

Kahdeksas huomiomme koskee lisätyösuoistumusta ja nollatuntisopimuksia. Mielestämme kaikkien osa-aikatyöntekijöiden osalta tulee poistaa mahdollisuus antaa pysyvä suostumus lisätyön tekemiseen. Hallituksen esitys asettaa perusteetta eri osa-aikatyöntekijäryhmät keskenään eriarvoiseen asemaan lisätyösuoistumuksen suhteen. Myös muilla kuin vaihtelevaa työaikaa noudattavilla osa-aikatyöntekijöillä lisätyötunnit voivat muodostaa merkittävän osan työntekijän työajasta. Pysyväisluonteinen lisätyösuoistumus voi siten myös niin sanottujen tavallisten osa-aikatyöntekijöiden osalta johtaa tilanteeseen, jossa työntekijä olisi aina velvoitettu ottamaan vastaan lisätyötä ilman, että työntekijä voi siihen varautua.

Lisätyöhön tarvittavan suostumuksen edellytys on hallituksen esityksen toteutuessa erilainen riippuen siitä, minkälainen työ sopimus työntekijän kanssa on tehty, ja tämä voi aiheuttaa kyllä työpaikalla aikamoista hämminkiä. Voi nimittäin olla pelkkä sattuma, millaisen osa-aikaisen työ sopimuksen kukin on tehnyt.

Yhdeksäs esille nostamamme asia koskee lepoaikoja ja korvaavaa lepoaikaa. Jaksotyön vuorokausilevon pidentäminen yhdeksästä tunnista yhteentoista tuntiin on parannus nyky-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

tilaan mutta ei todellisuudessa lisää työaika-suojelua. Työaikalain mukaan työntekijälle annetaan vastaavanlaiset korvaavat lepoajat. Sanamuoto on direktiivissä aktiivinen, mutta hallituksen esityksen mukaan lepoaika korvautuisi passiivisesti mahdollisesti vasta kahden viikon kuluttua muun pidemmän viikkolevon yhteydessä toteutettavaksi. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 31 artiklassa, siis Oikeudenmukaiset ja kohtuulliset työolot ja työehdot, sanotaan: ”Jokaisella työntekijällä on oikeus enimmäistyöajan rajoitukseen sekä päivittäisiin ja viikoittaisiin lepojaksoihin ja palkalliseen vuosilomakauteen.” Perusoikeuskirja lähtee siis siitä, että jokaisella työntekijällä on oikeus työaika-suojeluun perusoikeutena, ja tähän Suomenkin olisi velvollisuus sitoutua.

Viimeisenä kohtana vastalauseessamme tuomme esille sen, ettemme voi hyväksyä hallituksen tulkintaa kanneaika-asiassa. Työaikalain uudistamista pohtinut työryhmä esitti, että työoikeudellisten saatavien kanne- ja vanhentumisaikoja pitäisi arvioida kokonaisuutena. Työaikalain kanneaikoihin ei tämän vuoksi olisi työryhmän mukaan syytä tässä yhteydessä puuttua. Työryhmä ehdotti, että lukuun ottamatta työaikapankkisaatavia koskevan vanhenemisajan lisäystä kanneaikaa koskeva säännös olisi hallituksen esityksessä samanlainen kuin nykyisessä. Tästä huolimatta hallituksen esityksen perusteluissa ehdotetaan nykyisen muuttamista niin, että työtuomioistuimen tulkinta viiden vuoden kanneajasta ei olisi enää mahdollinen. Perustelut eivät siis tältä osin vastaa pykäläehdotusta. Jos tulkintaa halutaan muuttaa ja omaksua korkeimman oikeuden tapauksesta ilmenevä oikeusohje, säännöstä on muutettava niin, että siitä selkeästi ilmenee, mitä on tarkoitettu muutettavan. Perusteluilla ei nimittäin voi säätää.

Helmikuussa 2019 työtuomioistuimesta on saatu välituomio koskien työaika-perusteisten saatavien vanhenemista. Tuomion mukaan työehtosopimuksella sovitut työaika-saatavat eivät vanhene työaikalain vanhenemisaikojen mukaan kahdessa vuodessa vaan työehtosopimuslain mukaan viidessä vuodessa. Tuomiossa on viitattu useisiin kansainvälisiin sopimuksiin ja säädöksiin. Mielestämme tämä päätös olisi pitänyt huomioida hallituksen esitystä tehtäessä, ja tätä ei ole nyt huomioitu.

Eli, arvoisa puhemies, yhteenvedona voi todeta, että paljon epäselvyyksiä tähän lakiesitykseen jäi ja todennäköisesti seuraava hallitus joutuu näitä pikaisella aikataululla korjailemaan. — Kiitos.

19.43 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Vastaan ensin edustaja Essayahin kysymykseen: Niiltä osin, kun puhutaan urheilujärjestöjen leiritoiminnasta tai harjoitustoiminnasta, valiokunnassa ei tehty muutoksia hallituksen esitykseen. Sanatarkka muotoilu laissa tulisi näin olemaan: ”Tätä lakia ei sovelleta voittoa tavoittelemattomassa yhteisössä työskentelevän työntekijän työhön siltä osin, kun hän osallistuu tapahtuma-, kilpailu- tai leiritoimintaan, josta on sovittu sellaisella 34 §:ssä tarkoitettulla valtakunnallisella työehtosopimuksella, joka turvaa työntekijälle tämän lain lepoaikoja ja enimmäistyöaika-a vastaavan suojan.” Eli asia on ratkaistu niin, että kun kysymys on niin poikkeuksellisista olosuhteista, että niitä ei ole järkevää tuoda työaikalain piiriin, niin toimijat voivat työehtosopimuksin sopia keskenään muista järjestelyistä.

Hiukan tätä sivuten muutos sen sijaan tehtiin kysymykseen siitä, missä määrin uskonnollisia toimituksia ja tehtäviä tekevien henkilöiden voidaan katsoa kuuluvan työaikalain ulkopuolelle. Hallituksen esityksessä oli, että uskonnolliset toimitukset ja tehtävät katsottiin työaikalain ulkopuolelle, ja tästä sana ”tehtävät” päätettiin poistaa sen vuoksi, että tällaisessa rajoitetummassa merkityksessä se vastaa paremmin direktiiviä ja kohdistuu sel-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

keästi vain sellaisiin seurakuntien toimintoihin, joita selkeästi ei ole mahdollista säätää työaikalain määrittämällä tavalla.

Sitten vielä lisäys edelliseen puheenvuorooni:

On olemassa joitakin pitkälti ihmiskunnan hämärästä, kaukaa ennen kirjoitustaidon keksimistä tulevia totuuksia, jotka ohjaavat meidän kaikkien elämää. Yksi niistä on, että ihmiselle on normaalia nukkua öisin ja tehdä töitä ja muita puuhailuja sitten päivisin. Toinen on, että on normaalia viettää aikaa läheistensä kanssa, ihmiset nauttivat kovasti siitä, että he saavat olla perheenjäsentensä ja ystäviensä kanssa. Nämä ovat meillä läpi historian, kulttuurista toiseen vahvasti suojattuja käytäntöjä. Antiikin Kreikasta, keskiajalta, uudelta mantereelta, kaikkialta löytyy esimerkkejä siitä, kuinka työpäivän maksimipituus on ollut auringon noususta auringon laskuun, ja siitä, miten yhteisöt ovat merkanneet erillisiä juhlapäiviä, jolloin työstä ei ole vain oikeus, vaan suorastaan velvollisuus pitää vapaata. Eli yhteisöt ovat jopa kieltäneet ja vahvasti sanktioineet työnteon näinä vapaapäivinä.

Koska tämä traditio on niin laajalle levinnyt ihmisyhteisöissä, niin minusta pitäisi erittäin vakavasti suhtautua siihen, että tällaisia käytäntöjä lähdetään purkamaan. Siihen pitäisi olla hyvin painavat syyt. On ymmärrettävää, että on saatava synnytyssapua keskellä yötä, jos lapsi syntyy keskellä yötä, mutta ei ole mitään tarvetta, että olisi välttämättä päästävä shoppaamaan uusia kenkiä keskellä yötä. Yhteisöjen pitäisi pyrkiä suojelemaan sitä aikaa, josta pitkän historiallisen kokemuksen, tietämyksen ja sukupolvista toiseen jatkuvan kantapään kautta oppimisen kautta on huomattu, että näin on hyvä, näin on hyvä ihmisten elää. Olen puhunut tästä aikaisemminkin tässä salissa, ja minä olen erittäin huolissani semmoisesta trendistä, jossa yhteiskunnasta pyritään tekemään 24/7-yhteiskunta, jossa näillä ei ole enää mitään merkitystä. Sillä saattaa olla niin laajoja yhteisöllisiä vaikutuksia, niin laajoja vaikutuksia siihen, miten me elämme täällä, miten meidän aivomme rakentuvat, miten me suhtaudumme toisiimme, että me emme tiedä emmekä ymmärrä, mitä me olemme tekemässä.

19.48 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Kontulalle näistä selventävistä vastauksista. On todella tärkeää, että nämä leiriolosuhteissa tehtävät työajat ovat vähän toisentyypin sääntelyn piirissä, kun ne nimenomaan liittyvät vielä tällaiseen aatteelliseen työhön. Ja siinä mielessä on kuitenkin olemassa sitten osapuolia tyydyttävä tapa, millä tämä asia voidaan ratkaista.

Sitten nämä tietyt uskonnolliset toimitukset, jotka tässä oli myöskin nostettu esille: On aivan varmasti selvää, että jos vaikkapa joku ihminen haluaa ripittäytyä tai haluaa käydä sielunhoitokeskustelun, niin nämä tapahtuvat sitten sillä hetkellä, kun ihminen näin kokee. Eikä voi ajatella, että sitten vaikkapa seurakunnan pastori tällaisessa tilanteessa vetoaisi työaikalakiin ja toteaisi, että tämä nyt ei sitten tällä hetkellä sovi hänelle. Tässä on käytetty kyllä ihan varmastikin tervettä järkeä näitten osalta.

Kun edustaja Mäkisalo-Ropponen nosti esille näitä lukuisia epäkohtia, niin täytyy sanoa, että Euroopan parlamentissa ollessani tämä työaikadirektiivihän oli tämmöinen ”kestojumi”. Elikkä se siis milloin missäkin muodossa aina todettiin, että se ei vain mene eteenpäin, koska jäsenvaltioilla oli niin paljon erilaisia, [Puhemies koputtaa] niin sanottuja opt-outteja, jotka liittyivät tähän työaikadirektiiviin. Esimerkiksi Iso-Britannianhan nyt tietenkin järjestelmällisesti opt-outasi itsensä kokonaan koko unionista, mutta jo siihen aikaan näistä kaikista työaikasääntelyistä totesivat, että eivät koske [Puhemies koputtaa] heitä. Ja voi sanoa, että siinä mielessä tämä työaikadirektiivin implementointi jäsenvaltiossa on var-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

masti haasteellista, koska se itse direktiivikin on ollut niin haasteellista viedä eteenpäin, ja myöskin ne täydennykset, mitkä siihen on aina kulloinkin tulleet. Siinä mielessä en pidä mitenkään erikoisena, että tässä varmasti jää tehtävää myöskin sitten tuleville hallituksille.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 309/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 27/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö MmVM 27/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

19.50 **Hanna Halmeenpää vihr:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessähän todella on kyse kalastuslain muuttamisesta tarkoituksena tehostaa uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien tai kantojen suojelua ja parantaa saamelaisten ja Ylä-Lapin asukkaiden kalastuskulttuurin harjoittamismahdollisuuksia. Esitetyt lakimuutokset ja niiden tavoitteet ovat kannatettavia, mutta tehtävää näiden asioiden parantamiseksi tämänkin lakiesityksen jälkeen kuitenkin vielä jää, ja senpä takia on ollut syytä tehdä tähän myös vastalause.

Tuon kalastuslain 10 §:n osalta totean, että hallituksen lakiesityksessä esitetty muutos Ylä-Lapin kalastuslupaan parantaa kaikkien paikallisten asukkaiden kalastusmahdollisuuksia ja saamelaiseen kulttuuriin ja elinkeinon kuuluvan kalastuksen harjoittamismahdollisuuksia Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueella, eli palataan siis ennen vuotta 2016 vallinneeseen, aikaisemman lainsäädännön mukaiseen tilaan.

Saamelainen kalastus nauttii perustuslain turvaamaa saamelaiskulttuurin suojaa. Tästä, arvoisa puhemies, olemme eilen saaneet kannanoton myöskin Lapin käräjäoikeudelta, joka on hylännyt päätöksellään kaikki Utsjoen saamelaisten syytteet luvattomasta kalastuksesta Vetsijoella ja Utsjoella vedoten siihen, että he ovat harjoittaneet perustuslain turvaamaa kulttuuriaan, johon olennaisesti kuuluu kalastus noilla alueilla. Käräjäoikeuden mukaan muutama vuosi sitten muutetun kalastuslain 10 §:n rajoitukset ovat myös vastoin Suomea velvoittavia ihmisoikeussopimuksia, jotka turvaavat saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana harjoittaa omaa kulttuuriaan.

Laki saamelaiskäräjistä määrittelee 4 §:ssään saamelaisten kotiseutualueeksi juuri Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevan Lapin paliskunnan alueen. Asetuksessa tai sen liitteessä julkaistaan myös kartta tuon saamelaisten kotiseutualueen rajoista. Kalastuslain 10 §:n muutoksesta säädettäessä Lapin paliskunnan alueelle tulisi yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti kuulua samanlaiset kalastusoikeudet kuin muualla saamelaisten kotiseutualueella. Myöskään saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten oikeutta kulttuuriin kuuluvan kalastuksen harjoittami-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

seen perinnealueillaan ei pitäisi rajoittaa. Saamelaiskäräjät onkin vedonnut YK:n kansainvälisiä ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 27 artiklaan, jonka mukaan vähemmistöihin kuulvalta henkilöltä ei saa kieltää oikeutta nauttia omasta kulttuuristaan yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa.

Myös perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan maa- ja metsätalousvaliokunnalle tuohon YK:n yleissopimukseen, ja perustuslakivaliokunta viittaa myös useisiin perustuslakivaliokunnan aikaisempiin lausuntoihin, joissa todetaan muun muassa, että kalastus on poronhoidon ohella yksi saamelaisten kulttuurimuotoon kiinteästi kuuluvista elinkeinoista. Perustuslakivaliokunta on myös todennut kalastamisen kuuluvan perinteiseen saamelaiseen elämänmuotoon ilman asuinpaikkaan liittyviä rajoituksia.

Arvoisa puhemies! Vaikka esitetty lakimuutos kalastuslain 10 §:n osalta siis parantaa saamelaisten oikeuksia Ylä-Lapin kuntien alueella, on todettava tämän parannuksen kohdentuvan saamelaisiin valikoivalla tavalla. Parannuksen ulkopuolelle jäävät edelleen ne saamelaiset, joiden kotikunta ei ole Enontekiö, Inari tai Utsjoki. [Kari Kulmala: Ketkä ovat saamelaisia?] Lakiesitys ei paranna eikä toisaalta heikennä entisestään näiden Ylä-Lapin kuntien ulkopuolella asuvien saamelaisten asemaa. Lakimuutoksen tuoma parannus saamelaisten oikeuksiin ei kuitenkaan kohdennu edes koko saamelaisten kotiseutualueelle, johon voimassa olevan saamelaiskäräjälain 4 §:n mukaisesti kuuluvat myös Sodankylän kunnan pohjoisosat. Arvoisa puhemies, Suomessa asuu noin 10 000 saamelaista, heistä yli 60 prosenttia kotiseutualueensa ulkopuolella.

Arvoisa puhemies! Kalastuslakiin lisätään tässä lakiesityksessä myös uusi 119 § koskien menettämisseuraamusta siten, että jos luvattomasti ja lakia rikkoen kalastaa lohta, järvilohtha, ankeriasta, nahkiaista, taimenta, harjusta, nierää, jokirapua tai mereen laskevassa joessa tai purossa siikaa, menettää tuon kalasaaliinsa mukaisen arvon, ja ne ovat huomattavia summia. Niistä säädetään myöhemmin asetuksella.

Esitetyn lakimuutoksen osalta 119 §:n asiantuntijalausunnoissa nousi esille myös menettämisseuraamusta koskevan soveltamisalan ulottaminen kuhaan, joka on arvokala. [Kari Kulmala: Kuha ei ole uhanalainen!] — Näin valiokuntakin lausuu ja toteaa, että kuha on myös altis salakalastukselle, mistä johtuen kuhakantojen kestäväää käyttöä onkin seurattava tarkoin.

Vaikka kuha ei ole uhanalainen tai taantunut laji, sekä kalastusasetus että kalatalousviranomaisten päätökset sisältävät kuhaa koskevaa sääntelyä. Kuhan kalastusta ohjataan määrättyllä alimitalla, eli laji on erityissäädelty uhanalaisten kalalajien ja ravun tavoin. Monet todetut kalastusrikkomukset myös liittyvät kuhaan sen suuren markkina-arvon takia. Kun tämä lakiesitys pyrkii salakalastuksen kitkemiseen ja taloudellisesti hyvin arvokkaaseen kuhaan kohdistuu erittäin paljon salakalastusta, olisi tätä menettämisseuraamusta koskevaan lajilistaan ollut perusteltua lisätä myös kuha.

Arvoisa puhemies! Kalastuslain muista muutostarpeista, joita tähän hallituksen esitykseen ei sisälly, on todettava eräs kiireisimmistä. Asiantuntijalausunnoissa nimittäin kiinnitettiin huomiota siihen, että kalastuslaki vaatisi pikaista korjausta siltä osin, että lakiin selvennettäisiin koskitilojen kalastusoikeuden haltijoiden oikeus osallistua kalastuslain 23 §:n mukaisten kalatalousalueiden toimintaan. On nimittäin niin, että ristiriidat ja puutteet nykyisessä lainsäädännössä, kalastuslaissa ja yhteisaluelaisissa aiheuttavat tällä hetkellä ongelman joillakin vuoden 2019 alusta perustettavilla kalatalousalueilla siten, että nuo kalatalousalueet eivät pääse järjestäytymään rikkomatta jompaakumpaa lakia, ja tämä tulisi ehdottomasti korjata.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

19.57 **Kari Kulmala sin:** Arvoisa puhemies! Tämä kalastuslain uudistus on erittäin hyvä jo senkin vuoksi, että 5.7.2017 tein toimenpideoitteiden uhanalaisten kalojen rahallisen arvon määrittämisestä. Jälleen kerran toimenpideoitteeni on menossa maalia kohti, kiitoksia siitä asiantuntijoille.

Sitten huomio siihen, että kuha ei ole uhanalainen kalalaji. Sitä ei tarvitse ottaa tässä millään tavalla huomioon, siis tämän kalan arvon määrittämisessä. Jos minä lähdän esimerkiksi Joensuusta etelään päin Pyhäselälle uistelemaan aamulla kello 8 ja illalla kello 8 lope-
tan, niin minulla takuuvarmasti on 30 kiloa kuhaa veneessä ja noin 10 kiloa haukea, ahvenet ynnä muut päälle. Eli näilläkin perusteilla voisin sanoa, että hauki alkaa olla niillä vesistöillä jo melkein se uhanalaisempi kala kuin kuha, ja tämä johtuu siitä, että kuhaa on voimakkaasti istutettu Saimaan vesistöihin ja se alkaa syömään kohta kaikki muut kalat pois. Sen huomaa myös pilkkikisoista. 90-luvulla, kun oli pilkkikisoja näillä alueilla, niin voitotulokset olivat noin 15 kiloa, pelkästään ahventa. Tällä hetkellä hyvä jos joku saa 5 kiloa niissä kisoissa, ja takaan, että samat kalamiehet siellä ovat edelleen kalassa kuin aikaisemminkin, eli taito tuskin on huonontunut. Ja todellakin, jos Joensuusta etelään päin näillä vesialueilla uistelukisoja järjestetään, missä on noin 50 venekuntaa, niin heillä jokaisella sen kahdeksan tunnin uistelukisojen jälkeen on noin 20 kiloa sitä kuhaa ja todellakin suhteessa huomattavasti enemmän kuin haukea. Jos jollakin tietyllä alueella on kuhaa vähemmän, niin totta kai vesialueilla ne kalastusalueet voidaan silloin säädellä, mutta en näe kyllä mitään perustetta sille, että kuhalla pitäisi olla joku arvo. Se riittää, että se on 27 euroa tuolla Hakaniemen torilla fileoituna. Minulla on suurin piirtein 30 kiloa kuhaa pakastimessa. Siellä ei ole yhtään ahventa, koska ahvenet minä olen syönyt. Kuhat minä voin toki myydä vaikka eteenpäin.

20.00 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että salakalastuksen kitkemiseksi tehdään toimenpiteitä. Olen saanut lukuisia yhteydenottoja juuri näistä tilanteista, joissa on kysytty, minkä takia meidän uhanalaisia kalalajejamme ei suojella tai turvata niiden asemaa sillä tavalla kuin esimerkiksi saimaannorppaa tai tiettyjä lintulajeja. Minun mielestäni on hyvä, että nyt myös tulee tämä huomattava maksu, jos uhanalaisten kalojen salakalastuksesta jää kiinni.

Mutta jos oikein ymmärsin — ja haluaisin nyt kysyä, kun täällä on valiokunnassa asiaa käsitellessä henkilöitä —, niin itse asiassahan ongelma meille muodostui vuonna 2012, kun silloin tuli lainsäädäntöön korjaus, jossa haluttiin puuttua näiden kalastuksentralvojen muka ylilyönteihin. Silloin tehtiin tarkennus lakiin, jossa kalastuksentralvojat muutettiin viranomaisia avustaviksi henkilöiksi, ja tämä itse asiassa muutti sen, että kun kalastuksentralvoja tulee sinne joelle tai järvelle tai rantaan ja kaveri tulee sitten vaikkapa se virveli olkapäällä, hänellä on kylmälaukku toisessa kädessä, niin kalastuksentralvoja ei vuoden 2012 lainsäädännön myötä saa pyytää avaamaan sitä kylmälaukkuja. Eihän hänellä tietenkään kala roiku niin kuin sarjakuvassa enää siinä ongenkourussa, vaan se on kylmälaukussa, repussa tai vaikkapa auton takalaukussa.

Tämä uudistus, jolla siis oikeusministeriö halusi vuonna 2012 kitkeä ylilyöntejä, itse asiassa teki meidän kalastuksentralvoista lähes voimattomia näissä tilanteissa, ja tällä hetkellä monessa tilanteessa tarvitaan poliisia. Ja onko todellakaan poliisin tehtävä valvoa tätä? Ehkä siinä mielessä on, jos kyse on erittäin uhanalaisesta lajista, mutta minun mielestäni olisi nyt korkea aika tehdä se korjaus myös näiden kalastuksentralvojen osalta takaisin siihen muotoon, mikä se oli ennen tätä vuoden 2012 korjausta. On kohtuutonta, että täl-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

lainen henkilö, jonka tehtäväksi on annettu valvoa salakalastusta, ei voi pyytää kylmälaukua, reppua avattavaksi, ja minun mielestäni myös veneen laatikot taikka auton takakontti kuuluisi tarkistaa, jos on selkeä syy epäillä, että kaveri sieltä tulee veneeltä kylmälaukun kanssa. Kysyisin valiokunnan jäseniltä, jos joku osaisi kertoa, nousiko tämä kalastuksenvalvonnan iso ongelma esille [Puhemies koputtaa] tämän lain käsittelyn yhteydessä.

20.03 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa herra puhemies! Vastaan edustaja Heinoselle, että ei tätä asiaa nostettu lainkaan esille eikä valiokunta siitä ole keskustelua käynyt tai asiantuntijoita kuullut. Onpa harmi, ettei hallituksen esitykseen tältä osin korjausta sisälly, mikäli tällainen puute on. Itse en tätä asiaa tunne.

Arvoisa puhemies! Jatkaisin hieman noista koskitiloista, jotka jo mainitsin edellisessä puheenvuorossani. Nimittäin niiden osalta valiokunta ehdottaa mietinnössään eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, johon on selkeän ja kiistattoman koskitilojen kalastusoikeudenhaltijoiden oikeustilan korjaamisen ohella nyt sisällytetty myös vaatimus arvioida lainmuutostarpeet Ylä-Lapin osakaskuntien vähemmistöosakkaiden oikeuksien vahvistamisesta. Ja tämä jälkimmäinen, Ylä-Lappiin liittyvä asia on hyvinkin paljon ristiriitoja herättänyt ja huomattavia epäselvyyksiä sisältävä asia, joka mielestäni kuuluisi paremminkin siviilioikeudessa selvitettäväksi. Senpä vuoksi tulen esittämään tähän lakiin sen hyväksymisen yhteydessä selkeämpää lausumaa, joka edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyisi pikaisesti valmistelemaan kalastuslainsäädännön muutoksia, joilla säädökset kalastusoikeuksista koottaisiin yhteen lakiin ja selkiytettäisiin lainsäädäntöä siten, että turvataan näiden koskitilojen kalastusoikeudenhaltijoiden asema ja oikeus osallistua kalastuslain 23 §:n mukaisten kalatalousalueiden toimintaan.

Arvoisa puhemies! Saamelaisten oikeuksien osalta tulen esittämään lausumaa siten, että eduskunta edellyttäisi valtioneuvoston ryhtyvän pikaisesti toimiin selvittääkseen Ylä-Lapin kuntien ja saamelaiskäräjälain 4 §:ssä määritellyn saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten oikeusaseman saamelaiskulttuuriin kuuluvan kalastuksen harjoittamiseen perinnealueillaan saamelaisten kotiseutualueilla.

Tulen myös esittämään pykälämuutoksen tähän menettämisseuraamusasiaan, niin että kuha lisättäisiin tuonne 119 §:n lajiluetteloon, ja totean, arvoisa puhemies, että vaikka kuhakannat ovat elinvoimaisia ja laajalle levinneitä, [Kari Kulmala: Ne eivät ole uhanalaisia!] niiden pitämiseksi elinvoimaisina on Suomessa tehty poikkeuksellisen paljon alueellista kalastuksensäätelyä, hoitotoimia ja tutkimusta myös. Kuhaan kohdistuvaa säätelyä tulee varmaankin sisältymään runsaasti myös kalatalousalueiden tuleviin käyttö- ja hoitosuunnitelmiin, ja hyvä niin. Kuhan salakalastuksen rikostutkinnassa puute on nyt se, että mikäli rikoksentehtäjä ei ole saanut kuesta taloudellista tuottoa eli ei ole antanut kuesta pois tai jättänyt mätänemään, vallitsevan käytännön mukaisesti kuhan salakalastuksesta ei katsota syntyneen lainkaan taloudellista tuottoa ja rikos jätetään herkästi silloin kokonaan syyttämättä ja tutkimatta. Tämä on epäkohta.

20.06 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustaja Halmeenpäälle tilanteen valottamisesta. Ja oikeastaan sen takia, kun en tämän lain käsittelyyn eduskunnassa ole osallistunut, niin haluan käyttää vielä toisen puheenvuoron tästä oikeasti isosta ongelmasta, joka jää edelleen tässä korjaamatta. Ja, arvoisa puhemies, jos minut tänne ensi kaudelle valitaan, niin lupaan jatkaa työtä tämän eteen, että tämä sitten korjataan silloin, kun sitä emme nyt ehdi korjata.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Mutta, tämä ongelma tuli siis vuoden 2012 lainsäädännön myötä. Nyt tässä esityksessä, joka on käsitellyssä, pidän hyvänä sitä, että kaloille määritellään, niin kuin edustaja Halmeenpää kuvasi, nämä niin sanotut listahinnat. Esimerkiksi järvilohen hinta voi tämän myötä nousta jopa 10 000 euroon. Se on merkittävä summa, ja se varmasti hillitsee salakalastusta. Mutta jos siitä salakalastuksesta ei käytännössä voi jäädä kiinni, kuin niin sanotusti rysän päältä — sopii muuten hyvin tähän kalastusaiheiseen keskusteluun tämä vertaus, sanatarkasti rysän päältä — niin silloin on mahdollisuus saada tällainen sanktio.

Löysin tässä Ylen varsin hyvän uutisen, jossa tätä ongelmaa itse asiassa kuvattiin, ja tässä todetaan, että jokainen esimerkiksi Pielisjoelle nouseva emokala on arvokas, koska laji on sukupuuton partaalla. Kantaa on yritetty elvyttää vuosikymmenten ajan. Ja sitten tässä todetaan, että Luonnonvarakeskuksen tutkimuksessa selvisi, että nykyinen salakalastus on itse asiassa suurempi uhka järvilohille kuin esimerkiksi vesivoimaloiden turbiinit. Salakalastus on vakava uhka näille meidän uhanalaisille lajeillemme. Tämä uutinen, jonka on tehnyt toimittaja Anu Rummukainen, on julkaistu Ylen sivuilla elokuussa 2017 otsikolla ”Salakalastajat pitävät valvoja pilkkanaan — tuntevat kalastuslain porsaanreiät”. Tässä hän haastattelee pohjoiskarjalaista kalastusvalvojaa Sami Kurenniemeä, joka huokaa toimittajalle syvään ja toteaa, että pitää saada rysän päältä kiinni. Ja hän antaa tässä jutussa kolme esimerkkiä:

Ensimmäisessä esimerkissä veneessä kylmälaukku ja virveleitä. Kaksi henkilöä on uutisen mukaan veneilemässä kalastuskieltoalueella lohen kutuaikaan — kalastuskieltoalueella lohen kutuaikaan. Veneessä on siis virveleitä ja tuo kylmälaukku, ja kalastusvalvoja on nähnyt veneen ajelevan joella. Valvoja voi pysäyttää veneen ja kysyä, tietävätkö henkilöt olevansa kieltoalueella. Pyydettyä henkilöt eivät avaa kylmälaukkua, joka on tarkoitettu kalojen säilytykseen. Valvoja ei ole nähnyt henkilöiden laittavan vieheitä veteen, eikä saalista ole nähtävillä, joten veneilijät jatkavat matkaansa. Järjetön tilanne tällaisessa paikassa, että meidän lainsäädäntö ei mahdollista tarkistamista.

Toisena esimerkkinä tässä Ylen jutussa kuvataan tilanne, jossa riistakamerat, joilla salakalastusta valvotaan, tallentavat kuvia henkilöstä, joka kävelee joen varrella kalastuskieltoalueella virvelin kanssa. Henkilöllä on kädessään muovipussi, jonka sisältö näyttää isolta kalalta. Kalastusvalvoja ei saa tarkistaa muovipussin sisältöä, eikä kävelykuvien perusteella voida syyttää salakalastuksesta. Järjetön tilanne.

Kolmantena saaliin piilottaminen takakonttiin. Kalastusvalvoja on nähnyt kauempaa, että kieltoalueella kosken rannalla on kaksi kalastajaa. Kun valvoja ehtii lähemmäksi, kalastajat ovat kadonneet. Läheisen hiekkatien päässä on parkissa näiden kalastajien auto, jonka lähellä on kaksi henkilöä. Henkilöt kieltävät olleensa kalassa. Valvojalla ei ole oikeutta pyytää avaamaan auton takakonttia.

Nämä mahdollistuiivat siis vuoden 2012 kalastuslain uudistuksen myötä. Silloinhan meillä oli todellakin tietysti toisesta kulmasta katsottuna ehkä hieman villi kalastuksen valvonta. Kalastusvalvojana saattoi toimia kuka tahansa, ja siellä tapahtui ylilyöntejä. Mutta nyt tämä korjaus on vienyt tämän mahdollittoman tilanteeseen, ja nämä sinänsä hyvät, kannatettavat ja uhanalaisten kalojen kannalta elintärkeät raha-arvot ovat niiden pelastamisen kannalta tärkeitä. Mutta jos ne eivät tosiasiallisesti tule arkeen, niin ne jäävät niin sanotusti kuolleeksi kirjaimiksi. Ja, arvoisa puhemies, olen harmissani, että tähän asiaan ei puututtu tämän hallituksen esityksen myötä eikä myöskään valiokuntakäsittelyssä. Nostan käteni ylös, en kuulu kyseiseen valiokuntaan, mutta en ollut tarpeeksi valppaana kaikkien

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

hallituksen esitysten kanssa, että olisin itse tajunnut sen esille nostaa. Mutta niin kuin lupasin, tehdään se ensi kaudella.

20.12 Kari Kulmala sin: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen otti hyviä esimerkkejä esiin. Mutta silloin, kun vene on vesillä ja siinä on virveleitä kyydissä, niin välttämättähän se henkilö ei ole kalassa. Sehän saattaa olla menossa ihan vaikka kaverinsa mökille, eli tästä häntä ei voida rangaista. Ja samaten jos auto on parkkipaikalla ja siinä on kaksi miestä virveleineen, ne eivät ole kalassa. Ne voivat olla menossa kalaan tai tulossa kalaan, mutta jos mennään ihan käräjäoikeuteen ja jopa hovioikeuteen, niin sieltä tuskin tulee tuomiota siitä, että olisi kyse ollut kalastusrikkomuksesta. Eli ei voida saada henkilöä avaamaan myöskään sitä takakonttia. Näin se vain menee, edustaja Heinonen.

Tuolla valvonnassa kun olen itse ollut lähes 30 vuotta näitten sami kurenniemien kanssa, joita tässä äsken mainitsitte, niin ensimmäiseksi täytyy kiikareiden kanssa katsoa, onko veneilijä tai rannalla oleva kalassa vai mitä se siellä tekee. Sen jälkeen vasta pystyy puutumaan siihen tilanteeseen. Näin vaikeaksi se on mennyt myös tämä kalastuksenvalvonta.

Tuossa sanottiin, että kalastuksenvalvonnassa on voinut tulla ylilyöntejä. Totta kai ylilyöntejä tulee silloin, kun siellä on erilaisia ihmisiä valvonnassa. Mutta kalastuksenvalvonnassakin nykyään pitää kalastuksenvalvojan suorittaa jo tietty koe, ennen kuin edes pääsee kalastuksenvalvojaksi. Ja tämä toki on osaltaan kyllä vähentänyt sitten kalastuksenvalvojia valitettavasti tuolla vesistöillä.

Mutta uskon, että tämä menettämisseuraamus, mikä nyt astuu toivottavasti voimaan, osaltaan ennalta estää salakalastusta. En usko, että se lopettaa sitä missään vaiheessa edes Pohjois-Karjalan Pielisjoella, mutta ennalta estää jonkin verran ja vähentää.

20.14 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Ymmärsin, että ei tietenkään ihminen välttämättä ole kalassa, mutta halusin kuvata sitä, että nyt kalastuksenvalvojalla ei ole mahdollisuutta edes näissä tilanteissa, joissa hän on kauempaa nähnyt tilanteen. Jos kala on ehditty laittaa piiloon, niin kalastuksenvalvoja ole voinut pyytää esimerkiksi sitä kylmälaukua veneessä avaamaan tai sitten siellä autolla avaamaan. Itse pidän sitä isona ongelmana. Minun mielestäni vuoden 2012 kalastuksenvalvontaa koskeva lainsäädäntö on mennyt siinä mielessä metsään, ja olen vahvasti sitä mieltä, että se pitää korjata siihen muotoon, että tämäntyyppisissä tilanteissa kalastuksenvalvoja ei ole vain viranomaista avustava henkilö, vaan hänelle voidaan antaa oikeus esimerkiksi sen kylmälaukun tarkastamiseen tai muovikassin tarkastamiseen. Tämäntyyppisiä toimenpiteitä olemme tehneet muussakin lainsäädännössä, ja itse pidän välttämättömänä, että tämä korjataan ensi kaudella. [Kari Kulmala: Hänen pitäisi olla viranomainen!]

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 282/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 38/2018 vp

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 38/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

20.15 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevan hallituksen esityksen keskeinen asia on julkisesti noteeratun osakeyhtiön hallintarekisteröidystä osakkeesta saadun osingon lähdeverotus. Osingonsaajan loppusaajatiedot olisi esityksen mukaan aina toimitettava Verohallinnolle, joka näin voisi varmistua siitä, että verosopimuksen osinkoa koskevia määräyksiä on sovellettu oikein ja että osingonsaajalla on oikeus verosopimuksen mukaiseen alempaan verokantaan. Osinkojen lähdevero olisi 35 prosenttia, jos loppusaajatietoja ei anneta. Täten kannustin loppusaajatietojen antamiseen on merkittävän suuri, kun alimmillaan verosopimuksen mukainen lähdevero voi olla jopa nolla.

Valtiovarainvaliokunta ehdottaa hallituksen esityksen hyväksymistä muuttamattomana. Säännöstö tulisi voimaan kuitenkin vasta 1.1.2021, kuten jo hallituksen esityksessä on todettu. Elinkeinoelämän, muun muassa Finanssialan, edustajat ovat asiantuntijakuulemisissa kritisoineet hallituksen esitystä vahvasti. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa seuraavaa eduskunnan lausumaa:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus tarkastelee vielä muutosten vaikutuksia ja arvioi niiden pohjalta mahdollisia muutostarpeita ennen soveltamisajan alkua.” Siis ennen 1.1.2021.

Valiokunnan mietintöön sisältyy yksi vastalause.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 282/2018 vp sisältyvien 1.—5. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle potilasvakuutuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 298/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 38/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 298/2018 vp sisältyvien 1.-10. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 11. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenne- ja potilasvahinkolautakunnasta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 299/2018 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 45/2018 vp

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 45/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

20.19 **Jari Ronkainen ps:** Arvoisa herra puhemies! Vaikkakin nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys on teknisluontoinen muutos, joka yhdistää liikenne- ja potilasvahinkolautakunnan, on tärkeätä, että tässä yhteydessä lakiin kirjataan sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuus. Sidonnaisuuksien ilmoittaminen on keskeisessä osassa siinä, että mahdolliset esteellisyydet pystytään tunnistamaan ja kansalaisilla olisi ylipäätään luottamus lautakuntien ratkaisuihin. Sidonnaisuuksien ilmoittamisen velvoite on tälläkin hetkellä, mutta koska sitä ei ole kirjattu lakiin, on se jäänyt monelta tekemättä. Kun sidonnaisuuksien ilmoittamisesta säädetään lailla, on rikoksesta seurauksia. Valvonta on ja tulee olemaan jatkossakin tärkeässä osassa siinä, että sidonnaisuusilmoitukset tulevat ylipäätään tehdyiksi.

Muutoksenhakulautakunnat ovat pieni palanen siinä isossa kokonaisuudessa, joka liittyy suomalaiseen vakuutuslääkärijärjestelmään. Olen itse miettinyt ja kyseenalaistanut muutoksenhakulautakuntien roolia ja tarpeellisuutta, sillä niiden lausunnot eivät tällä hetkellä millään muotoa sido vakuutusyhtiöiden ratkaisuja. Muutama viikko sitten sosiaali- ja terveysvaliokunta edellytti lausumassaan, että hallitus valmistelee esityksen vakuutuslääkärijärjestelmän epäkohtien korjaamiseksi ja antaa ehdotuksen lainsäädännön muutoksista vuoden 2020 kevätistuntokaudella. Samalla on ehdottoman tärkeää, että muutoksenhakulautakuntien rooli, mahdollinen kokoonpano ja sen päätöksien juridinen sitovuus otetaan vakavan tarkastelun alle.

Liikenne- ja viestintävaliokunta kiinnittää erityisesti huomiota käsittelyaikoihin. Teknisestä muutoksesta johtuen käsittelyaikoihin ei saisi tulla viiveitä. Päinvastoin lainsäädännön muutosten ja toiminnan kehittämisen tulisi tähdätä sujuvuuden ja palveluiden parantamiseen pelkkien taloudellisten lähtökohtien sijasta, jotka nekin ovat tärkeitä. Valiokunta esittääkin lausumassaan, että eduskunta edellyttää seurantaa lainmuutoksen seurauksista ja että tarvittaessa hallitus ryhtyy toimenpiteisiin asioiden korjaamiseksi.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 299/2018 vp sisältyvien 1.—7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 272/2018 vp

Lakialoite LA 12/2018 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 13/2018 vp

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

20.22 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! On sinänsä hyvä, että tämä pitkään odotettu lakiesitys nyt sitten etenee. Toki valitettavasti tämä on varsin myöhässä ja käsittelee varsin suppeasti vain Suomessa tehtyjä mainittuja tekoja, mikä on ryhmänä hyvin pieni, eikä suinkaan esimerkiksi kansainvälistä terrorismia, jonka uhasta juuri tänään viimeksi kyselytunnilla varsin kattavasti puhuttiin.

Tässä on ongelmallista se, että kansalaisuuden voi sinänsä menettää vain, jos on jonkun maan kansalaisuus Suomen kansalaisuuden ohella. Eli periaatteessa se, että joku on vain Suomen kansalainen, suojelee täysin tämän lain vaikutuksilta. Tässä törmätään taas vaihteeksi perustuslakiin ja kansainvälisiin sopimuksiin, ja herääkin sellainen kysymys, mahtavatkohan perustuslaki ja kansainväliset sopimukset olla tämän ajan uhkien tasolla, jos tällaisiin ongelmiin koko ajan törmätään, ja voisiko niitä muuttaa, koska muutettiinhan juuri perustuslakia myöskin tiedustelulakien voimaan saamisen mahdollistamiseksi. Jos tällaiset ilmeisen terveen järjen vaatimat lakimuutokset, kuten se, että terroristilta voitaisiin viedä kansalaisuus, törmäisivät perustuslakiin ja kansainvälisiin sopimuksiin, niin kyllä minun mielestäni ensimmäisenä niitä sopimuksia ja lakeja pitäisi tarkastella eikä kyseenalaistaa sitä tervettä järkeä.

20.23 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Pidän myönteisenä sitä, että tämä lainsäädäntö on eduskunnassa, ja tässä siis kansalaisuuden voisi menettää henkilö, joka on kaksoiskansalainen, eli hänellä on Suomen kansalaisuus ja joku toinen kansalaisuus. Tässä tapauksessa henkilö voisi menettää tuon Suomen kansalaisuuden, jos hän syyllistyisi maanpetokseen, valtiopetokseen tai Suomea kohtaan tehtyyn terroririkokseen, josta tuomio olisi, jos muistan oikein, vähintään viisi vuotta. Pidän tätä hyvänä, mutta tämä on valitettavasti tässä vaiheessa jo osoittautumassa riittämättömäksi.

Meillä on julkisuudessa ollut aivan näinä päivinä henkilöitä, jotka ovat matkustaneet terroristisissa tarkoituksissa Syyriaan ja Irakiin terroristijärjestö Daeshin, jota kutsutaan myös Isisiksi, riveihin, ja viime päivinä on kerrottu naisesta, jota on mediassa kutsuttu Sannaksi, ja hänestä on annettu minun mielestäni kyllä hivenenkin vääränlaista kuvaa. Jos aikuinen ihminen on matkustanut tällaisen terroristijärjestön alueelle, niin on kovin väärin puhua hänestä Isis-vaimona tai Isis-morsiamena. Kyllä hän on terroristi silloin yhtä lailla kuin ne miehetkin, jotka siellä ovat, ja itse asiassa näiden naisten roolia on mediassa valitettavasti Suomessakin vähätelty. Pidän välttämättömänä, että meidän lainsäädäntöämme päivitetään niin, että me pystymme estämään myös näiden henkilöiden paluun Suomeen ainakin niissä tilanteissa, että kyseisillä henkilöillä on kaksoiskansalaisuus, jolloin he menettävät Suomen kansalaisuuden, ja toisaalta etsimme myös keinoja siihen, että jos tämäntyyppiset henkilöt, jotka eivät ole mitään Isis-vaimoja vaan terroristeja itsekin, Suomeen sieltä palaavat, niin heidät pystytään ottamaan kiinni ja saattamaan täällä sitten tuomittaviksi.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Pidän tärkeänä ensisijaisesti sitä, että nämä henkilöt tuomittaisiin siellä, missä he ovat rikoksiin syyllistyneet, eli tässä tapauksessa Syyriassa ja Irakissa, mutta jos heistä joku Suomeen pystyy palaamaan, niin heidät pitää täällä tietenkin ottaa turvallisuussyistä kiinni ja saattaa vastuuseen teoistaan Suomen oikeudessa.

Meiltähän noin 80 aikuista ja noin 30 lasta on lähtenyt näille alueille, ja haluan nyt vielä tähän loppuun todeta, että lasten kohdalla tietysti on tarpeen eri tavalla näitä tilanteita käsitellä, sillä he eivät ole sinne pystyneet itse tätä matkustuspäätöstä tekemään, mutta aikuiset miehet, aikuiset naiset ovat lähteneet sinne terroristijärjestön riveihin, ja niin heitä kohdeltakoon. Heidä ei pidä sieltä auttaa takaisin Suomeen eikä heidän asemaansa [Puhemies koputtaa] pidä täällä Suomessa millään tavalla olla vahvistamassa tai turvaamassa. Heidät pitää tuomita niistä teoista, joihin he ovat syyllistyneet.

20.27 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tuossa ensimmäisessä käsittelyssä keskustelimmekin siitä, millä tavalla tämä lainsäädäntö nyt tässä tilanteessa, kun näitä vierastaisteilijoita on palaamassa, voisi auttaa, mutta itse asiassa se ei voi auttaa, koska takautuvaa lainsäädäntöä meillä ei sinällänsä ole.

Mutta on hirveän tärkeää, että tämä lainsäädäntö nyt astuu voimaan ja antaa yhden tällaisen mahdollisuuden tarttua näihin erittäin vakaviin rikoksiin, jotka ovat maanpetoksia tai tällaisia terrorismirikoksia. Ja kansalaisuuden menettäminen siinä tapauksessa, että henkilöllä on myöskin toisen maan kansalaisuus, on ehdottomasti hyvä asia.

Mutta niin kuin täällä kollegat ovat puheenvuoroissaan sanoneet, näitten vierastaisteilijöiden kohdalla huomaamme, että tarvitaan vielä tiukempaa lainsäädäntöä ja juuri mahdollisuuksia vaikuttaa silloin, kun henkilöä, jolla on Suomen kansalaisuus, ei ole voitu estää palaamasta Suomeen. Ja harva, joka on tulossa sieltä takaisin, tuskin ilmoittaa rajavartijalle, että olen muuten tulossa Suomen kansalaisena suoraan tuolta terroristivyöhykkeeltä taistelemasta, harva itse itsensä ilmoittaa. Näitä tänä päivänä aiemmin käsiteltyjä tiedustelulakeja tässä tietysti toivon mukaan pystytään hyödyntämään sen suhteen, minkälaisessa tarkoituksessa ihmiset tuolla maailmalla ovat olleet liikenteessä.

Mutta tässä on paljon puhuttu juuri näistä ihmisistä, vaimoista ja lapsista, ja jaan tämän edustaja Heinosen näkemyksen siitä, että täysi-ikäiset ihmiset kyllä yleensä tietävät, minkälaisiin paikkoihin ovat lähdessä. Toki tietenkin joissakin kulttuureissa voi olla kyllä tilanne se, että siinä ei ole välttämättä toisella osapuolella niin suurta päätösvaltaa omasta elämästä vaan se voi olla melko lailla pakotettukin tilanne, erityisesti lasten kohdalla. Heidän kohdallaan on tärkeää, että lastensuojelutoimenpiteet astuvat voimaan, mikäli nämä lapset Suomeen sieltä sitten palaavat, ja varmasti he tarvitsevat ennen kaikkea turvaa, mahdollisesti huostaanottoa.

Myöskin ykköskäsittelyssä puhuin siitä, että täytyy huomioida, että meillä sosiaaliturvaetuksia maksetaan näille henkilöille, ja silloin voidaan myös ajatella, että tietyllä tavalla meidän sosiaaliturvaetuksillamme on voitu olla edistämässä tällaisia Isisin tapaisia järjestöjä ja niitten työtä. Nämä ihmiset, jotka ovat siellä — vaimot tai morsiamet, joita tässä on haluttu nostaa erilliseksi ryhmäksi — omalla toiminnallaan edesauttavat sitä terroristista toimintaa. Ja siinä mielessä heidän kohdallaan pitää kyllä hyvin tarkasti katsoa, mitä he ovat siellä olleet tekemässä ja minkälaisiin toimenpiteisiin he ovat osallistuneet.

Tänään on tullut tieto siitä, että tällainen ad hoc -tribunaali elikkä tällainen tuomioistuimien oltaisiin perustamassa. Se on erittäin hyvä, koska nyt ympäri Eurooppaa näitä palaajia on, ja sen takia on järkevää, että heille tuli tällainen erikoistuomioistuin, jossa sitten voitaisiin

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

käydä nämä rikokset läpi. [Puhemies koputtaa] On mahdotonta, että siellä paikan päällä heitä tuomittaisiin, koska näissä maissa yleensä nämä oikeuslaitokset [Puhemies koputtaa] eivät ole toimintakuntoisia.

20.30 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tuohon edustaja Essayahin huomioon tuosta rajalle tulemisesta ja siinä ilmoittautumisesta: Uskon tai ainakin toivon, että kyllä maamme viranomaisilla on kohtuullinen selvyys siitä, keitä on vierastaistelijoiksi lähtenyt, ja heistä on pidetty kirjaa ilman heidän omaa ilmoittautumistakin. Toki tiedustelulainsäädäntö ja siinä tulevat oikeudet parantavat tätä tilannetta ja tiedonsaantia sen suhteen.

Pieni huomio valiokunnan perusteluihin: Täällä on lause: ”joissa rikoksen lainvoimaiseksi tulosta olisi kulunut yli viisi vuotta”. Noinkohan tuossa olisi jonkinlainen ajatusvirhe, koska tuskin rikokset tulevat lainvoimaiseksi. En tiedä, oliko tätä asiaa aikaisemmin huomioitu.

Vielä yhtenä huomiona se, että kun tässä oli mukana tämä lakialoite — Ville Tavio ynnä muut: Lakialoite laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta —, niin ihmettelen, että nyt kun tämä kansalaisuuslaki muutenkin oli auki, miksei tätä lakialoitetta siitä, että kansalaisuuden saamisen edellytyksenä olisi kymmenen vuoden oleskelu, voitu ottaa tähän lakiin mukaan. Se sinänsä liittyy tähän asiaankin siinä mielessä, että nyt jos jollakin on vain Suomen kansalaisuus, niin, kuten sanottua, hän on täysin suojassa tältä kansalaisuuden menettämiseltä, ja jos sen Suomen kansalaisuuden ylipäänsä saisi myöhemmin, niin näitä henkilöitä, joilla olisi kaksoiskansalaisuus tai — mikä pahinta — pelkkä Suomen kansalaisuus, olisi epätodennäköisemmin ja vähemmän. Yleensäkin ajattelen niin, että Suomen kansalaisuus ei ole ulkomaalaisille oikeus, vaan se on etuoikeus, ja se ei ole mikään automaatio, vaan se on palkinto.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 272/2018 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 12/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kokoontumislain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 302/2018 vp

Lakialoite LA 16/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 14/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Keskustelu

20.32 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tämä asia on nyt erityisen ajankohtainen näinä päivinä, kun vasta vähän aikaa sitten ilmoittautumatta jäänyt kokoontuminen karkasi ikävällä tavalla käsistä juuri tässä Eduskuntatalolla. Toki tässä tapauksessa ilmoittautumisvelvollisuuden pidentämisestä ei sinänsä olisi ollut mitään hyötyä, koska ilmoitusta ei oltu tehty ylipäänsä. Poliisin toiminta tässä tilanteessa ei ollut missään tapauksessa tyydyttävää, eli mielenosoitusta ei sen aiheuttamaan uhkaan nähden purettu riittävässä ajassa ja riittävällä intensiteetillä. Odotan, että poliisi korjaa jatkossa toimintaansa tämän suhteen, itse asiassa edellytän sitä.

Mutta tähän lakiesitykseen: On hyvä, että tämä etenee. Tämä on pieni mutta periaatteellisesti tärkeä asia, koska nämä mielenilmaisut saattavat jatkossa pahentua — sellaisia merkkejä on ilmassa. Tässäkin mielenilmauksessa oli mukana ilmeisesti joitakin ulkopuolelta tulleita tahojakin.

Sitä ihmettelen kuitenkin, että tätä liitteenä ollutta lakialoitetta, jossa edustaja Tom Päckälén ynnä muut esittivät käytännössä sitä, että leiriytyminen ei olisi mahdollista mielenilmauksen nojalla, ei tähän kyseiseen muutokseen voitu sisällyttää. Tässähän oli taustalla nämä tapaukset aikanaan, kun tämä lakialoite tehtiin, joissa käytännössä Suomen viranomaisia pidettiin pilkkana sillä, että tuossa oli ihan Helsingin paraatipaikoilla leiriytyneitä erilaisia tahoja ”osoittamassa mieltään”, vaikka kysymys oli ihan pelkästään jatkuvasta toiminnasta, ei mistään spontaanista tai tilapäisestä mielenosoituksesta. Tällaiselle toiminnalle pitäisi saada stoppi, ja ihmettelen, minkä takia lainsäädännöllisesti ei tehty estettä tällaiselle.

20.34 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Kyllä on erittäin hyvä, että tässä lainsäädännössä on poliisin mahdollisuutta vastata mielenosoituksiin parannettu sitä kautta, että tätä ilmoittautumisaikaa on jatkettu. En usko, että se sinällensä on vaikeuttamassa kansalaisten mahdollisuutta osoittaa mieltänsä ja sitä vapaata kokoontumisen vapautta, mikä kuuluu ihan perusoikeuksiin.

Todellakin ihan niin kuin edustaja Mäkelä tuossa totesi, kyllä itsellenikin oli aika hämmentävä se tilanne, jossa tosiaan uutisten kautta tuli tietoa siitä, että eduskunnan pylväissä kiipeilee ihmisiä. Sen ymmärtää, että tämä ei voi olla millään tavalla kovin spontaani toiminta vaan sitä on täytynyt suunnitella varsin huolellisesti ja että kyseessä myöskin ovat ammattimaiset toimijat. Kun erilaiset mielenosoitukset muuttuvat myöskin tällaisiksi ammattimaisiksi ja, niin kuin olemme nähneet eri puolilla Eurooppaa, niihin masinoidaan tällaisia joukkoja, jotka tulevat siis ylipäänsä häiritsemään yleistä järjestystä ja aiheuttamaan häiriötä, niin tässä voi kyllä ajatella, että myöskin on mahdollisuus tietynlaiseen hybridivaikuttamiseen jopa vaikka vierasvaltojen taholta. Siinä mielessä kyllä sille, että meidän demokratian tyyssijaamme vastaan tehdään tämäntyyppinen hyökkäys, en voi itse osoittaa minkään tyyppistä ymmärrystä. Itse asia sinällensä, ilmastonmuutoksen torjunta, on varmasti tärkeä asia, mutta se, että se tehdään tällä tavalla, syö sen asian, ja tämä on minun mielestäni sellainen signaali, mikä olisi myöskin näille mielenosoittajajoukoille hyvä lähettää, että jos tällä tavalla menetellään, niin te syötte itse asiassa sen oman asianne tärkeyttä. [Timo Heinosen välihuuto] Ja jos ajatellaan sitä, että siellä on tällaisia ammattimaisia toimijoita myöskin mukana, niin silloin tietysti täytyy miettiä, onko kyse loppujen lopuksi ollenkaan enää mielenosoituksesta vaan tämmöisestä harkitusta provokaatiosta

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

eduskunnan turvallisuuteen liittyen. Toivonkin, että tätä asiaa nyt sitten varsin huolellisesti käydään läpi.

Tietysti median puolelle on se toivomus, että kun tällä tavalla menetellään, niin on väärin, että media antaa oikein erikoiskohtelua: käydään jokaista mielenosoittajaa haastattelemassa, julkaistaan pitkin iltaa niitä haastatteluja, ja sitten sieltä otetaan se isoisa, joka kertoo, kuinka hänellä lapsenlapset ovat se syy olla täällä. Sen isoisan syy on varmaan ne lapsenlapset, mutta minun on vaikea uskoa, että niiden, jotka roikkuivat tuolla pylväissä, syy olisi lapsenlapset. Kyllä siinä jollakin tavalla media teki myöskin karhunpalveluksen poimimalla tällaisia ikään kuin viattomia mielenilmaisuuksiin mukaan tulleita, ja sitten toisaalta nämä ammattimaiset tekijät olivat siellä aiheuttamassa vaaratilannetta.

Toivon, että ihmisten silmät avautuvat tämäntyyppisten provokaatioitten kohdalla.

20.37 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vielä sen verran tuohon edustaja Essayahin esille ottamaan asiaan tästä mediakohtelusta ja muusta, niin mediahan nyt tietysti tekee, mitä media lystää, ja median agendat me täällä tiedämme.

Mutta enemmän minua tässä huolestuttaa viranomaisten toiminta. Eli ei kai voi olla niin, että Suomen poliisilla on sellainen asenne, että kun mielenosoittajat ovat niin sanotusti oikealla asialla, heitä kohdellaan helläkätisemmin kuin niin sanotusti väärällä asialla olevia mielenosoittajia? Olisiko kaiken tyyppisiä mielenosoittajia, jotka kiipeilevät tolmissa Eduskuntatalolla, kohdeltu tällä samalla tavalla? Olisiko poliisi tehnyt sellaisen johtopäätöksen 40 häiriköstä Eduskuntatalon portailla, että me emme katso tarpeelliseksi tai viitsi heitä siitä poistaa, jos nämä henkilöt olisivatkin olleet hieman toisen ideologian edustajia kuin nämä, jotka olivat siinä? Nämä ovat ikäviä kysymyksiä, joita joutuu esittämään, mutta valitettavasti tilanne on tällainen.

20.38 Sari Essayah kd: Olen täsmälleen samaa mieltä. Omassa mielessäni kävi sellainen ajatus, että entä jos tässä olisi ollut vaikka jonkintyyppinen ääriryhmä, vaikkapa sitten uskonnollinen ääriryhmä tai joku vastaava, niin olisiko poliisien käyttäytyminen tässä tilanteessa ollut vastaavantyyppinen. Siinä mielessä jotenkin tuntuu, että joittenkin ideologioitten ja joittenkin aatteitten eteenpäinviemisessä ikään kuin katsotaan asioita läpi sormien ja toisten kohdalla sitten on selkeästi tiukempaa se kohtelu. Kyllä tässä on tosi tärkeää, että kaikissa tällaisissa laittomissa mielenilmaisuissa toimintatapa on varmasti täsmälleen aivan sama.

Ymmärrän kyllä tietenkin, että tämä tilanne tuli varmasti aika äkkiä ja oltiin melko hämmentyneitä siitä, mitä tämän asian kanssa pitäisi tehdä. Siinä mielessä reagointi-aika ja -kyky tuntuivat tulevan kohtuullisella viipeellä. Tämä on varmasti asia, mistä eduskunnassa on kyllä otettava opiksi.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 302/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen LA 16/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

12. Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajaso- pimuksia koskevien säännösten muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 230/2018 vp
Lakialoite LA 51-58/2016 vp, 24/2018 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 39/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päivä-
järjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä pää-
tettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

20.40 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tämä kansan suussa niin sanottuna pikavippi-
lainsäädäntönä kulkeva esitys on tarpeellinen, mutta luulen jo tässäkin vaiheessa, että tie-
tyllä tavalla riittämätön. Vaikka korkokattoa tässä nyt ollaan alentamassa, siitä huolimatta
olemme nähneet, miten pikavippiyhtiöt ovat kerta toisensa jälkeen löytäneet aina tavan
kiertää näitä pykäläiä.

Nyt kun näitä erilaisia vaalikoneita on tässä täytellyt ja siellä on ollut kysymyksiä siitä,
pitäisikö esimerkiksi kokonaan näitten yhtiöitten mainonta kieltää, niin kyllä alan kallistua
sille suunnalle, koska tuonne Googleen jos laittaa vaikkapa jonkun tällaisen hakusanan
kuin ”vippi” tai ”pikalaina” tai ”luotto” tai vastaavaa, niin sieltä tulee aivan valtava määrä
näitä yrityksiä, jotka tarjoavat ihmisille, jotka yleensä ovat jo vaikeassa elämäntilanteessa.
Monesti on se tilanne, että heillä luottotiedot ovat siinä ja siinä, että onko positiivisia luot-
totietoja olemassa, ja sitten meillä lainsäädännössä on kirjoitettu hivenen löysästi se, että
tulee ottaa selville, että henkilöllä on maksukykyä, mutta se ei ole kuitenkaan niin velvoit-
tavaa, etteikö niille ihmisille, jotka ovat jo tällaisessa velkakierteessä, voitaisi edelleenkin
lisää tarjota velkaa.

Nyt Isosta-Britanniasta on rantautumassa Suomeen vielä uusi pikavippimalli, jossa on
mahdollista, että sitten tällaisen henkilön lähipiirikin joutuu samanlaiseen velkakiertee-
seen, eliikkä tarjotaan pikavippiä luottotietonsa jo menettäneelle henkilölle, jos hänen lähi-
piiristään löytyy henkilö, jolla on esimerkiksi vakuudeksi tarjottava asunto. Tuntuu, että
tämä on todellakin hädänalaisten ihmisten röyhkeää hyväksikäyttöä, ja siinä mielessä tä-
mäntyyppiseen toimintaan pitäisi pystyä jämerämmin puuttumaan.

Ylipäättänsä jos ajatellaan, mitä keinoja sitten Takuusäätiö tai sosiaalinen luototus voisi
näissä tilanteissa antaa, niin tietenkin nämä ihmiset tarvitsevat ennen kaikkea velkanee-
vontaa ja on äärimmäisen tärkeää, että käydään heidän kokonaistilanteensa läpi. Esimer-
kiksi sosiaalinen luototus tulisi ulottaa useampiin kuntiin kuin missä se tällä hetkellä on,
koska sosiaalisessa luototuksessa pystytään auttamaan sellaisia ihmisiä, joilla esimerkiksi
on kuitenkin säännöllisiä tuloja, esimerkiksi työpaikka, joilla he pystyvät sitten pikkuhil-
jaa velkamäärää lyhentämään, mutta he pääsisivät ulos kierteestä, jossa pikavipillä makse-
taan seuraavaa pikavippiä ja näitten luottojen kulut vain entisestään kasvavat.

Nämä pikavippiyhtiöt ovat myöskin näitä korkosääntöjä oppineet kiertämään, eliikkä
sinne on ujutettu erilaisia maksuja, joilla sitten pyritään koron sijasta... [Timo Heinosen vä-
lihuuto] — Niin, tässä lainmuutoksessa tähän asiaan juuri puututaan, mutta he ovat pysty-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

neet kiertämään tämän asian. — Uskon, että tätä korkokattokysymystäkin he pystyvät edelleenkin kiertämään, joten kyllä tässä vakavasti täytyy miettiä, niin kuin muistaakseni valiokunnan ponnassa on, pitäisikö tämäntyyppinen toiminta kokonaan olla lainsäädännöllä ajamassa alas.

20.43 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Pidän myönteisenä sitä, että pikavippien markkinointia ja niiden toimintaa rajataan edelleen. Valiokunta teki hyvää työtä siinä, että he päättivät vielä laskea korkokattoa 30 prosentista 20 prosenttiin, ja tuo kulkatto tulee myös rajaamaan tätä kiertoa. Mutta olen edustaja Essayahin kanssa hyvin samaa mieltä siitä, että meidän pitäisi mennä vielä määrätietoisemmin askelin kohti pikavippien mainonnan täyskieltoa ja myös koko pikavippien täyskieltoa. Pitää löytää keinot siihen, että toisten ahdinkoa ei käytetä tällä tavalla hyväksi.

Arvoisa puhemies! Oikeastaan sen takia halusin puheenvuoron pyytää, että haluan antaa valiokunnalle kiitosta siitä, että he kävivät tämän lainsäädännön huolellisesti läpi, sillä täällä oli yksi kohta, joka olisi ollut aika lailla kohtuuton monelle ihmiselle. Se koski autorahoitusta, johon tämä lainsäädäntö olisi ulottunut. Eli olisi tietyllä tavalla tehty toimenpide sellaiseen kokonaisuuteen, mikä ei käytännössä aiheuta ylivelkaantumista tai velkaongelmaa. Siis näissä autorahoituksissahan auto on vakuutena. Niissä auton ostaja eli autorahoituksen hakija ei missään vaiheessa rahaa saa omalle tililleen. Auto säilyy edelleenkin rahoitusyhtiön omistuksessa ja niin pois päin.

Erinomainen korjaus tähän sinänsä hyvään lainsäädäntöön vielä talousvaliokunnalta, ja haluan siitä erityisesti antaa kiitosta edustaja Jaskarille, joka edustaja Lehden kanssa tämän korjauksen aikaansai valiokunnassa. Eli autorahoitusta tarkastellaan samalla tavalla kuin asuntolainoja, vakuudellisina, silloin kun voidaan auto laittaa Trafin viranomaisrekisteriin, ja myös esimerkiksi veneet voivat olla tässä kokonaisuudessa. Vakuudelliset luotot, autorahoitus on tästä korjattu nyt pois, eli ei kannata sotkea sitä, mikä toimii, vaan laitetaan toimenpiteet siihen, mikä ei toimi.

20.46 Jani Mäkelä ps: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että tämä lainsäädäntö nyt etenee tässä muodossaan näillä mainituillakin rajoituksilla.

Tuo, mitä edustaja Heinonen toi esille autolainoista, on ihan hyvä huomio. Eli ylipäänsäkin tässä tulee sellainen hieman vaikea rajanveto, missä yhteydessä puhutaan pikavipeistä ja ylivelkaantumisongelmista ja missä kohdassa puhutaan normaaleista kulutusluotoista, jotka nyt sitten ovat korkeakorkoisempia kuin normaali pankkilaina. Kyllähän autoluotot kuitenkin yleensä ovat korkeakorkoisempia kuin pankkilaina, mutta toisaalta niissä on joku konkreettinen hyödyke periaatteessa takaamassa sitä lainaa viime kädessä. Siellä on se konkreettinen hyödyke, kun taas esimerkiksi sitä konkreettista hyödykettä ei ole, jos otetaan pikavippejä pelaamiseen.

Haluankin nostaa esille tähän keskusteluun pikavippien yhteyden peliongelmaan. Sehän on ehkä pahinta ylivelkaantumista, jos pelataan ne rahat, mitä on pikavipeillä nostettu. Ne häviävät tavallaan savuna ilmaan sen kuluttajan näkökulmasta. Ei siinä ole mitään, missä ne olisivat, tai mitään taetta sille luotolle tai sen takaisinmaksulle. Tämä yhteys pitäisi jotenkin katkaista. Se ei ole helppoa tietenkään. Jos se olisi helppoa, niin se ratkaisu olisi jo tehty, uskon näin.

Tässä varmaankin täytyy puhua mainonnan rajoituksista. Erityisesti ulkomaisten peliyhtiöiden mainontaahan voitaisiin jo tänä päivänä rajoittaa paljon tehokkaammin kuin käy-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

tännössä rajoitetaan eri televisiokanavilla. Sielläkin on vähän se, että perutaanko koko televisiokanavan toimilupa, jos lainsäädäntö sellaisen mahdollistaisikin. Se on ehkä radikaali toimenpide, mutta lainsäädäntöä ehkä voitaisiin muuttaa siihen suuntaan, että siellä olisi uhkasakkoja peliyhtiöiden mainostamisesta.

Ja nopeatempoisten pelien yhteydessä ei pitäisi missään tapauksessa tarjota mahdollisuutta tällaisten pikavippien ottamiseen ja nostamiseen, että sitä pelaamista voidaan jatkaa tällaisella pikavipillä. Se on erittäin myrkyllinen yhdistelmä.

20.47 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkelä nosti kyllä esille tärkeän asian, että monta kertaa juuri peliongelmaiset tai joistakin muista riippuvuuksista kärsivät henkilöt ovat näitä pikavippien käyttäjiä, jolloinka nämä ongelmat tietenkin siinä elämäntilanteessa kertautuvat. Lisäksi on myöskin näitä nuoria, joilla voi olla, että se on yhden illan tai viikonlopun tai vastaavan tilanne, jossa heillä sitten tosiaankin lähtee tämmöinen pikavippikierre päälle ja josta sitten voi olla kyllä hyvin kohtalokkaita seuraamuksia, ja voi olla niin, että näitä yhden viikonlopun tyhmyyksiä maksetaan sitten pidemmän aikaa. Siinä mielessä kyllä erityisesti lasten ja nuorten talous- ja tällainen sijoitus- ja velkaneuvonta olisi tosi tärkeää ja opetus kouluissa, että tiedetään, mitä se tarkoittaa, kun pitäisi pystyä elämään niitten varojensa puitteissa, ja toisaalta sitten, mikä on järkevää sijoittamista ja mitä se velan ottaminen tarkoittaa ja korko ja muut vastaavat asiat. Tarvittaisiin tällaista ihan, voisiko sanoa, vanhan ajan talousopetusta nuorille.

Vielä näihin nettipeleihin liittyen, että tietenkin kaikkein tärkeintä olisi se, että Suomessa kansalaiset ymmärtäisivät sen, että silloin kun me pelaamme oman Veikkaus-monopolimme pelejä, niin kuten slogankin sanoo, suomalainen voittaa silloin aina. Jos me tosiaankin lähdemme tätä pelaamista suuntaamaan tuonne ulkomaille, ne menevät yksityisten yritysten voittoihin, ja lisäksi osa näistä pelifirmoista on sellaisia, joissa pestään rikollista rahaa, elikkä tietyllä tavalla myöskin ollaan osallisena sitten sellaisessa toiminnassa, joka on lainvastaista.

Toivon, että EU-tasolla voitaisiin vahvemmin puuttua siihen, että tällaisia sivustoja voitaisiin blokeerata sillä perusteella, että jos on olemassa kansallinen monopoli, niin silloin se koskee myöskin tätä nettipelaamista. Nythän tätä pyritään sitten netissä kiertämään, ja siihen on erittäin vaikea puuttua, koska nämä serverit sijaitsevat sitten joissakin sellaisissa maissa, joitten kohdalla tätä monopolia ei ole, tai maissa, joissa tätä valvontaa ei myöskään ole. Sen takia tämä ongelma on, voisi sanoa, monitahoinen. Jos meiltä puuttuvat Veikkauksen kautta ja nykyisen STEAn kautta yleishyödyllisille yhteisöille tulevat tuet, niin se tarkoittaa sitä, että meidän pitää noin pari prosenttia nostaa verotusta, jos me haluamme saada jotakin muuta kautta sitten yleishyödylliseen toimintaan näitä tuottoja. Ja kun kuitenkin suomalaisessa rahapelitoiminnassa pyritään tähän vastuullisuuteen ja ongelmapelaajien rajoittamiseen ja myöskin sitten siihen, että ihmiset eivät pysty mihin tahansa vuorokaudenaikaan pelaamaan, niin nämä ovat tärkeitä asioita huomioida, ja totta kai suomalaisessakin monopolissa voidaan vielä enemmän tehdä sen eteen, esimerkiksi pelikoneitten sijoittelussa ja vastaavassa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 230/2018 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin LA 51—58/2016 vp, 24/2018 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvät lausumaehdotukset. Asian käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kilpailulain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 68/2018 vp
Valiokunnan mietintö TaVM 41/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 68/2018 vp sisältyvät 2.-4. lakiehdotuksen. Eduskunta pysyi ensimmäisessä käsittelyssä tekemässään päätöksessä hallituksen esitykseen HE 68/2018 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen hylkäämisestä. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 254/2018 vp
Valiokunnan mietintö PuVM 8/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 254/2018 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 260/2018 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 19/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 260/2018 vp sisältyvät 1.-2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 264/2018 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 44/2018 vp

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 264/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle rahankeräyslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 214/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 35/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 17. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

20.53 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Huomasin, että puhemies jo hive-nen huokaili, että me puhumme niin paljon. [Puhemies: Ei mitään!] Mutta tänään olemme juhlineet puhemiehen 40-vuotistaivalta täällä eduskunnassa, ja ehkä vielä kolme minuuttia jaksatte odottaa.

Tässä on nimittäin kyse tärkeästä korjauksesta. Voisi sanoa, että tämä on tietyllä tavalla ”Lex Mikael Jungner”. Jungner nosti esille tämän rahankeräysproblematiikan ja sen järjetömyyden viime kaudella, ja nyt tämä rahankeräyslainsäädäntö uudistuu.

Uusi laki siis korvaa nämä tähän asti voimassa olleet tällaiset määräaikaiset keräyskoh-taiset rahankeräysluvut toistaiseksi tai jatkuvasti voimassa olevilla luvilla ja mahdollistaa itse asiassa ilmoituksenvaraiset pienimuotoiset kansalaiskeräykset. Tämä on hyvä uudis-tus. Tietynlaisia tämmöisiä pop-up-tyyppisiä keräyksiä voidaan tämän jälkeen järjestää helpommin.

Rahankeräyslupa myönnetään siis toistaiseksi voimassa olevana ja hakuprosessia ke-vennetään tässä uudistuksessa huomattavasti nykyisestä. Ja myöntämisen edellytyksenä olisi siis jatkossa pääsääntöisesti keräyksen järjestäjän toiminnan tarkoituksen ja keräys-tarkoituksen yleishyödyllisyys. Rahankeräysluvan haltijan tulisi tehdä tämän jälkeen vuo-sittain Poliisihallitukselle ilmoitus rahankeräyksen järjestämisestä, keräystuotosta ja tuo-ton käyttämisestä sekä vuosisuunnitelma tulevista rahankeräyksistä.

Tämän lisäksi nämä pienemmät kertaluontoiset pienkeräykset tulisivat mahdollisiksi ja niissä riittäisi pelkkä ilmoitus. Pienkeräyksen järjestäjältä ei siis edellytettäisi toiminnan tarkoituksen yleishyödyllisyyttä. Ja keräyksen voisi järjestää muuhunkin kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen, ei kuitenkaan elinkeinotoiminnan tukemiseen tai oikeushenkilön va-rallisuuden kartuttamiseen. Keräystarkoitus tulee kertoa tuossa ilmoituksessa, ja sen toteutumista valvotaan. Pienkeräyksen tuotto saisi olla korkeintaan 10 000 euroa ja keräyksen saisi järjestää korkeintaan kahdesti vuodessa.

Tämä on siis osa tätä normien purkutyötä, jota pääministeri Juha Sipilän hallituksen toi-mesta tällä kaudella on tehty ja hyvä osoitus siitä, että kun oikeat puolueet ovat hallituk-

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

nessa, niin niitäkin tapahtuu, joita entiset sosiaalidemokraatit ovat ajaneet, eli näin Jungnerinkin tavoite tulee keskustan, kokoomuksen ja sinisten toimesta toteen täytetyksi.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 214/2018 vp sisältyvät 1.—4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 71/2018 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 22/2018 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 71/2018 vp sisältyvät 1.-4. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 23 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 69/2018 vp
Valiokunnan mietintö StVM 39/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 8.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

20. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi konkurssilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 221/2018 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 23/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 8.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

21. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 212/2018 vp
Kansalaisaloite KAA 3/2015 vp
Lakialoite LA 14, 21, 45/2015 vp, 19, 96/2017 vp, 10, 18/2018 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 24/2018 vp

Pöytäkirja PTK 172/2018 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 8.3.2019 pidettävään täysistuntoon.

22. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 8.3.2019 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen